

**ZINTEGROWANA STRATEGIA
ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH
LGD „TYGIEL DOLINY BUGU”
DO ROKU 2013**

WIZJA:

„TYGIEL DOLINY BUGU” MIEJSCEM, GDZIE GOSPODARNI MIESZKAŃCY, DZIĘKI SWEJ AKTYWNOŚCI WYKORZYSTUJĄ DZIEDZICTWO PRZYRODNICZO-KULTUROWE NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI. OBSZAR OFERUJĄCY TURYSTOM SZEROKI WACHLARZ PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH, SŁYNNY ZE SWEJ TRADYCYJNEJ KUCHNI.

WSTĘP

Oddajemy w Państwa ręce dokument, który zawiera kwintesencję diagnozy, ustaleń oraz założeń powstałych w ramach I Schematu działania 2.7 „Pilotażowy Program LEADER+”. Mam nadzieję, że Strategia, której byliście Państwo rzeczywistym autorem, spełni pokładane w niej oczekiwania. Jak się za chwilę przekonacie kładzie ona nacisk na możliwość poprawy jakości życia mieszkańców wsi obszaru działania, przy wykorzystaniu dostępnych zasobów – naszych rzek, lasów oraz bogactwa kulturowego, które z pewnością mogą posłużyć jako dźwignia rozwoju dla terenu nadbużańskiego.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW) jest w istocie połączeniem diagnozy stanu zastanego, weryfikacji naszych zasobów oraz Państwa oczekiwań, jak również opisem stanu pożądanego, wraz z propozycją ścieżek, które poprowadzą nas wspólnie ku założonym celom. Osiągnięcie założonych celów strategicznych nie będzie ani łatwe, ani możliwe do szybkiego osiągnięcia. Niemniej jednak wierzę, że przy odrobinie zaangażowania z Państwa strony – mieszkańców, przedstawicieli firm i organizacji, uda nam się z powodzeniem przyczynić do rozkwitu naszych ziem. Niniejsza Strategia zawiera propozycję działań, które służyć będą zrównoważonemu rozwojowi obszaru „Tygla Doliny Bugu”. Działania te, ustalone w wyniku burzliwych nieraz dyskusji – jestem przekonany, spełnią Państwa oczekiwania.

Perspektywą, którą przyjęto dla realizacji założonych celów jest rok 2013. Nieprzypadkowo data zbiega się z okresem programowania środków z budżetu unijnego. W dniu przyjęcia ZSROW do realizacji stoimy u progu perspektywy 2007-2013, dlatego tak ważne jest, aby właściwie przygotować się do jak najlepszego wykorzystania nadarzających się środków. Jestem przekonany, że to właśnie LEADER+ będzie impulsem, który obudzi nas z letargu i popchnie w kierunku świadomego kreowania swej najbliższej przestrzeni. W przyjętych celach strategicznych położono nacisk, aby przed rokiem 2008 osiągnąć wysoki poziom samoorganizacji społecznej. Pozwoli to nadrobić czas i już jako dojrzałe, zaawansowane Partnerstwo wkroczyć bez kompleksów w rok 2008, kiedy na dobre zagoszczą nowe możliwości pozyskiwania środków na rozwój.

Raz jeszcze zapraszam do włączenia się w proces realizacji Strategii, jednocześnie pragnę zapewnić, iż czekamy na Państwa uwagi i pomysły. W imieniu wszystkich członków LGD mogę zareczyć, że na te naprawdę ciekawe zostaną włączone do ZSROW, która jest przecież stale otwartym dokumentem.

Wojciech Borzym

Prezes LGD „Tygiel Doliny Bugu”

SKRÓT	4
I. CHARAKTERYSTYKA LGD „TYGIEL DOLINY BUGU” JAKO JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNEJ ZA REALIZACJĘ STRATEGII.....	4
II. DIAGNOZA OBSZARU OBJĘTEGO ZSROW.....	11
II.1 Charakterystyka obszaru.....	11
II.1.3 Uwarunkowania kulturowe.....	27
II.1.4 Uwarunkowania historyczne.....	27
II.2 Potencjał demograficzny i gospodarczy.....	29
II.2.1 Charakterystyka ludności zamieszkującej obszar objęty ZSROW.....	29
II.2.2 Stan rozwoju infrastruktury wiejskiej.....	35
Obszar projektu ogółem.....	37
II.3. Uzasadnienie spójności obszaru ZSROW.....	44
III. AKTUALNIE WDRAŻANE INICJATYWY NA OBSZARZE ZSROW.....	46
IV. ANALIZA SWOT OBSZARU OBJĘTEGO ZSROW	50
V. ZSROW – CELE I PLANOWANY BUDŻET.....	53
V.1 Tematy wiodące i cele strategiczne ZSROW	53
V.1.1 Tematy wiodące ZSROW.....	53
V.1.2 Cele Strategiczne ZSROW.....	53
V.1.3 Cele operacyjne ZSROW.....	54
V.2 Uzasadnienie wyboru tematów wiodących, celów strategicznych i operacyjnych.....	59
V.3 Partnerstwo.....	61
V.4 Sposób finansowania ZSROW.....	62
VI. WPŁYW REALIZACJI ZSROW NA ROZWÓJ REGIONU	68
VII. POWIĄZANIE ZSROW ZE STRATEGIĄ NPR (2004-2006).....	69
VIII. PROMOCJA I INFORMOWANIE O PROJEKCIE I ZSROW.....	70

Skrót

Lokalna Grupa Działania „Tygiel Doliny Bugu” składa się z obecnie z 12 gmin z województwa podlaskiego i mazowieckiego położonych po obu stronach Bugu. Tereny nadbużańskie, niezmiernie bogate krajobrazowo, przyrodniczo czy kulturowo, nieznanne są jednak szerzej w Polsce. A jest to przecież znakomite miejsce wypoczynku, inwestycji, spokojnego zamieszkania. Już wcześniej gminy podejmowały wspólne działania, jednak dopiero teraz pojawiła się możliwość skutecznej realizacji kompleksowych planów. Planowane działania LGD mają wyrwać społeczność z bierności wywołanej latami zaniedbań i trudną sytuacją ekonomiczną i demograficzną pogranicza. Już realizacja I schematu LEADER+ spowodowała ogromny wzrost aktywności społecznej i obecnie panuje wielkie oczekiwanie i nadzieja związana z realizacją II schematu.

Nowy projekt LGD jest kontynuacją I schematu. Opracowana ZSRÓW pozwoliła ustalić najważniejsze kierunki działań, które są możliwe do realizacji w II schemacie LEADER+. Wybrano jeden temat wiodący – najbardziej istotny dla obszaru z pogranicza Polski, borykającego się z ogromnymi problemami demograficznymi i ekonomicznymi a jest nim: „Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich”. Członkowie LGD mają wielką nadzieję, że realizacja tego tematu pomoże choć w niewielkim stopniu powstrzymać odpływ mieszkańców, zaaktywizować społeczność lokalną do wspólnych działań, stworzyć podstawy do rozwoju tak potrzebnej przedsiębiorczości. Planowane działania mają wypromować region, otworzyć go do owocnej współpracy z krajem i zagranicą.

I. Charakterystyka LGD „Tygiel Doliny Bugu” jako jednostki odpowiedzialnej za realizację strategii.

Partnerstwo „Tygiel Doliny Bugu, pomimo nowej struktury, czerpie z potencjału administracyjnego samorządów, które były inicjatorami tego przedsięwzięcia. Doświadczenie partnerów samorządowych z zakresu administrowania środkami publicznymi będzie tu z pewnością istotnym elementem wzmocnienia oddziaływania Lokalnej Grupy Działania na region. Połączenie potencjału i doświadczenia przedstawicieli samorządów gminnych z energią organizacji pozarządowych oraz zmysłem do interesów miejscowych przedsiębiorców, daje dobrą perspektywę rozwoju dla mieszkańców.

a) nazwa Lokalnej Grupy Działania – „Tygiel Doliny Bugu”,

b) status prawny LGD – stowarzyszenie,

c) data rejestracji w sądzie - 28.02.2006r.

d) sposób rozszerzania składu LGD o kolejnych partnerów

Powstanie LGD było ostatecznym efektem szeregu szkoleń, konsultacji, warsztatów przeprowadzonych w ramach I Schematu PP Leader +, a zapoczątkowany wnioskiem złożonym przez osiem gmin województwa podlaskiego współpracujących ze sobą w ramach Podlaskiego Stowarzyszenia Gmin. W skład LGD weszli przedstawiciele wszystkich tych gmin, reprezentanci sektora społecznego i biznesowego. LGD jest stowarzyszeniem zgodnie z zapisami w statucie strukturą otwartą, nowi członkowie, którzy wykażą chęć angażowania się w sprawy lokalne przyjmowani są przez walne zgromadzenie LGD. W kwietniu 2006, po konsultacjach z potencjalnymi Partnerami, podjęto strategiczną decyzję o rozszerzeniu Partnerstwa o nowe tereny. W wspólne prace LGD zdecydowało się włączyć 5 gmin z województwa mazowieckiego: Jabłonna Lacka, Korczew, Repki, Sarnaki i Sterdyń. Jest to logiczna decyzja wynikająca z wieloletniej współpracy samorządów

gminnych województwa mazowieckiego i podlaskiego w ramach Podlaskiego Stowarzyszenia Gmin, jak również wspólnoty historycznej, kulturowej, gospodarczej sąsiedzkich przecież regionów. Jednocześnie świadczy to znakomicie o otwartości LGD „Tygiel Doliny Bugu” na nowych członków i innowacyjnej, kompleksowej formie podejścia Partnerstwa do problemu rozwoju regionu. **Należy zauważyć, że jest to jedna z niewielu Lokalnych Grup Działania, która łączy gminy z różnych województw.** Wiele osób rozdzielonych a może raczej połączonych rzeką Bug zdecydowało się podjąć wspólny wysiłek w celu wsparcia zrównoważonego rozwoju terenów nadbużańskich bez oglądania się na to kto skąd pochodzi. Rozszerzenie LGD miało również cel całkowicie praktyczny ze względów organizacyjnych – pozyskanie doświadczenia i pomysłów nowych partnerów jest bardzo ważne dla realizacji zakładanej strategii. Chcąc dodatkowo jeszcze zwiększyć potencjał administracyjny LGD, zdecydowano się zatrudnić na stanowisko kierownika projektu osobę z dużym doświadczeniem w realizacji programów unijnych. Pozwoli to na sprawną realizację założonych działań a jednocześnie pozwoli na zdobycie niezbędnego doświadczenia przez osoby miejscowe.

e) potencjał administracyjny LGD:

Doświadczenie LGD w realizacji projektów.

Lp.	Nazwa podmiotu delegującego	Siedziba, telefon, e-mail	Doświadczenie
	Gmina Siemiatycze	Ul. Kościuszki 35 17-300 Siemiatycze ugsiemiatycze@pro.onet.pl	Doświadczenie w realizowaniu projektów współfinansowanych ze środków UE: SAPARD - „Modernizacja drogi gminnej Nr 0312020” Skiwy Małe – Skiwy Duże 130005,00 zł PAOW - „Modernizacja – przebudowa drogi gminnej Nr 0312030 we wsi Siemiatycze Stacja ul. Kolejowa” 68400,00 zł PAOW – „ Remont Szkoły Podstawowej w Szerszeniach” 27843,00 zł ZPORR - „Dobre drogi poprawa bezpieczeństwa Gminy Siemiatycze” 1741310,79 zł
	Gmina Dziadkowice	17-306 Dziadkowice 13 ugdziadkowice@post.pl	Doświadczenie w realizowaniu projektów współfinansowanych ze środków UE ZPORR : przebudowa drogi gminnej długości 1700 m. na kwotę 791.249,00 zł SPO – ROL : „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego” - dwa projekty: - Wymiana pokrycia dachowego na świetlicy w Dołubowie - wartość 17 524,41 zł - Remont świetlicy wiejskiej w Żurobicach na kwotę 86310,47 zł
	Gmina Nurzec-Stacja	Ul. Żerczycka 33 17-330 Nurzec-Stacja; ug_nurzecst@zetobi.com.pl	Doświadczenie w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE: PAOW – modernizacja szkoły – 48.000 zł SAPARD – budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej – 6.000.000 zł, PHARE - modernizacja drogi ZPORR – modernizacja drogi – 48.000 zł.

	Gmina Milejczyce	Ul. Browarna 1, 17-332 Milejczyce (085)6579194	Doświadczenie w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE: SPO – ROL: „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego”- projekt: - „Budowa wiejskiego ośrodka sportowo – rekreacyjnego” – wartość 692 268,94 zł
	Podlaskie Stowarzyszenie Gmin i Gmina Drohiczyn	Ul. Kraszewskiego 5 17-312 Drohiczyn um@drohiczyn.pl	Doświadczenie w realizowaniu projektów współfinansowanych ze środków UE : EFS: Nowa szansa rolników domowników-mieszkańców PSG woj. podlaskiego Cała wartość projektu wynosi:147120,00 PAOW modernizacja drogi – projekt na kwotę 136425,- SAPARD modernizacja ujęcia wody- projekt na kwotę 1250000,- SAPARD – projekt dotyczący tablic informacyjnych zrealizowany przez Podlaskie Stowarzyszenie Gmin o kwocie 65490,- SPO – ROL: „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego”– dwa projekty: - „Zagospodarowanie Parku w Drohiczynie – historycznej stolicy Podlasia” na kwotę 633.009,20- - „Modernizacja świetlicy w Lisowie” na kwotę 113.278,- Leader+ - projekt „Tygiel doliny Bugu” realizowany przez PSG, na kwotę 145.810,- EFS- „Przekwalifikowanie zawodowe rolników domowników zamieszkałych na Podlasiu”: - specjalista ds. obsługi ruchu turystycznego - kierowca kat. C+E na kwotę 293830,- ZPORA- przebudowa drogi gminnej – projekt na kwotę 1272913,- WFOŚiGW – budowa oczyszczalni ścieków- wartość całego zadania 100000,- szkolenie z zakresu SPO – ROL „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego” dla sołectw powiatu siemiatyckiego. cykl 2 warsztatów z zakresu SPO – ROL „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego” dla sołectw powiatu siemiatyckiego zorganizowany wspólnie z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego. 4 konferencje zrealizowane w ramach I schematu LEADER+ cykl 3 warsztatów szkoleniowych zrealizowanych w ramach schematu I LEADER+ Fundacja Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży: - Polsko- niemiecka wymiana młodzieży (letnie kolonie dzieci i młodzieży Polsce oraz w Niemczech organizowane od 7 lat) . Cała wartość projektu wynosi: ok. 28944,00 w części refundowana przez stronę niemiecką.
6	Gmina Repki	Adres: Sawice 26, 08-307 Repki Tel. (025)7875396 502502980	SPO – ROL: „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego”; - zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum wsi Repki - budowa boisk sportowych i zagospodarowanie centrum wsi Skrzyszew na kwotę 686245 -Program Ikonka; 6 komputerów po 3.5 tys zł - internetowe centrum multimedialne 12 komputerów po 3,5 tys.

8	Gmina Korczew	Adres: Ul. Ks. Brzóska 5,08-108 Korczew	SAPARD: sieć wodociągowa z przyłączeniami Drażnień Ruda w roku 2003r. 580 tys. SPO – ROL: „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego”: - Dobudowa zaplecza socjalnego do budynku remizy w Korczewie cały projekt 298450,00
9	Gmina Jabłonna Lacka	Adres: Ul. Leśna 2, 08-304 Jabłonna Lacka	SAPARD budowa wodociągu, droga gminna Niemiecki gródek SPO – ROL: „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego”: -Przebudowa skweru w Jabłonnej Lackiej projekt na kwotę 84 tys 2 złożone nowe wnioski do Odnowy Wsi: -Przebudowa ul. Słonecznej 1 – 222 tys. zł -Przebudowa ul. Polnej Nowej - 187 tys.

Realizowane projekty służyły głównie podniesieniu jakości infrastruktury drogowej i komunalnej, co wobec wieloletnich zaniedbań jest całkowicie zrozumiałe. Samorządy gminne wychodzą ze słusznego założenia, że należy przygotować właściwą podstawę infrastrukturalną aby polepszyć dość niską jakość życia mieszkańców a jednocześnie zachęcić inwestorów do wybrania właśnie tych terenów na inwestycje. Ściągnięcie inwestorów jest bardzo poważnym problemem, gdyż aktualnie napływ inwestycji zewnętrznych jest w zasadzie zerowy. To jedna strona (ta bardziej techniczna) działań realizowanych przez gminy. Jednak zauważalne jest również to, że fundusze kierowane są także na szkolenia wspierające zdobywanie nowych kwalifikacji mieszkańców, jak również projekty związane z aktywizacją społeczności wiejskich – czyli działaniem SPO – ROL: „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego” a głównie LEADER+. Ten ostatni program w opinii władz samorządowych (które przecież były głównym inspiratorem LEADER+) może być poważnym czynnikiem, który wpłynie na zahamowanie dalszej degradacji społecznej terenów LGD. Świadczy to o faktycznym zainteresowaniu i potrzebie oddolnych działań w terenie, jak również gotowości do wdrażania II schematu LEADER+. Staje się wszystkim jasne, że aby zatrzymać odpływ mieszkańców (a jest to problem całego obszaru LGD „Tygiel doliny Bugu”) nie wystarczy zapewnić najlepsze nawet wyposażenie infrastrukturalne – konieczne jest również stymulowanie aktywizacji społeczności lokalnych i przekazanie w efekcie końcowym części władzy a jednocześnie odpowiedzialności za rozwój swojego terenu.

Kwalifikacje i doświadczenie osób, które będą odpowiedzialne za zarządzanie projektem;

Skład członków LGD, pełniących określone funkcje w stowarzyszeniu przedstawia się następująco:

Lp.	Imię i nazwisko osoby wskazanej	Podmiot delegujący ¹	Adres zamieszkania, telefon, e-mail	Zakres odpowiedzialności w LGD	Doświadczenie	Kwalifikacje
1.	Wojciech Borzym	Podlaskie Stowarzyszenie gmin z siedzibą w Drohiczynie	Lisowo Janówek 9, 17-312 Drohiczyn (085) 6557306	Prezes Lokalnej Grupy Działania – Tygiel Doliny Bugu	<p>-w strukturach podmiotu delegującego działającego od 2001 r.- jako Prezes Podlaskiego Stowarzyszenia Gmin - od 2001 r. działając jako Burmistrz Drohiczyna</p> <p>Doświadczenie w realizowaniu projektów współfinansowanych ze środków UE</p> <p>- PAOW modernizacja drogi – projekt na kwotę 136425,-</p> <p>- SAPARD modernizacja ujęcia wody- projekt na kwotę 125000,-</p> <p>- SAPARD – projekt dotyczący tablic informacyjnych zrealizowany przez Podlaskie Stowarzyszenie Gmin o kwocie 65490,-</p> <p>- Odnowa Wsi – dwa projekty</p> <p>„Zagospodarowanie Parku w Drohiczynie – Historycznej Stolicy Podlasia” na kwotę 633.009,20- oraz „Modernizacja świetlicy w Lisowie” na kwotę 113.278,-</p> <p>- Leader+- projekt „Tygiel doliny Bugu” realizowany przez PSG, na kwotę 145.810,-</p> <p>- EFS- „Przekwalifikowanie zawodowe rolników domowników zamieszkałych na Podlasiu” projekt dotyczy dwóch szkoleń; specjalista ds. obsługi ruchu turystycznego i kierowca kat. C+E na kwotę 293830,-</p> <p>- ZPORR- przebudowa drogi gminnej – projekt na kwotę 1272913,-</p> <p>- EFS- projekt realizowany przez PSG na kwotę 14120,-</p> <p>- WFOŚiGW – budowa oczyszczalnia ścieków- wartość całego zadania 100000,-</p> <p>Kurs w „Międzynarodowej Szkole Zarządzania Gospodarstwami w Kemptwil Kanada prowincja Ontario, Szkolenie z zakresu „Prawo zamówień publicznych – nowe regulacje prawne”</p>	Wykształcenie: wyższe- Szkoła Główna gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Podyplomowe Studia Informatyki w Zarządzaniu i Biznesie
2	Maria Tołwińska	Związek Szlachty Zaściankowej	Jasionówka 6, 17-306 Dziadkowie 6571128	Wiceprezes Zarządu Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	<p>-w strukturach podmiotu delegującego działającego od 2 lat</p> <p>Szkolenia i kursy:</p> <p>1. Zarządzanie gospodarstwem rolnym i</p>	Wykształcenie: wyższe- marketing i zarządzanie – Akademia Podlaska w Siedlcach.

					<p>przedsiębiorstwem na obszarach wiejskich.</p> <p>2. Zasady prowadzenia unifikowanego systemu rachunkowości rolnej w gospodarstwach rolnych.</p> <p>3. W zakresie agroturystyki i tworzenia gospodarstwa ekologicznego.</p>	
3	Krzysztof Radziszewski	Urząd Gminy Perlejewo	Twarogi Lackie, 17-322 Perlejewo (085) 6578515	Członek Zarządu Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	<p>-w strukturach podmiotu delegującego działa od 8 lat.: Wójt Gminy Perlejewo od 1998 r. Doświadczenie w realizowaniu projektów współfinansowanych ze środków UE</p> <p>- PAOW wyposażenie szkoły podstawowej i oddziałów przedszkolnych; projekt na kwotę 75 560 tys.</p> <p>- SAPARD modernizacja drogi gminnej Czarkówka Mała - Czarkówka Duża - Skórzec w miejscowości Czarkówka Mała - projekt na kwotę 115 tys.</p> <p>- SAPARD budowa sieci wodociągowej PONIATY w miejscowościach Czarkówka Duża, Leszczka Duża i Poniaty - projekt na kwotę 127 721 tys</p> <p>- SAPARD budowa sieci wodociągowej KRUY w miejscowościach Pieczyski, Perlejewo, Leszczka Mała, Granne - projekt na kwotę 184 469 tys.</p> <p>- ZPORR .modernizacja drogi gminnej Czarkówka Mała - Czarkówka Duża - Skórzec w miejscowości Czarkówka Duża - projekt na kwotę 344 073 tys.</p>	Wykształcenie: wyższe- Akademia Rolniczo Techniczna Wydział Geodezji i Urzędzeń Rolnych
4	Jolanta Galecka	Ochotnicza Straż Pożarna	Ul. Tarasowa 4, 17-307 Mielnik (085) 6577514	Członek Zarządu Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”		Wykształcenie – średnie- studium nauczyciel wychowania przedszkolnego

5	Paweł Kordaczuk	Urząd Gminy Sarnaki	Hołowczyce Kolonia 14, 08-221 Hołowczyce	Członek Zarządu Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	-w strukturach podmiotu delegującego działa od 2001 r. Szkolenia i kursy: - metody tworzenia stron WWW, - ochrona danych osobowych - działalność turystyczna dodatkowym źródłem dochodu dla gospodarstw rolnych - prawo zamówień publicznych po ostatnich zmianach, -Plan Rozwoju Lokalnego	Wykształcenie: wyższe Akademia Rolnicza w Lublinie oraz studium podyplomowe „AGRO-UNIA”
6	Monika Borysiuk	Rolnik	Rudniki 92, 08-307 Repki	Członek Zarządu Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	Aktywizacja społeczna kobiet wiejskich -Szkolenia i kursy: Kurs bukieciarstwa	Wykształcenie średnie technik ogrodnik
7	Grażyna Sikorska	Delegat Mazowieckiej Izby Rolniczej	Szwejkki 52, 08-320 Sterdyń	Członek Zarządu Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	Szkolenia i kursy: - doradca rolnośrodowiskowy, - standardy jakościowe w produkcji rolniczej, - rachunkowość rolnicza, - ekologiczne metody produkcji rolniczej	Wykształcenie: Wyższe rolnicze Akademia Podlaska w Siedlcach
8	Jarosław Radzikowski	Gospodarstwo agroturystyczne	Wieska 2, 08-304 Jabłonna Lacka	Członek Zarządu Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	Szkolenia i kursy: - system bezpieczeństwa żywności w agroturystyce	Wykształcenie: Średnie ogólnokształcące (jest w trakcie studiów – historia na Akademii Podlaskiej
9	Raisa Pachwiczewicz	Urząd Gminy Nurzec Stacja	Żerczyce 43, 17-330 Nurzec Stacja (085)6575078	Przewodnicząca Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	-w strukturach podmiotu delegującego działa od 8 lat :Wójt Gminy Nurzec – Stacja od 1998 r. Doświadczenie w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE: -PAOW – modernizacja szkoły – 48.000 zł -SAPARD – budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej – 6.000.000 zł, -PHARE - modernizacja drogi ZPORR – modernizacja drogi – 48.000 zł.	Uniwersytet Warszawski Filia w Białymstoku, Wydział Matematyczno- Przyrodniczy; Podyplomowe Studia Zarządzania Kadrami w Administracji Publicznej – Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku.
10	Krystyna Wojtkowska	Przedsiębiorstwo- stacja paliw	Ul. Prusa 3, 17-312 Drohiczyń (085)6557537	Członek Rady Programowej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	Doświadczenie w organizacji i realizacji przedsięwzięć z zakresu małego i średniego biznesu	Wykształcenie: średnie, rolnik- zootechnik

11	Edward Zaremba	Urząd Gminy Siemiatycze	ul. Kilińskiego 94, 17-300 Siemiatycze (085)6552860	Członek Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	-w strukturach podmiotu delegującego działającego od 4 lat: Wójt Gminy Siemiatycze od 1992 r. Zastępca Prezesa Podlaskiego Stowarzyszenia Gmin Doświadczenie w realizacji programów finansowych ze środków unijnych oraz programów UE – PAOW, SAPARD, Odnowa wsi	Wykształcenie Średnie Rolnicze – Technikum Rolnicze w Różanym Stoku
12	Andrzej Kryński	Urząd Gminy Milejczyce	Ul. Browarna 1, 17-332 Milejczyce (085)6579194	Członek Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”		Wykształcenie: zawodowe, monter zewnętrznych instalacji sanitarnych
13	Andrzej Syczewicz	Grupa Producentcka „Owoce i warzywa Podlasia”	Czartajew ul. Długa 51, 17-300 Siemiatycze (085)6560041	Członek Rady Programowej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	-w strukturach podmiotu delegującego działającego od 2 lat: .Organizowanie rolniczych grup producenckich, aktywizacja społeczna rolników	Wykształcenie: średnie –rolnicze, pracuje we własnym gospodarstwie-integrowana uprawa warzyw gruntowych
14	Halina Roj	Ochotnicza Straż Pożarna w Grodzisku	Ul. 22 lipca 10, 17-315 Grodzisk (085)6568189	Członek Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	Prace społeczne w środowisku wiejskim -aktywizacja społeczna	Średnie, technik Ekonomista, Certyfikat lokalnego ożywienia gospodarczego przygotowujących propozycje projektów gospodarczych do wdrażania w powiecie siemiatyckim
15	Eugeniusz Wichowski	Rolnik	Tokary 44, 17-307 Mielnik	Członek Rady Programowej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”		wykształcenie wyższe, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego -Akademia Rolnicza w Warszawie
16	Mirosław Jan Angielczyk	Przedsiębiorstwo „Dary Natury” produkcja i sprzedaż ziół oraz produktów naturalnych	Koryciny 73, 17-315 Grodzisk (085)6569021	Członek Rady Programowej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	-w strukturach podmiotu delegującego działającego od 4 lat : właściciel firmy. Prowadzi prężną firmę produkującą produkty z ziół. Eksport na cały kraj i zagranicę. Organizacja rolniczych grup producenckich. Stała współpraca z SGGW przy organizacji praktyk studenckich i prowadzeniu badań naukowych	Wykształcenie: wyższe rolnicze-SGGW w Warszawie
17	Jolanta Helena Moczulska	Ochotnicza Straż Pożarna w Perlejewie	Stare Moczydły 5, 17-322 Perlejewo (085)6578640, 698413057	Członek Rady Programowej Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”		Wykształcenie: studium pomaturalne – bibliotekarstwo

II. Diagnoza obszaru objętego ZSR0W

II.1 Charakterystyka obszaru

II. 1.1 Zasięg terytorialny i uwarunkowania geograficzne

a) położenie i ukształtowanie powierzchni

Projekt „Tygiel Doliny Bugu” w ramach Pilotażowego programu LEADER+ zlokalizowany jest u styku województw podlaskiego, mazowieckiego i lubelskiego, w jego obręb wchodzi teren 12 gmin województwa podlaskiego i mazowieckiego. Cechami, w oparciu o które zbudowano strategię rozwoju regionalnego dla tych ziem, stały się walory przyrodniczo-kulturowe. Dolina Bugu, to nie tylko jeden z najczystszych regionów Polski, to również unikalna na skalę europejską i światową skarbnica rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Potwierdza to objęcie tych terenów projektem NATURA 2000. Jeżeli dodamy do tego, że całość tworzy niepowtarzalny krajobraz, okazuje się, że walory te musiały znaleźć się u podstaw planowania rozwoju lokalnego. Zakątek ten swój szczególny urok zawdzięcza również bogatemu dziedzictwu kulturowemu oraz położeniu na styku kultur, gdzie niczym w tyglu mieszają się rozmaite narodowości, wyznania i języki. Całość tworzy ogromnie interesującą, specyficzną mozaikę przyrodniczo-kulturową, która jest jednak dla świata dość słabo odkryta. Kraina ta przenosi odwiedzających do świata, którego reliktyami są prastare kurhany, zabytkowe świątynie i kapliczki, gdzie przyroda wciąż skrywa swe tajemnice. Podlaskie pejzaże – w rozumieniu historycznym, nie zaś wytyczone obecnymi granicami administracyjnymi województw, zachwycają urozmaiconymi widokami oraz perłami zabytkowej architektury kościołów, cerkwi, dworów i pałaców. Ich niezaprzeczalny urok tkwi w harmonijnym wpisaniu się w otaczający krajobraz – falującej niziny z występującymi morenami czołowymi. Strefę moren przecina Bug, tworząc malowniczy krajobraz nazwany Podlaskim Przełomem Bugu. Rzeka przecina te ziemie tworząc krętą dolinę o stosunkowo wąskim dnie i nachylonych zboczach. Występują tu rozległe i płaskie równiny, powstałe w wyniku akumulacji wodnej niewielkich rzek, płynących płytkimi i podmokłymi dolinami o słabo wykształconych krawędziach. Na obszarze sąsiadującej Równiny Łęczyńsko-Włodawskiej występują jeziora pochodzenia krasowego. Ze względu na sąsiedztwo, na uwagę zasługuje również obszar powiatu hajnowskiego, gdzie znajduje się Białowieża, serce Puszczy Białowieskiej - ostatniego naturalnego lasu nizinnego w Europie, który za swe niezwykle walory uzyskał statut "rezerwatu biosfery" oraz "dziedzictwa ludzkości" UNESCO. Najcenniejsza pod względem przyrodniczym część puszczy objęta jest ochroną w granicach Białowieskiego Parku Narodowego, który jest królestwem żubra.

Mapa obszaru działania LGD „Tygiel Doliny Bugu”

b) Typ gmin wchodzących w skład LGD

W obręb realizacji projektu wchodzi następujące gminy:

1. **województwo podlaskie:**
 - *powiat siemiatycki:* Drohiczyn, Dziadkowice, Grodzisk, Milejczyce, Nurzec-Stacja, Perlejewo, gmina wiejska Siemiatycze.
2. **województwo mazowieckie:**
 - *powiat łosicki:* Sarnaki,
 - *powiat siedlecki:* Korczew,
 - *powiat sokołowski:* Jabłonna Lacka, Repki, Sterdyń.

Tabela 1. Typ gmin wchodzących w skład LGD

Gmina	Typ gminy	Powierzchnia	Identyfikator
Drohiczyn	miejsko-wiej.	208 km ²	2010023
Dziadkowice	wiejska	116 km ²	2010032
Grodzisk	wiejska	203 km ²	2010042
Milejczyce	wiejska	152 km ²	2010062
Nurzec-Stacja	wiejska	215 km ²	2010072
Perlejewo	wiejska	107 km ²	2010082
Siemiatycze	wiejska	227 km ²	2010092
Jabłonna Lacka	wiejska	149 km ²	1429042
Korczew	wiejska	105 km ²	1426022
Repki	wiejska	169 km ²	1429062
Sarnaki	wiejska	197 km ²	1410052
Sterdyń	wiejska	130 km ²	1429092
Obszar projektu ogółem		1978 km²	

Tylko jedna gmina – Drohiczyn, ma charakter miejsko – wiejski. Podkreśla to typowo rolniczy charakter obszaru LGD Tygiel Doliny Bugu.

Tabela 2. Struktura użytkowania powierzchni w gminach na obszarze LGD Tygiel Doliny Bugu.

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem w ha, struktura w %											
	Drohiczyn	Dziadkowice	Grodzisk	Milejczyce	Nurzec-Stacja	Perlejewo	Siemiatycze-gmina	Repki	Jabłonna Lacka	Korczew	Sarnaki	Sterdyń
Ogółem [ha] =100% z tego %	20796	11571	20321	15179	21496	10632	22714	16879	11934	10 500	19749	13003
Użytki rolne:	79,6	62,8	65,4	52,7	49,7	72,9	70,2	78,7	74,1	68,47	54,94	73,2
- grunty orne	61,1	52	52,8	35	36,1	61,3	54,3	66,0	60,8	48,8	39,49	51,0
- użytki zielone	0,3	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	14,5	12,2	12,5	19,1	11,96	21,9
- sady	18,3	10,7	12,4	17,7	13,4	11,4	0,2	0,5	0,8	0,57	1,77	0,4

Lasy	10,3	33,7	29	40,4	43	19,8	22,2	16,0	18,6	24,27	39,58	18,7
Wody (rzeki, jeziora, zbiorniki wodne)	2,1	0,1	0,3	1,3	0,4	1,3	0,7	0,3	1,4	2,16	0,14	2,5
Grunty zabudowane i zurbanizowane	5,5	3,1	4,7	1,7	2,6	3,2	3,5	2,0	2,0	1,87	3,06	2,1
Użytki ekologiczne	0	0,1	0,1	0	0	1,3	0	0,0	3,0	0,07	0,01	0,0
Nie użytki	0,9	0,3	0,2	0,5	1,4	0,6	0,9	0,3	0,9	0,84	1	0,6
Inne	1,4	0	0,2	3,3	2,8	1	2,4	2,7	-	0,84	0,03	3,5
ONW I	X	X	X			X	X	X	X	X	X	X
ONW II				X	X							

Źródło: opracowanie na podstawie informacji urzędów miast i gmin, Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2005r. Rocznik statystyczny woj. mazowieckiego 2005r.

Struktura użytkowania powierzchni LGD jasno świadczy o rolniczym charakterze terenu. Prawie 80 % UR w niektórych gminach jest bardzo wysokim wskaźnikiem. Jednocześnie jednak wszystkie gminy objęte są dopłatami związanymi z ONW. Nie zawsze jest to związane z niską jakością gleb, ma to również związek z sytuacją demograficzną i niekorzystnym ukształtowaniem terenu. Świadczy jednak o niezbyt korzystnej wyjściowej sytuacji rolnictwa, co w połączeniu z ogólną tendencją marginalizacji produkcji rolnej zmusza do poszukiwania nowych kierunków rozwoju terenu LGD „Tygiel Doliny Bugu”.

II. 1.2 Uwarunkowania przyrodnicze/środowiskowe

a) klimat,

Klimat na obszarze realizacji projektu ma charakter przejściowy strefy umiarkowanej, powodując częste zmiany pogody oraz znaczne wahania długości poszczególnych pór roku. Ziemie nadbużańskie należące do regionu klimatycznego mazowiecko-podlaskiego, charakteryzują się dominacją zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Klimat wykazuje cechy kontynentalne, jak i oceaniczne. Średnia roczna wieloletnia temperatura powietrza wynosi 7-7,5°C. Odwiedzający te ziemie w lipcu mogą liczyć na średnią temperaturę 19 °C. Latem panują tu doskonałe warunki do wypoczynku, zwłaszcza okolice nadrzeczne i lasy oferują miły chłód nawet w najgorętsze dni. Tutejsze zimy natomiast zachwycają śnieżną bielą – przy średniej temperaturze w styczniu -3°C i ilości opadów 200 mm na przestrzeni XI-IV, stwarzają okazję do organizowania kuligów, czy też uprawiania narciarstwa biegowego w malowniczej scenerii leśnej. Duże obszary leśne sprawiają, że nawet najcięższe mrozy nie są tu szczególnie dokuczliwe. Średnia roczna wielkość opadów wynosi około 550 mm. Nie jest to zbyt dużo zwłaszcza dla produkcji rolnej. Od szeregu lat występuje zjawisko okresowego braku opadów przechodzącego w dokuczliwą dla rolnictwa i leśnictwa suszę. Kulminacją tego przed trzema laty było ogłoszenie stanu klęski i wypłata odszkodowań dla rolników. Turystom ten stan rzeczy nie powinien przeszkadzać – region mógłby żartobliwie mówiąc, (gdyby zjawisko braku opadów się utrwaliło) reklamować się podobnie jak Cypr, że zwracamy pieniądze w razie niepogody.

b) gleby (klasy bonitacyjne),

Gleby „Tygla Doliny Bugu” wykształciły się głównie z glin i piasków czwartorzędowych pochodzenia lodowcowego i wodnolodowcowego. Dominują gleby opadowo-glejowe, płowe opadowo-glejowe oraz rdzawe z towarzyszącymi brunatnymi, bielcowymi, czarnymi ziemiami i madami w najbliższym sąsiedztwie Bugu. Pod względem uziarnienia gleby występujące na terenie powiatu to gliny i ropy, piaski luźne i słabogliniaste oraz piaski gliniaste i gliny piaszczyste. Z jakością gleb wiąże się Wskaźnik Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (łączna miara jakości gleb, warunków klimatycznych, stosunków

wodnych i rzeźby terenu), który dla terenu LGD wynosi 61.8,0 pkt i jest zdecydowanie niższy od średniej krajowej (66,6 pkt), przy czym lokalne warunki przyrodnicze dla rolnictwa są dość zróżnicowane. Najkorzystniejsze warunki dla rolnictwa występują na obszarze gmin Drohiczyn, Grodzisk, Perlejewo, Repki i Sterdyni – najsłabsze natomiast w Nurcu-Stacji oraz w Milejczycach. Ogólnie jakość gleb LGD nie jest zbyt dobra - ponad 34% gruntów ornych stanowią ziemie klas V, VI, VIz a więc najmniej przydatnych do rolniczego użytkowania. Jeszcze gorzej jest z użytkami zielonymi. W tym przypadku ponad 45% gleb stanowią gleby V,VI,VIz. Realnie biorąc, ziemie te powinny być w zasadzie przeznaczone pod zalesienia najlepiej jeszcze przy wykorzystaniu unijnych programów. Szczegółowe porównanie klas bonitacyjnych w układzie tabelarycznym zostało przedstawione w tabelach nr 3 i 4.

Tabela 3. Bonitacja gruntów ornych (łącznie z sadami)

Wyszczególnienie	Klasy bonitacyjne gruntów ornych							
	II	IIIA	IIIB	IVA	IVB	V	VI	VIZ
Tygiel Doliny Bugu	110	3682	14398	27708	20414	21504	11913	1188
Gmina Drohiczyn	1	882	2461	4619	2400	1576	824	71
Gmina Dziadkowice	1	351	924	1454	1307	1090	667	31
Gmina Grodzisk	0	55	1233	4235	2825	1313	470	29
Gmina Milejczyce	0	4	52	634	1083	1814	1436	199
Gmina Nurzec-Stacja	0	28	159	431	1169	3550	2200	275
Gmina Perlejewo	0	8	350	2465	2326	1006	346	32
Gmina Siemiatycze	0	7	377	2549	3597	3314	2352	177
Gmina Jabłonna Lacka	33	375	1966	3196	1462	1396	793	91
Gmina Korczew	4	348	1158	1063	774	1113	569	95
Gmina Repki	45	881	2746	3661	1541	1649	659	23
Gmina Sarnaki	0	47	944	1599	1262	2819	1103	65
Gmina Sterdynia	26	696	2028	1802	668	864	494	100

Źródło: Biesiacki A. Kuś J., *Ocena obszarów o zróżnicowanej przydatności do produkcji rolnej*, Cz.I, IUNG, Puławy 2002. za: Powiatowy Program Ochrony Środowiska, Powiat Siemiatycki 2004-2011 Starostwo Powiatowe w Łosicach Wydział Geodezji i Gosp.Nieruchomościami- stan na 31 grudzień 2005 r.

Tabela 4. Klasy bonitacyjne użytków zielonych

Wyszczególnienie	Klasy bonitacyjne użytków zielonych					
	II	III	IV	V	VI	VIZ
Tygiel Doliny Bugu	91	2947	12869	9536	3175	587
Gmina Drohiczyn	1	661	1379	1122	593	160
Gmina Dziadkowice	4	273	433	427	95	12
Gmina Grodzisk	0	372	1650	679	242	12
Gmina Milejczyce	0	30	1220	1053	273	48
Gmina Nurzec-Stacja	0	35	1260	1065	327	77
Gmina Perlejewo	0	188	526	261	169	75
Gmina Siemiatycze	0	102	1779	1257	320	105
Gmina Jabłonna Lacka	1	174	475	681	431	48
Gmina Korczew	42	350	1056	404	150	4
Gmina Repki	8	437	981	528,	79	19
Gmina Sarnaki	1	80	921	1013	176	16
Gmina Sterdynia	34	245	1189	1046	320	11

Źródło: Biesiacki A. Kuś J., *Ocena obszarów o zróżnicowanej przydatności do produkcji rolnej*, Cz.I, IUNG,

Tabela 5. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Wyszczególnienie	Wskaźnik jakości
Kraj	66,6
Tygiel Doliny Bugu	61,8
Gmina Drohiczyn	68,8
Gmina Dziadkowice	65,3
Gmina Grodzisk	68,1
Gmina Milejczyce	48,9
Gmina Nurzec-Stacja	46,9
Gmina Perlejewo	66,4
Gmina Siemiatycze	55,4
Gmina Jabłonna Lacka	61,2
Gmina Korczew	63,4
Gmina Repki	71,4
Gmina Sarnaki	55,5
Gmina Sterdyń	70,1

Źródło: Biesiacki A. Kuś J., Ocena obszarów o zróżnicowanej przydatności do produkcji rolnej, Cz.I, IUNG, Puławy 2002.

c) bogactwa naturalne,

II.1.2.3.1 Bogactwa przyrodnicze

Prawdziwym skarbem i jednym z najmocniejszych atutów regionu są jego **bogactwa naturalne** – rozumiane jednak jako walory krajobrazu i środowiska przyrodniczego. Środowisko naturalne obszaru działania wyróżnia się, nawet na tle czystego województwa podlaskiego zachowaniem bogatej bioróżnorodności oraz czystością powietrza i gleb. Atut ten, z którego doskonale zdają sobie sprawę mieszkańcy regionu, znajduje odzwierciedlenie w mnogości zarejestrowanych tu form ochrony przyrody. Jednym z najważniejszych obszarów jest Dolina Bugu, obejmująca znaczną część obszaru działania – wieloprzestrzenny element Krajowego i Europejskiego Systemu Obszarów Chronionych. Teren ten stanowi obszar chronionego krajobrazu, będąc jednocześnie obszarem funkcjonalnym „Zielone Płuca Polski”. Czyste środowisko idzie w parze z urokliwym krajobrazem: od pejzaży nadrzecznych i terenów zalewowych, ostępów leśnych, po pokryte suchymi borami enklawy wzgórz. W skład systemu chronionego wchodzi 10 rezerwy przyrody, 2 obszary chronionego krajobrazu, 2 parki krajobrazowe, użytki ekologiczne oraz 250 pomników przyrody. Łączna powierzchnia terenów o szczególnych walorach przyrodniczych zajmuje ponad czwartą część całego obszaru (27,5%).

Tabela.6 Obszary o szczególnym znaczeniu przyrodniczym

Gmina	Obszary chronione ogółem /ha/	Udział powierzchni chronion. w powier ogół. /%/	Rezerwy przyrody /ha/	Obszary chronion. krajobr. /ha/	Użytki ekologiczne /ha/	Zespoły przyrodniczo - krajoznawcze /ha/	Pomniki przyrody /szt./
Drohiczyn	7290	35,1	-	7290	2,6	-	3
Dziadkowice	9,2	0,1	-	-	9,2	-	8
Grodzisk	87,9	0,4	87,9	-	-	-	4
Milejczyce	19,8	0,1	-	-	19,8	-	1
Nurzec-Stacja	1646,4	7,7	44,2	1580	22,2	-	10
Perlejewo	851,7	8	-	851,7	-	-	3
Siemiatycze	3216,6	14,2	-	3210	6,6	-	4
Jabłonna Lacka	10755	72,2	65,8	37,453	7,86	6,7	10
Korczew	10 201	97,23	93,33	10 201	8,11	-	20
Repki	239,6	14,04	25,27	2371	0,33	-	24
Sarnaki	11133,24	56,43	120,19	11000	7,32	13,5	39

Sterdyń	8964,66	68,9	-	8.964	0,66	-	124
Razem obszar LGD	54415,1	27,5	436,69	36541,15	84,68	20,2	250

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2005r. Rocznik statystyczny woj. mazowieckiego 2005r.

Obszary chronionego krajobrazu

1. Dolina Bugu – zajmujący powierzchnię 30 162,0 ha, utworzony w 1998 r. odznaczają się szczególnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi, stanowiąc doskonałe miejsce do wypoczynku. Walorom przyrodniczym towarzyszą liczne obiekty zabytkowe, wyróżniające się pod względem kulturowym i archeologicznym.
2. Dolina Bugu i Nurca– zajmujący powierzchnię 2 921,2 ha (częściowo w powiecie wysokomazowieckim), utworzony w 1982 r. ze względu na ochronę i zachowanie doliny Bugu i Nurca o naturalnym charakterze oraz fragmentu Wysoczyzny Drohickej odznaczają się wysokimi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi, kulturowymi i wypoczynkowymi.

Rezerwaty przyrody:

1. Rezerwat leśny Koryciny (gmina Grodzisk) – zajmujący powierzchnię 87,87 ha, utworzony w 1975 r. ze względu na zachowanie w naturalnym stanie zbiorowisk leśnych grabowo-dębowych charakterystycznych dla Wyżyny Drohiczyńskiej.
2. Rezerwat stepowy Góra Uszeście (gmina Mielnik) – zajmujący powierzchnię 12,02 ha, utworzony w 1985 r. ze względu na zachowanie stanowiska roślinności kserotermicznej, zawierającego w swym składzie szereg gatunków rzadkich i chronionych.
3. Rezerwat leśny Sokóle (gmina Nurzec-Stacja) – zajmujący powierzchnię 44,17 ha, utworzony w 1990 r. ze względu na zachowanie naturalnych zbiorowisk leśnych o typowych dla Wysoczyzny Drohickej drzewostanach mieszanych stanowiących ostatnie fragmenty dawnej Puszczy Nurzeckiej.
4. Rezerwat „Skarpa Mołożewska”

Rezerwat florystyczny o powierzchni 2 ha, utworzony celem ochrony rzadkich gatunków roślin ciepłolubnych porastających wysoką krawędź doliny Bugu. Położony jest na gruntach wsi Mołożew Dwór i rozciąga się wąskim pasem o długości około 440 m i szerokości około 50 m. Skarpa ma ekspozycję wschodnią, jej wysokość od poziomu rzeki dochodzi do 18 metrów, a kąt nachylenia waha się od 45° do 80°.

Na terenie rezerwatu stwierdzono 136 gatunków roślin naczyniowych.

Najważniejszą wartością przyrodniczą obiektu jest obecność chronionej goryczki krzyżowej (*Gentiana cruciata*), której stanowisko jest jedynym na terenie byłego woj. siedleckiego. Ten właściwy dla muraw kserotermicznych gatunek, występuje tu w specyficznych układach przyrodniczych, w płatach o cechach pośrednich między zbiorowiskami murawowymi i okrajkowymi, z nawiązaniem do zbiorowisk zarostowych. Wstępnie jednostkę określono jako zbiorowisko z *Gentiana cruciata* i *Libanotis montana*. Występuje ono płatami wśród ciepłolubnych zarośli typu czyżni (*Pruno-Crataegetum*) lub niewielkich fragmentów regenerujących lasów liściastych.

5. Rezerwat „Wydma Mołożewska”

Rezerwat ornitologiczny o powierzchni 63,80 ha. Jest to jeden z najciekawszych rezerwatów faunistycznych w Polsce. Obejmuje fragment rozległych nadbużańskich

pastwisk przechodzących w pobliżu rzeki w piaszczyste plaże. Specyfika i walory przyrodnicze wynikają z występowania kilku rzadkich gatunków ptaków.

Największą rzadkość stanowi kulon. Jest to ptak będący na granicy wymarcia. Ma tu swoją ostoję sieweczka obrożna. Gniazduje biegus zmienny, ma tu najdalej na południe wysunięte stanowisko lęgowe.

Rezerwat Wydma Mołóżewska, pomimo bardzo dużych walorów ornitologicznych, jest poważnie zagrożony. Najpoważniejsze zagrożenia to niekontrolowana turystyka w pełni sezonu lęgowego, nielegalna eksploatacja piasku oraz zaśmiecanie rezerwatu. Wypas zwierząt hodowlanych powoduje pewne straty w lęgach, ale należy to traktować jako czynnik naturalny, nie zagrażający istnieniu gatunków zasiedlających rezerwat.

6. Rezerwat Dębniak - przylega bezpośrednio do Zespołu Pałacowo- Parkowego w Korczewie. Chroni naturalne fragmenty starodrzewu dębowo- lipowego z bogatym i ciekawym florystycznie runem.
7. Rezerwat Kaliniak - występują tu grądy i łągi z lipami, jesionami, wierzbami i klonami oraz bogate w rzadkie gatunki runo.
8. Rezerwat Przekop - rezerwat chroniący naturalne płaty łąg wiązowo- jesionowych i olszowo- jesionowych z dębem, klonem, wierzbą, jesionem, lipą i olszą.
9. Rezerwat przyrody "Zabuże" utworzono w 1983r - jest to obszar lasu o powierzchni 34,07 ha położony w Leśnictwie Zabuże - Nadleśnictwo Sarnaki. Nazwa rezerwatu pochodzi od Uroczyska „Zabuże” położonego nad rzeką Bug między miejscowościami Mierzvice - Zabuże -Hołowczyce. Głównym przedmiotem ochrony na terenie rezerwatu są dobrze zachowane drzewostany dębowo - sosnowe z interesującym runem i ciekawą awifauną, ponadto formy ukształtowania terenu, będące efektem zlodowacenia środkowopolskiego. Największe powierzchnie stanowią gleby brunatne właściwe - podtyp gleb najmniej przekształconych gospodarką człowieka. Fakt ten świadczy o dużej naturalności występujących siedlisk i zbiorowisk roślinnych jest skorelowany z aktualnym składem gatunkowym drzewostanu. Gatunkiem panującym jest dąb szypułkowy w wieku około 140 lat. Z roślin chronionych i rzadkich występują tu: lilia złotogłów, buławnik czerwony, listeria jajowata, gnieźnik leśny i wawrzynek wilczełyko. Ponadto występują: pierwiosnka lekarska, czerniec gronkowy, fiołek przedziwny, fiołek drobny, pomocnik baldaszkowy. Bogatą awifaunę reprezentują 32 gatunki gniazdujące na terenie rezerwatu np.: zięba, świstunka, sikora modra, bogatka. Osobliwością jest gniazdowanie muchołówki, myszołowa, dzięcioła czarnego, kruka. Ochroną rezerwatową objęte są utwory geologiczne pochodzenia glacialnego, wąwozy erozyjne.
10. Rezerwat "Kózki" utworzony w 2000r o powierzchni 86,12ha położony jest w północnej części gminy Sarnaki nad rzeką Bug tuż przy moście na trasie Łosice - Siemiatycze. Północną granicę rezerwatu stanowi koryto rzeki Bug, zaś południową ciąg bagnistych starorzeczy. Celem ochrony jest zabezpieczenie środowiska bytowania oraz stanowisk lęgowych gatunków ptaków takich jak kulon, sieweczka obrożna, sieweczka rzeczna, rybitwa bieloczelna. Migrujące ptaki: nur czarnoszyi, skandynawski podgatunek pliszki żółtej i świergotek rdzawogardlisty.

Parki Krajobrazowe

1. Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu" zajmuje 11 006 ha, natomiast otulina 4540 ha (łącznie 15546 ha). Na obszarze otuliny Parku obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia określone w Uchwale Nr XII/75/90 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej z dnia 23 kwietnia 1990r. w sprawie utworzenia Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Granice Nadbużańskiego Obszaru Chronionego zostały zmienione w momencie utworzenia Parku Krajobrazowego. Park rozciąga

się na terenie kilkudziesięciu kilometrów, począwszy od Platerowa (gmina sąsiadująca), a skończywszy na Terespolu (położonym na granicy Polski i Białorusi). Główną osią Parku jest rzeka Bug, stąd jego wybitnie wydłużony kształt.

2. Nadbużański Park Krajobrazowy – powierzchnia całkowita parku – 113671,7ha (park 74136,5ha, otulina 39535,2ha) Nadbużański Park Krajobrazowy należy do najcenniejszych fragmentów Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych tej części Polski, charakteryzującym się bogatą bioróżnorodnością, unikalnymi formami krajobrazu naturalnego

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej teren Doliny Bugu zostanie włączony do sieci obiektów o szczególnym znaczeniu przyrodniczym NATURA 2000. Obszar specjalnej ochrony (SOO) – „habitat” obejmie rezerwat „Zabuże” a obszar specjalnej ochrony (OSO) - ochrona dzikich ptaków obejmie rezerwat „Kózki”.

II.1.2.3.2 Bogactwa mineralne

Na obszarze działania „Tygiel Doliny Bugu” surowce mineralne występują w bardzo ograniczonym zakresie: piaski do produkcji cegły wapienno-piaskowej oraz pokłady grubego i drobnego naturalnego kruszywa budowlanego. Inne surowce mineralne – poza wymienionymi skalnymi - nie występują. Ogółem znajduje się tu 11 złóż kopalni (tabela 7) w większości nieużytkowanych. Niska skala wydobywania i mała różnorodność kopalni skłania do przypuszczenia, że nie jest to obecnie a zapewne i w przyszłości również, gałąź produkcji z którą można wiązać większe nadzieje. Raczej pozostanie kierunkiem marginalnym nie mającym wpływu na gospodarkę regionu. Ponadto na obszarze działania LGD znajdują się nieeksploatowane złoża torfów o łącznych szacunkowych zasobach 35,2 mln m³ i powierzchni 3349 ha. Przy odpowiednim zagospodarowaniu mogłyby stanowić dodatkowy kierunek produkcyjny. Powstaje jednak pytanie, czy przemysłowe wykorzystanie torfowisk powodujący ich nieodwracalne przecięż zniszczenie jest najwłaściwsze z punktu widzenia ochrony przyrody i założonej Strategii.

Tabela 7. Złoża kopalni w układzie gmin

Lp.	Nazwa złoża	Gmina	Rodzaj kopaliny	Stan zasobów w dniu 31.12.2001 w tys. ton			Uwagi
				geologiczne	przemysłowe	wydobywanie	
1.	Chanie - Chursy	Nurzec - Stacja	kruszywo naturalne	209	-	-	nieekspl.
2.	Pokaniewo	Milejczyce	kruszywo naturalne	55	42	22,7	-
3.	Siemiatycze	Siemiatycze	kruszywo naturalne	1721	1721	141	-
4.	Słochy Annapolskie	Siemiatycze	kruszywo naturalne	843	-	-	nieekspl.
5.	Wajków	Mielnik	kruszywo naturalne	179	-	-	-
6.	Rogawka	Siemiatycze	kruszywo naturalne	517	517	-	-
7.	Krupice	Siemiatycze	kruszywo naturalne	300	-	-	nieekspl.
8.	Krzemień Niemirki	Jabłonna L	Piasek żwir	1200	-	-	nieekspl.

9.	Czerwona Góra	Korczew	kruszywo naturalne	96,71	78,31	-	Nieekspl.
10.	Repki	Repki	Piaski ze żwirem	1200	-	-	nieekspl
11.	Borsuki	Sarnaki	Piasek Budowlany	1434	1434	-	-

Źródło: informacje z gmin

d) lesistość,

II.1.2.4 Lesistość

Ogólna powierzchnia gruntów leśnych obszaru działania wynosi ponad 56 tys. ha. Średnia lesistość obszaru wynosi 26.6% i jest niższa od średniej krajowej (28,4%). Należy jednak zauważyć ogromne zróżnicowanie w obrębie poszczególnych gmin (tabela 8). Jak łatwo to wykazać, lesistość związana jest bezpośrednio z jakością gleb. Im gleby słabsze (Nurzec – Stacja, Milejczyce) a tym samym mniej nadające się do rolniczego wykorzystania, tym wyższy wskaźnik lesistości. Gminy z glebami lepszymi jakościowo (Drohiczyn, Repki, Sterdyń) mają automatycznie niższą lesistość. To samo uwarunkowanie dotyczy udziału gatunkowego lasów – na glebach słabszych dominują nasadzenia sosny, gleby „mocniejsze” obsadzone są drzewami liściastymi – głównie dębami (tabela 9).

Tabela 8 Lasy i lesistość w ha

Gmina	ogółem	Lasy publiczne	Lasy prywatne	Lesistość
Drohiczyn	2156,1	358,3	1797,80	10,4
Dziadkowice	3895,7	1612,4	2283,30	33,7
Grodzisk	5952,4	3933,6	2018,80	29,3
Milejczyce	6261,9	2646	3615,90	41,3
Nurzec-Stacja	9424,4	7475	1949,40	43,8
Perlejewo	2089,2	246,4	1842,80	19,7
Siemiatycze	4964,3	1559,9	3404,40	21,9
Jabłonna Lacka	2965,8	710,5	2255,30	19,9
Korczew	2918	1960	958,00	27,8
Repki	2685,5	1230,1	1455,40	15,9
Sarnaki	7681,9	4622,9	3059,00	39,0
Sterdyń	2667,1	448,9	2218,20	20,5
Obszar projektu ogółem	53662,3	26804	26858,30	26,9

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2005r. Rocznik statystyczny woj. mazowieckiego 2005r.

komunalne i gminne	2 ujęcia Q= 192 Q= 902	3 ujęcia Q= 248 Q= 454	1 ujęc. Q= 1500 Q= 200	3 ujęcia Q= 241, Q=431,5	6 ujęć Q= 305, Q= 2678	2 ujęcia Q= 71, Q= 1002	4 ujęcia, Q= 218, Q= 337	2 ujęcia Q=442,1	b. d	1 ujęcie Q= 52 Q= 800	3 ujęcia Q= 126 Q= 917	2 ujęcia Q= 195 Q= 2281
przemysłowe, zakładowe	-	-	b.d	1 ujęcie Q= 144 Q= 17,9	1 Q= 76 Q= 180	-	-	-	b. d	1 ujęcie Q= 60 Q= 1320	1 ujęcie Q= 64 Q= 15	-
Niezaewidencjonowane	-	-	b.d	-	-	-	-	-	b. d	-	-	-
Ogółem	2 uj. Q= 192 Q= 902	3 ujęcia Q= 248 Q= 454	1 ujęc. Q= 1500 Q= 200	4 uj. Q= 385 Q=449,4	7 uj. Q= 381 Q= 2858	2 ujęcia Q= 71, Q= 1002	4 ujęcia, Q= 218, Q= 337	2 ujęcia Q=442,1	b. d	2 ujęcia Q= 112 Q= 2120	4 ujęcia Q= 190 Q= 932	2 ujęcia Q= 195 Q= 2281

Źródło: Powiatowy Program Ochrony Środowiska - powiat siemiatycki 2004-2011, Biuro Usług Ekologicznych „Eko-Trend” w Białymstoku, 2003, informacje z gmin

f) zanieczyszczenie środowiska (rodzaje i skala),

Obszar działania, pomimo wyjątkowo czystego środowiska, które wyróżnia się na tle kraju, nie jest niestety wolne od zanieczyszczeń.

II.1.2.6.1 Jakość wód powierzchniowych

Rzeka Bug, wokół której zbudowano projekt objęta jest badaniami Głównej Inspekcji Ochrony Środowiska. Stan czystości Bugu w 2001 r. na podstawie kryterium fizykochemicznego i bakteriologicznego, do wód nadmiernie zanieczyszczonych. Klasyfikacja ta nie zmieniła się od 1996 r. Badaniami monitoringowymi Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku, od 1999 r. objęto rzekę Kamionkę na długości 3,3 km. Rzeka Kamionka (dopływ Bugu) jest niewielką rzeką, wypływającą w kierunku południowo-wschodnim z Wysoczyzny Drohiczyńskiej, mającą swoje źródła w pobliżu miejscowości Czerepy. Powyżej Siemiatycz Kamionkę zasilają wody lewostronnego dopływu Mahomet. Rzeka przepływa przez teren miasta Siemiatycze i uchodzi do Bugu poniżej miejscowości Turna Mała. Całkowita długość rzeki wynosi 27,0 km, a powierzchnia jej zlewni 127,2 km².

Badania rzeki Kamionki przeprowadzone w miejscowości Turna Mała wykazały, że rzeka prowadzi wody silnie zanieczyszczone pozaklasowe - n.o.n. (od 1994 r.). Wskaźnikami dyskwalifikującymi w grupie wskaźników fizyko-chemicznej były: tlen rozpuszczony, BZT5, ChZT-Cr, azot azotynowy, fosforany, fosfor ogólny i detergenty, natomiast w grupie wskaźników biologicznych chlorofil i m. Coli typu kałowego. Metale ciężkie wystąpiły w stężeniach śladowych (z wyjątkiem żelaza, manganu i miedzi, których wartości nie przekraczały norm I klasy czystości).

Wody rzeki Nurzec poniżej miejscowości Brańsk (powiat Bielsk Podlaski) od 2000 r. są zaliczane jako pozaklasowe

Trudnym do zmierzenia źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych są niekontrolowane spływy powierzchniowe z obszarów rolnych, w tym chemizowanych i nawożonych. Pomimo, że ilość wywożonej na użytki rolne gnojowicy w ostatnich latach znacznie zmalała (ze względu na spadek pogłowia zwierząt), stanowi ona nadal lokalną uciążliwość dla środowiska. Zmalała również, głównie ze względów ekonomicznych, ilość zużywanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Czynniki te wpływają na zmniejszenie niekorzystnego wpływu rolnictwa na stan czystości wód.

Na obszarach wiejskich ścieki z gospodarstw rolnych w większości gromadzone są w zbiornikach, często nieszczelnych, z których zanieczyszczenia przedostają się do wód

powierzchniowych lub do ziemi. Brak danych dotyczących ilości, za zwłaszcza stanu technicznego przydomowych zbiorników na ścieki nie pozwala oszacować wpływu tego źródła zanieczyszczeń na środowisko.

II.1.2.6.2 Jakość wód podziemnych

Na terenie LGD w roku 1999 badania prowadzono w 2 punktach pomiarowych sieci monitoringu krajowego (w m. Mielnik, i w m. Siemiatycze) oraz w 4 punktach w sieci regionalnej (w m. Dziadkowice, Drohiczyn, Pokaniewo i Klukowicze).

Ocena jakości wód dokonywana jest zgodnie z „Klasyfikacją jakości zwykłych wód podziemnych dla potrzeb monitoringu środowiska”. Przewiduje ona następujące klasy czystości wód podziemnych:

- Ia - wody najwyższej jakości,
- Ib - wody wysokiej jakości,
- II - wody średniej jakości,
- III - wody niskiej jakości.

Tabela 10. Ocena jakości wód podziemnych w latach 1995-1999

Miejscowość	Wody W/G	Klasa jakości wg badań w roku				
		1995	1996	1997	1998	1999
Mielnik	G	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Ib
Siemiatycze	W	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	III
Dziadkowice	W	Ib	Ib	Ib	III	Ib
Drohiczyn	W	III	III	III	III	III
Pokaniewo	W	-	-	-	II	Ib
Klukowicze	W	II	Ib	Ib	III	Ib
Sarnaki	W	Ib	Ib	Ib	Ib	Ib

Uwagi: W – wody w głębie, G – gruntu, b.d. – brak danych, - nie wykonano badań.

Źródło: Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu siemiatyckiego, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, listopad 2000. za: Powiatowy Program Ochrony Środowiska, Powiat Siemiatycki 2004-2011, *Dane własne UG SARNAKI*

Z przedstawionych danych wynika, że jakość wód podziemnych na obszarze działania jest dobra i nie ulega zasadniczym zmianom (jedynie w roku 1998 zauważono przejściowe pogorszenie jakości wód). W studniach badanych w roku 1999 stwierdzono wodę wysokiej jakości, jedynie woda w studni w Drohiczynie i Siemiatyczach odpowiadała wodom niskiej jakości.

Wody podziemne płytkiego krążenia (zasilane głównie opadami atmosferycznymi i, w mniejszym stopniu, wodami powierzchniowymi) są zdecydowanie bardziej podatne na zanieczyszczenia niż wody głębie. Wody płytkiego krążenia są pozbawione warstwy izolacyjnej nadkładu, a tym samym są one słabo izolowane przed wpływami antropogenicznymi. Zagrożenie dla jakości wód płytkiego krążenia stanowią m.in.:

- nie posiadające wymaganych zabezpieczeń składowiska odpadów komunalnych lub przemysłowych i tzw. „dzikie wysypiska” odpadów,
- nie posiadające wymaganych zabezpieczeń stacje paliw, magazyny produktów ropopochodnych oraz innych substancji chemicznych,
- szlaki komunikacyjne: drogi, parkingi i place postojowe samochodów,
- ферmy zwierząt,
- intensywne nawożenie i stosowanie środków ochrony roślin, rolnicze wykorzystywanie ścieków,
- cmentarze oraz grzebowiska zwłok zwierzęcych,
- ścieki (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) wprowadzane do gleby.

Zagrożenie, w dłuższym przedziale czasowym, dla jakości wód płytkiego krążenia mogą stanowić także ścieki komunalne i przemysłowe wprowadzane do wód powierzchniowych

oraz nadmierne emisje zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery.

Podziemne wody w głębie zalegają pod nieprzepuszczalnymi utworami geologicznymi i posiadają dobrą lub średnią izolację przed wpływami zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego. Są one mniej podatne na czynniki atmosferyczne i antropogeniczne. Warstwy wodonośne tych wód są zasilane pośrednio opadami atmosferycznymi, wodami powierzchniowymi, a także z wyżej położonych warstw wodonośnych. Zagrożeniem dla jakości wód w głębi może być dopływ zanieczyszczeń charakteryzujących się dużym ładunkiem i/lub toksycznością, zwłaszcza jeśli substancje te są wprowadzane do środowiska przez długi czas. Źródłem zanieczyszczeń mogą być:

- nie posiadające odpowiednich zabezpieczeń składowiska odpadów komunalnych lub przemysłowych i tzw. „dzikie wysypiska” odpadów
- grzebowiska zwierząt – na terenie obszaru działania zlokalizowane są dwa grzebowiska zwierząt.

Za postępującym „wodociągowaniem” wsi (które i tak jeszcze nie jest wystarczające w stosunku do potrzeb) nie nadąża niestety kanalizacja terenu (tabela 12). Niektóre gminy nie posiadają jeszcze w ogóle żadnej sieci kanalizacyjnej. Oznacza to tylko jedno: wszystkie powstałe ścieki nie są w żaden sposób uzdatniane i zanieczyszczają środowisko. Sytuacja ta jest godna pożałowania, ale trudno tu również obwiniać gminy, że nie mają funduszy na kosztowne inwestycje. Pewnym rozwiązaniem tej sytuacji mogłoby być wspieranie powstawania tanich przydomowych oczyszczalni ścieków w miejsce drogich w budowie i eksploatacji (zwłaszcza przy rozproszonej zabudowie) zbiorczych oczyszczalni kolektorowych.

Tabela 12 Wodociągi i kanalizacja

Gmina	Sieć wodociągowa w km	Sieć kanalizacyjna w km	Zużycie wody w dam ³	Zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³	Ścieki odprowadzane w dam ³
Drohiczyn	117,1	8,2	228,7	32,8	26,2
Dziadkowice	80,2	-	87,6	28	-
Grodzisk	105,5	8,2	144,3	30,5	16,3
Milejczyce	64,2	-	39,6	17	-
Nurzec-Stacja	75,4	9,7	64,6	13,8	4,4
Perlejewo	57,8	-	83	25,6	-
Siemiatycze	122	0,6	133	20,3	5,6
Jabłonna Lacka	57,8	10,8	88,6	17,2	93,5
Korczew	43,3	1,2	65,3	21,2	4,3
Repki	100,3	7,5	140,8	23,6	36
Sarnaki	116	15,5	145,6	27,1	39,7
Sterdyń	70,3	17,7	120,3	25,8	64,9

Obszar projektu ogółem	1009,9	79,4	79,4	282,9	290,9
-------------------------------	---------------	-------------	-------------	--------------	--------------

Pomimo słabej sytuacji ekonomicznej gmin z terenu projektu, stale podejmowane są działania inwestycyjne mające na celu polepszenie stanu środowiska (tabela 13). Dzięki programom unijnym i związanym z tym dotacjom, możliwe stało się wybudowanie szeregu tak potrzebnych w terenie oczyszczalni ścieków. Ilość wybudowanych obiektów limitowana jest jedynie ograniczoną kwotą funduszy dotacyjnych dostępnych w ramach programów unijnych. Z chwilą uruchomienia nowego okresu programowania na lata 2007 – 2013 można mieć pewność, że gminy wykorzystają każdą sposobność aby pozyskać dodatkowe środki na inwestycje proekologiczne. Liczyć można na znaczne inwestycje w obiekty służące ochronie środowiska.

Tabela 13. Wydatki inwestycyjne służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej
(w tys. zł)

Gmina	Ochrona środowiska	Gospodarka wodna
Drohiczyn	554,8	32,0
Dziadkowice	-	138,0
Grodzisk	-	105,0
Milejczyce	-	347,8
Nurzec-Stacja	2214,4	-
Perlejewo	-	290,0
Siemiatycze	379,7	-
Jabłonna Lacka	-	168,5
Korczew	-	26,0
Repki	-	98,5
Sarnaki	40,8	3,0
Sterdyń	69,0	1901,3
Obszar projektu ogółem	3258,7	3110,1

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2005r. Rocznik statystyczny woj. mazowieckiego 2005r.

II.1.2.6.3 Jakość powietrza atmosferycznego

Głównym źródłem informacji o stanie zanieczyszczenia atmosfery jest obserwacja zmian, jakie zachodzą w ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza oraz stężeń zanieczyszczeń powietrza i opadów atmosferycznych. Podstawowymi parametrami charakteryzującymi stan zanieczyszczenia powietrza są średnie stężenia substancji w powietrzu dla określonych okresów uśredniania. Generalnie na terenie LGD obserwowano korzystne tendencje zmian stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszonego. Według badań prowadzonych w latach 1996-2001 w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (w sieci podstawowej oraz w sieci nadzoru ogólnego nad jakością powietrza w miastach) nie zostały przekroczone na żadnej stacji pomiarowej dopuszczalne średnie roczne wartości stężeń SO₂, NO₂ i pyłu zawieszonego. W latach 1997-2001 nie stwierdzono przekroczeń średniorocznych dopuszczalnych stężeń SO₂, NO₂ i pyłu zawieszonego.

Wartość tych stężeń była znacznie niższa od norm dopuszczalnych. Średnioroczne wartości stężeń zanieczyszczeń atmosfery w badanym okresie miały wyraźną tendencję spadkową SO_2 i pyłu zawieszonego w latach 2000-2001, natomiast stężenie NO_2 wzrosło w 2001 roku do poziomu 75% wartości dopuszczalnej. Wyniki badań, w świetle obowiązujących przepisów prawnych dotyczących normatywów dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych dla zdrowia w powietrzu atmosferycznym, wskazują na dobrą jakość powietrza na obszarze działania.

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ: wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu. Obszar projektu „Tygiel Doliny Bugu”, podobnie jak cała Polska, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza (około 36%). Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych w Polsce i Europie. Napływ mas powietrza z zachodu ma największe znaczenie dla wielkości stężeń zanieczyszczeń powietrza i ładunków wnoszonych z opadami do podłoża w Polsce północno-wschodniej.

Na emisję całkowitą zanieczyszczeń powietrza składa się emisja ze źródeł stacjonarnych pochodząca z energetyki zawodowej, energetyki przemysłowej, technologii przemysłowych i innych źródeł stacjonarnych (kotłownie lokalne, paleniska domowe, warsztaty rzemieślnicze, rolnictwo i inne) oraz ze źródeł mobilnych.

II.I.3 Uwarunkowania kulturowe

Region Podlasia Nadbużańskiego, spiętego projektem „Tygiel Doliny Bugu”, swą różnorodność kulturową zawdzięcza położeniu na granicy kultur, narodów, religii i wyznań. Wszystko to wpływa na specyficzną aurę pogranicza, która jest tu silnie odczuwalna. Tutejsza kultura uwarunkowana jest silnie położeniem geograficznym, gdyż rzeka Bug wraz z dopływami od stuleci była istotnym czynnikiem komunikacyjnym i gospodarczym, który określał warunki rozwoju. Tereny te od praczasów były ziemią pogranicza kulturowego: od zachodu bytowały plemiona wschodniolechickie, od wschodu plemiona wschodniosłowiańskie, z północy Bałtowie i Prusowie, z południa zaś – Węgrzy i Tatarzy. Splatowały się tu wpływy różnych wyznań, kultur i narodowości (polskiej, ruskiej, żydowskiej, ormiańskiej). Obszar ten rozwijał się szczególnie bujnie w epoce wczesnośredniowiecznej (lata 600-1251), kiedy to nad Bugiem wyrasta gęsta sieć grodów. W epoce tej rozpoczyna się rozkwit Mielnika i Drohiczyzna. Drohiczyn był wówczas najważniejszą wczesnośredniowieczną miejscowością terenów nadbużańskich o znaczeniu ponadregionalnym, o randze równej jak Gniezno, Poznań, Gdańsk. Jego wielkie znaczenie wynikało z bezpośredniego położenia nad rzeką Bug, stanowiącej drogę wodną między Rusią a Polską, a także poprzez Okę i Desnę między Słowianami północno-zachodnimi, a arabskim Wschodem.

Tutejszy pejzaż kulturowy ma w sobie dużo z zaginionego świata, którego tchnienie wciąż można odnaleźć pośród zagubionych wiosek, gdzie występuje zabytkowa architektura, stare obrzędy i gwara. Wciąż funkcjonują tu wykonawcy tradycyjnych zawodów: kowale, tkacze czy rymarze. Ta leżąca w sercu historycznego Podlasia kraina, sprawia wrażenie zadumanej, gdzie czas zwolnił swój bieg, a nowoczesna cywilizacja nie zdążyła jeszcze odcisnąć swego niszczącego piętna na tutejszej przyrodzie i ludziach. Stare kościołki, zabytkowe cerkwie, przydrożne kapliczki wkomponowane w piękne pejzaże, dopełniają obrazu podlaskiej wsi. To właśnie tu znajduje się sanktuarium na Świętej Górze Grabarka – serce polskiego prawosławia. Ziemię tę zamieszkiwane są również przez potomków drobnej szlachty, stąd też zwyczaje ludowe splatają się tu z tradycją szlacheckiego zaścianka. Do dziś wielu mieszkańców regionu wywodzi swe korzenie od dawnych rodów.

Tak więc, uwarunkowania kulturowe regionu pozostają pod znakiem mozaiki kultur i wyznań oraz tożsamości mieszkańców rozwijanej pod silnym wpływem kresów wschodnich. Różnorodność ta wpłynęła silnie na tutejszą kuchnię regionalną, która jest jednym z istotniejszych atutów tych ziem. To właśnie tutaj można spróbować najlepszych blinów, knyszy, parowców, czy też kulebiaków. Przy tym okoliczne lasy zapewniają dostatek pachnących i smacznych grzybów, leśnego runa, czy też dziczyzny. Oczywiście nie brakuje tu również charakterystycznych na Podlasiu potraw z ziemniaków: kiszek i babek, które najlepiej smakują z tutejszymi kwaszonymi tradycyjnie ogórkami. Zawołanie „czym chata bogata” nabiera tu nowego znaczenia, gdyż nigdzie nie można już chyba doświadczyć tak szczerzej gościnności, dzięki której lokalne potrawy smakują jeszcze lepiej. Lokalne tradycje kultywowane są dzięki działalności zespołów folklorystycznych oraz gospodyń wiejskich, które chętnie angażują się w przedsięwzięcia kulturalne.

II.I.4 Uwarunkowania historyczne

Prahistoria tych ziem sięga epoki kamienia (mezolit, neolit) tj. 10 000 lat p.n.e. Świadczą o tym wykopaliska archeologiczne ze stanowisk w Słochach Annopolskich, Turnie Dużej, Zajęcznikach, Drohiczyźnie, Wólce Zamkowej, Boratyńcu. Jednak okres największego rozkwitu przypada na epokę wczesnośredniowieczną – o czym była mowa w ustępie dotyczącym uwarunkowań kulturowych.

Do wieku XIV tereny nadbużańskie były pod silnym wpływem lub w bezpośrednim władaniu ruskim. W XIII-XIV w. różnice etniczne, kulturowe, wyznaniowe i polityczne były przyczyną licznych sporów między Polską, Rusią i Litwą. Niesnaski powodowały też najazdy tatarskie w 1254 i 1260 oraz krzyżackie w 1380 r. XV-XVI w. to okres świetności Podlasia Nadbużańskiego. Następuje szybki rozwój gospodarczy, do którego przyczynia się

przebiegający przez te tereny „szlak królewski”, łączący Kraków i Wilno (przeprawy mostowe przez Bug w Drohiczynie i Mielniku). Za czasów Jagiellonów prawa miejskie otrzymują Drohiczyn i Mielnik.

Okres porozbiorowy powoduje degradację gospodarczą i kulturalną całego Podlasia Nadbużańskiego. Do prowincjonalizacji ośrodków drohiczynskiego i mielnickiego przyczynił się rozwój Siemiatycz, które nie posiadały bogatej przeszłości, ale od początku swego istnienia były miastem prywatnym, o którego rozwoju decydowali jego właściciele, mimo formalnej przynależności do powiatu drohickiego od 1546 r. Czasy świetności dóbr siemiatyckich przypadają na okres władania nimi przez Annę z Sapiehów Jabłonowską.

Podlasie w swoich dziejach przechodziło z rąk do rąk – o tych burzliwych czasach pisze Zygmunt Gloger: *Po trzecim rozbiore Polski większa część Podlasia, od Augustowa do rzeki Buga, dostała się Prusom, a mniejsza, na lewym brzegu Buga położona, Austrii. Gdy w Kongresówce roku 1815 utworzono ośm województw, a z tych jednemu nadano nazwę Podlaskiego (...) Podlasie, to stare, pierwotne, znajduje się obecnie, po kawałku, aż w czterech guberniach. Najmniejsza jego część w gubernii Suwalskiej (...), nieco większa w Łomżyńskiej (...), znacznie większa w gubernii Siedleckiej (...) i największa w gubernii Grodzieńskiej (Goniądz, Knyszyn, Białystok, Bielsk, **Siemiatycze, Mielnik, Drohiczyn**).*

W 1520 r. ziemie te weszły w skład nowo utworzonego województwa podlaskiego, którego stolicą aż do ostatniego rozbioru był Drohiczyn, ośrodek władzy sądowniczej i administracyjnej. Na mocy unii lubelskiej Podlasie zostaje przyłączone do Korony. Od tego czasu odnotowuje się malejącą rangę tych ziem, jest to początek upadku ich znaczenia i świetności. Od roku 1807 (traktat tylżycki) Podlasie Nadbużańskie należało do Rosji.

Okres rozbiorów przyniósł ożywienie polityczne w formie działalności skierowanej przeciw zaborcom (dotyczy to powstania styczniowego – bitwa siemiatycka w 1863 r). W ramach restrykcji popowstaniowych nasilają się jednak działania rusyfikacyjne. Siemiatycze dzięki dobrej komunikacji (wybudowana w 1873 r. kolej brzesko-grajewska) i przebiegającym traktom (do Białegostoku i trakt nadbużański) przeżywały w XIX wieku rozkwit wzmożonej koniunktury.

II wojna światowa przyniosła kolejne zniszczenia. Do 1941 r. (atak Niemiec na Związek Radziecki) Bug stanowił linię demarkacyjną między III Rzeszą a ZSRR. Restrykcje dotyczą mieszkańców tych ziem, a szczególnie licznie zamieszkujących tu Żydów. Rzeka Bug w rejonie Mielnika stanowiła linię frontu podczas działań I i II Wojny Światowej. Niemcy rozmieścili swoje wojska na południowo-zachodnim, a Rosjanie na północno-wschodnim brzegu rzeki. Ludność była wysiedlana, miasta palono, a pozostałości z kamiennych kościołów służyły jako stajnie dla koni. Pamiątką tamtych lat jest linia bunkrów – tzw. „Linii Mołotowa”, które jest jednym z lepiej zachowanych obiektów tego typu w Europie. Powszechnie znanym epizodem z II Wojny Światowej jest historia zdobycia przez polskie podziemie w okolicach Sarnak informacji i części rakiet V-1, V-2.

Okres powojenny to okres odbudowy i ożywienia gospodarczego. Siemiatycze uzyskując rangę miasta powiatowego stają się centrum administracyjnym i gospodarczym ziem położonych po prawej stronie Buga. Drohiczyn odzyskuje prawa miejskie i staje się siedzibą gminy. Siemiatycze pozostają powiatem do 1975 r. Siemiatycze odzyskują status miasta powiatowego 1 stycznia 1999 r.

II.2 Potencjał demograficzny i gospodarczy

II.2.1 Charakterystyka ludności zamieszkującej obszar objęty ZSR0W

a) liczba ludności, w tym wiejskiej, miejskiej oraz ogółem.

Na obszarze realizacji projektu w roku 2005 zamieszkiwało 53933 osoby, z czego tylko 2111 osób to mieszkańcy miast (Drohiczyna).

Tabela 14 Ludność obszaru LGD

Gmina	ludność wiejska	ludność miejska	ogółem
Drohiczyn	4771	2111	6882
Dziadkowice	3095	0	3095
Grodzisk	5004	0	5004
Milejczyce	2424	0	2424
Nurzec-Stacja	4571	0	4571
Perlejewo	3190	0	3190
Siemiatycze	6546	0	6546
Jabłonna Lacka	5407	0	5407
Korczew	3146	0	3146
Repki	5881	0	5881
Sarnaki	5302	0	5302
Sterdyń	4596	0	4596
Obszar projektu ogółem	53933	2111	56044

Dane z Gmin

Jednym z największych problemów obszaru działania są pustoszące wsie. Żadna z gmin nie odnotowała w ostatnim roku dodatniego przyrostu naturalnego (tabela 15). Nie jest to niestety chwilowy trend w urodzeniach. Teren LGD to obszar, gdzie spadek urodzeń notowany jest już od szeregu lat. Trend ten dodatkowo wzmacniany jest postępującą coraz szybciej emigracją ekonomiczną. Wyjazdy stanowią obecnie największe zagrożenie, gdyż społeczeństwo traci najbardziej aktywne jednostki w stosunkowo młodym wieku. W takiej sytuacji nie dziwią miejscowości, które tętnią życiem jedynie w miesiącach letnich, kiedy byli mieszkańcy zjeżdżają na odpoczynek. Dla gmin jednak taka sytuacja jest dramatyczna i trudno się dziwić pesymizmowi i bezradności władz samorządowych.

Tabela 15 Ruch naturalny ludności gmin

Gmina	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
Drohiczyn	54	101	-47
Dziadkowice	25	38	-13
Grodzisk	34	78	-44
Milejczyce	24	35	-11
Nurzec-Stacja	31	69	-38
Perlejewo	29	44	-15
Siemiatycze	38	95	-57
Jabłonna Lacka	28	67	-39
Korczew	30	47	-17
Repki	50	72	-22
Sarnaki	58	70	-12
Sterdyń	44	88	-44
Obszar projektu ogółem	445	804	-359

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2005r. Rocznik statystyczny woj. mazowieckiego 2005r

b) struktura wieku ludności

Bezpośrednio powiązany z spadkiem urodzeń jest spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wyraźny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. (tab. 16) Zagrożenie to w chwili obecnej „maskowane” jest wyżem demograficznym, ale w przeciągu paru najbliższych kilku-kilkunastu lat będziemy świadkiem szybkiego starzenia się społeczeństwa, ze wszystkimi możliwymi konsekwencjami. Największym zagrożeniem jest przewidywalne załamanie systemu opartego na ZUS-owskim systemie wypłaty emerytur oraz powstanie niedoboru rąk do pracy. Mała liczba urodzin, pogłębiona dodatkowo ujemnym saldem migracji w dłuższej perspektywie czasu prowadzić może do wyludniania się obszarów wiejskich w regionie oraz zachwiania równowagi pomiędzy ludźmi w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym.

Tabela 16 Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Gmina	ludność w wieku przed - produkcyjnym	ludność w wieku produkcyjnym	ludność w wieku popro - dukcyjnym	ludność w wieku niepro - dukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Drohiczyn	1572	3840	1470	79,2
Dziadkowice	740	1690	665	83,1
Grodzisk	1027	2531	1132	85,3
Milejczyce	405	1110	774	106,2
Nurzec-Stacja	857	2440	1274	87,2
Perlejewo	772	1708	710	86,8
Siemiatycze	1371	3558	1617	84
Jabłonna Lacka	1116	2792	1219	84
Korczew	676	1652	715	84
Repki	1344	3214	1323	83
Sarnaki	1203	2930	1169	81
Sterdyń	956	2435	1205	89
Obszar projektu ogółem	12039	29900	13273	

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2005r. Rocznik statystyczny woj. mazowieckiego 2005r

c) poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

Obszar LGD nie jest zagrożony bezrobociem strukturalnym. Wyróżnia się na tle kraju (zwłaszcza część podlaska) bardzo niskim oficjalnym bezrobociem (tabela 17). Wynika to z dwóch powodów – dominujący sektor rolny „maskuje” rzeczywiste bezrobocie, i drugi powód nasilający się ostatnimi czasy – to masowe wyjazdy za granicę w poszukiwaniu pracy. Specjalizuje się w tym szczególnie już od wielu lat cały powiat siemiatycki, który ma najniższy wskaźnik bezrobocia w województwie podlaskim i jeden z niższych w kraju. Nie oznacza to jednak, że jest tak dobrze jakby wynikało z suchej statystyki. Osoby wyjeżdżające czynią to coraz częściej całymi rodzinami. Ze względów demograficznych jest to tragedia, gdyż opuszczają ojcowiznę zwykle osoby młode a często z małymi dziećmi. Jest to zjawisko wcześniej niespotykane, gdyż uprzednio wyjazdy były krótkie lub dłuższe, ale pracujący za granicą wracali i inwestowali w rodzinnych miejscowościach. Obecnie coraz częściej wyjazd oznacza po prostu emigrację bez powrotu.

Tabela 17 poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

Gmina	pracujący	stopa bezrobocia
Drohiczyn	338	10,6
Dziadkowice	153	10,5
Grodzisk	229	7,9
Milejczyce	92	9,5
Nurzec-Stacja	265	11,6
Perlejewo	102	4,2
Siemiatycze	315	8,7
Jabłonna Lacka	712	8,5
Korczew	135	12,9
Repki	238	14,3
Sarnaki	451	12,6
Sterdyń	229	14,5
Obszar projektu ogółem	3259	10,5

Dane z Gmin

d)liczba gospodarstw rolnych,

Liczba gospodarstw na obszarze LGD nie jest mała – prawie 13 tysięcy. Wynikałoby z tego, że rolnictwo rozwija się prężnie. Zauważyć jednak należy fakt, że znaczna ich ilość to gospodarstwa tylko na papierze. W atrakcyjnych miejscach ludność napływowa (zwykle obecna tylko od maja do września) wykupuje działki letniskowe figurujące potem jako działające gospodarstwa. A prawda jest taka, że są miejscowości gdzie nie uświadczysz już krowy a ludzie czekają na przyjazd obwoźnego sklepu (sklep miejscowy już nie funkcjonuje) aby kupić jajka.. Część gospodarstw ma trwałe podstawy do rozwoju i stabilnego bytowania. Głównie dotyczy to gospodarstw mlecznych, które osiągnęły już bardzo wysoki stopień specjalizacji i wydajności. Wysokie ceny płacone za mleko gwarantują im perspektywiczny rozwój. Są, owszem takie okolice, gdzie rolnictwo jest wysokowydajne, jednak tendencja jest taka jak przedstawiona powyżej. Wśród bezpośrednich przemian rolnictwa wskazuje się na potrzebę wprowadzenia przyjaznych człowiekowi i środowisku metod produkcji rolnej i przetwórstwa, zgodnie z prozdrowotną polityką żywnościową i standardami jakościowymi uznanymi w Unii Europejskiej. Umożliwi to zajęcie produkcyjnej niszy rynkowej jaką jest rolnictwo ekologiczne. Jest to kierunek rozwoju wskazywany jako szansa na rozwój terenu przez 62 % respondentów ankiety. Jednocześnie bardzo interesującym kierunkiem, ściśle związanym z produkcją rolną jest wytwarzanie tradycyjnych, lokalnych produktów żywnościowych. Mogłaby być to alternatywa dla dużej części rolników.

Tabela 18 liczba gospodarstw rolnych,

Gmina	ilość gospodarstw	powierzchnia ogólna w ha	średnia powierzchnia w ha
Drohiczyn	1309	17896	13,7
Dziadkowice	675	9629	14,3
Grodzisk	1143	15206	13,3
Milejczyce	820	10426	12,7
Nurzec-Stacja	1149	9041	7,9
Perlejewo	653	9272	14,2
Siemiatycze	1665	17323	10,4
Jabłonna Lacka	1228	11935	9,72
Korczew	753	6250	8,30
Repki	1276	13273	10,40
Sarnaki	1163	12034	10,35
Sterdyń	1145	9889	8,64
Obszar projektu ogółem	12979	142174	11,2

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2005r. Rocznik statystyczny woj. mazowieckiego 2005r. dane z Gmin

e)liczba podmiotów gospodarczych, w tym MSP,

Ilość funkcjonujących na terenie projektu ilość podmiotów gospodarczych świadczy o ich niewystarczającej liczbie w dodatku przy zdecydowanej przewadze sektora rolniczego. Niewielka jest również liczba podmiotów sektora publicznego tworzącego zazwyczaj największą ilość miejsc pracy. Z uwagi na charakter regionu raczej trudno oczekiwać, by nowe miejsca pracy powstawały w związku z dużymi zakładami. Od lat dominuje tendencja odwrotna – te właśnie przedsiębiorstwa te straciły największą liczbę pracowników. Przyszłość regionu należy wiązać zasadniczo z rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw – stawiać na wzrost aktywności mieszkańców. Już teraz MSP stanowią ilościowo średnio prawie 94 % wszystkich podmiotów gospodarczych.

Tabela 19 Podmioty gospodarcze w gminach

Gmina	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Udział % podmiotów prywatnych
-------	--------	------------------	-----------------	-------------------------------

Drohiczyn	282	18	264	93,62
Dziadkowice	88	11	77	87,50
Grodzisk	142	9	133	93,66
Milejczyce	64	7	57	89,06
Nurzec- Stacja	200	10	190	95,00
Perlejewo	115	6	109	94,78
Siemiatycze	248	12	236	95,16
Jabłonna Lacka	213	14	199	93,43
Korczew	123	9	114	92,68
Repki	177	16	161	90,96
Sarnaki	272	16	256	94,12
Sterdyń	361	15	346	95,84
Obszar projektu ogółem	2285	143	2142	93,74

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2005r. Rocznik statystyczny woj. mazowieckiego 2005r

f) informacje o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenia dla rozwoju obszaru.

Nie będzie zdziwienia chyba budzić fakt, że największe znaczenie w gospodarce LGD „Tygiel Doliny Bugu” stanowią przedsiębiorstwa branży rolno-spożywczej. Są to głównie drobne zakłady przetwórcze (uboju i przerobu mięsa), okresowe podmioty skupujące i przerabiające runo leśne itp. Zauważalny jest znaczny udział zakładów mleczarskich wpływających kolosalnie na stan finansowy dużej ilości mieszkańców – producentów mleka. Charakterystyczny jest również wysoki znaczenie leśnictwa i przerobu drewna (tartaki). Wiąże się z tym funkcjonowanie firm budowlanych oferujących domy stawiane z drewna. Coraz większego znaczenie nabierają usługi (co prawda okresowe) w obsłudze ruchu turystycznego. Większego znaczenia nie ma i raczej nie będzie mieć w przyszłości eksploatacja złóż kruszywa.

II.2.2 Stan rozwoju infrastruktury wiejskiej

II.2.2.1 Infrastruktura społeczna

a)ochrona zdrowia i opieka społeczna

Wszystkie gminy przykładają dużą wagę do ochrony zdrowia swoich mieszkańców. W miejscowościach gminnych i większych osadach znajdują się ośrodki zdrowia: gminne lub niepubliczne. Zapewniają one podstawową opiekę zdrowotną: lekarz I-szego kontaktu, gabinet zabiegowy, gabinet szczepień, często stomatolog. Zabiegi i leczenie specjalistyczne nie jest już w zasięgu możliwości gmin – pacjent z poważniejszymi problemami zdrowotnymi musi udać się do powiatu lub miasta wojewódzkiego. Apteki i punkty apteczne są dostępne również w większych miejscowościach i siedzibach gmin.

Pomoc społeczna rozdzielana jest poprzez Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje powierzone zadania zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej. Ośrodek Pomocy Społecznej jest instytucją powołaną do niesienia wsparcia osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Celem pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Prowadzone działania pomocowe są ukierunkowane na doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Działania pracowników socjalnych ośrodka skupiają się na pracy z osobami i rodzinami w terenie, we własnym rejonie działania, gdzie rozpoznawane są potrzeby, ustalony jest plan pomocy oraz kierunki działań. Ośrodek Pomocy Społecznej jest instytucją powołaną do niesienia wsparcia osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Celem pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Prowadzone działania pomocowe są ukierunkowane na doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Działania pracowników socjalnych ośrodka skupiają się na pracy z osobami i rodzinami w terenie, we własnym rejonie działania, gdzie rozpoznawane są potrzeby, ustalony jest plan pomocy oraz kierunki działań. Ośrodek pomocy realizuje dodatkowo zadania w zakresie wykonywania zadań własnych gminy dotyczących prowadzenia spraw dodatków mieszkaniowych. Ponadto w zakresie realizacji zadań wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Pracownicy ośrodka są zaangażowani w pracę Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej działającej przy OPS.

b)Bezpieczeństwo publiczne,

Gmina w swoich powinnościach wobec mieszkańców ma obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. Wiąże się to zwykle z obecnością Policji na terenie Gminy. Nie

zawsze jest uzasadniona potrzeba stałej obecności policjantów (posterunki policji). Wiązą się z tym określone koszty utrzymania budynku i funkcjonariuszy. Dlatego też nie wszystkie gminy mają stałe posterunki. Większość samorządów korzysta z okresowych patroli policyjnych, zamawia zabezpieczenie imprez i uroczystości. Poprzez stały kontakt istnieje możliwość zgłoszenia potrzeby interwencji policji. Tereny LGD pod względem bezpieczeństwa nie są zresztą w żadnej mierze zagrożone - turysta może się czuć tu zupełnie bezpiecznie.

c) edukacja i wychowanie,

Sieć szkolną tworzą tu małe szkoły o coraz niestety mniejszej liczbie uczniów w szkole. Szkoły podstawowe w podporządkowane są gminom. Analiza sieci szkół wykazuje, iż na obszarach wiejskich występuje znaczna liczba szkół o niewielkiej ilości uczniów, co wpływa na niską efektywność nauczania oraz zwiększa koszty utrzymania tych placówek. Szereg istniejących szkół wymaga remontów i rozbudowy. Dlatego też ze względów ekonomicznych zamykanych jest coraz więcej oddziałów a dzieci dowożone są do zbiorczych szkół. Czasami opiekę nad placówką szkolną przejmują rodzice, jednak z powodów finansowych jest to bardzo rzadkie.

Młodzież może kontynuować naukę w 7 szkołach średnich pozostających w gestii samorządu powiatowego. Szkoły zlokalizowane są w Siemiatyczach, Drohiczynie, Dziadkowicach, Ostrożanach, Sarnakach, Repkach, Korczewie i Jabłonnej Lackiej. Obecnie kształci się w nich około 1900 uczniów.

Jedyną wyższą uczelnią na terenie LGD jest Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie Filia w Drohiczynie, który obecnie kształci na studiach dziennych 53 aluminów.

d) sport i rekreacja,

Teren LGD oferuje szerokie możliwości rozwoju sportu i rekreacji. Możliwości aktywnego wypoczynku ograniczone są tylko zasobem wolnego czasu i wytrzymałością organizmu. Miłośnicy spacerów, jazdy rowerami, wodnej przygody czy końskiego grzbietu znajdą tu wielkie możliwości spędzenia letniej przygody. Unikalne zbiorowiska przyrodnicze również oczekują na swojego odkrywcę w dziewiczej scenerii. Ze względu na brak miejsca w niniejszym opracowaniu, najciekawsze obiekty i szlaki turystyczne zostały umieszczone z załącznikami: „**Interesujące obiekty na terenach gmin projektu.**” oraz „**Szlaki turystyczne LGD „Tygiel Doliny Bugu”.**”

Aby urozmaicić pobyt nad Bugiem, turysta może uczestniczyć w szerokiej gamie imprez organizowanych przez cały praktycznie rok przez samorządy gminne. Opis tych wydarzeń jest dostępny w rozdziale III. Aktualnie wdrażane inicjatywy na obszarze ZSROW.

Ponieważ przy każdej praktycznie szkole istnieje ogólnie dostępny plac sportowy (czasami nawet niezłe wyposażony dzięki funduszom unijnym), istnieje możliwość pogrania

w piłkę nożną, siatkową, koszykówkę.

W ślad za wysoką atrakcyjnością turystyczną obszaru nie idzie niestety równie dobra baza wypoczynkowa. Usługi kwaterodawcze są niestety w powijakach. Niewielka stosunkowa ilość miejsc i tak jest skupiona w paru większych miejscowościach (tabela 20). Tradycyjnie jednak oferują one najwyższą jakość usług. Mniej wymagającym turystom polecamy kwatery prywatne lub pola namiotowe.

Tabela 20 Gospodarstwa agroturystyczne i hotele

Gmina	ilość gospodarstw agroturystycznych	Hotele, pensjonaty, itp.	Ilość miejsc
Drohiczyn	-	21	328
Dziadkowice	-	-	-
Grodzisk	-	-	-
Milejczyce	-	-	-
Nurzec-Stacja	1	-	5
Perlejewo	3	-	23
Siemiatycze	1	2	583
Jabłonna Lacka	3	1	85
Korczew	4	-	30
Repki	3	1	59
Sarnaki	15	10	997
Sterdyń	5	-	45
Obszar projektu ogółem	35	25	2155

e)kultura

Miłośnicy kultury mogą się niestety poczuć nieco rozczarowani ofertą regionu. Poza paroma izbami pamięci przy Gminnych Ośrodkach Kultury, dostępne są jedynie dwa muzea w Drohiczynie: Muzeum Diecezjalne w Drohiczynie i Muzeum Regionalne w Drohiczynie. Bogate za to są istniejące w terenie zabytki historyczne. Stare dworki, pałace, oryginalne zabudowania są interesującym dowodem świetności tych ziem. Skrótowy wykaz tych obiektów znajduje się w załączniku: „**Interesujące obiekty na terenach gmin projektu.**” Oferta kulturalna dotyczy również wspomnianych a wymienionych w rozdziale III imprez i wydarzeń na terenie działania LGD.

f)organizacje pozarządowe działające na obszarze objętym ZSRROW.

Obszar działania LGD „Tygła Doliny Bugu” charakteryzuje się słabo rozwiniętym społeczeństwem obywatelskim, a co za tym idzie panuje tu deficyt aktywnych organizacji o charakterze społecznym. Najaktywniejszą grupą organizacji pozarządowych są z pewnością jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Na obszarze działania odnotowane są również kółka i zrzeszenia rolnicze, stowarzyszenie agroturystyczne oraz kluby sportowe. Dość liczne są

również organizacje i związki wyznaniowe, które zgodnie ze swym powołaniem zajmują się przede wszystkim sferą życia religijnego. Dużą aktywność wykazują natomiast organizacje o charakterze kulturalno-historycznym, jakim jest np. Związek Szlachty Zaściankowej.

Większe zaangażowanie lokalnych środowisk pozarządowych w sprawy rozwoju regionu będzie jednym z największych wyzwań, jakie czekają LGD „Tygla Doliny Bugu”. Obecnie aktywność ta objawia się przede wszystkim w ramach lokalnych imprez kulturalno-promocyjnych, takich jak, Dni Drohiczyzna, Muzyczne Dialogi nad Bugiem, Ogólnopolskie Prezentacje Kultury Mniejszości Narodowych, czy też Wystawa Koni Południowego Podlasia w Jasionówce. Żadne z ww. nie mogłoby się odbyć bez wsparcia i zaangażowania ochotniczej straży pożarnej, która jest niezbędnym elementem przygotowania technicznego imprez, jak również ich późniejszej obsługi, koordynacji i ochrony.

Blizsze informacje o NGO są dostępne w załączniku: „Wykaz organizacji pozarządowych”

II.2.2.2 Infrastruktura techniczna

a) sieć komunikacyjna

Zasoby drogowe obszaru LGD a zwłaszcza ich jakość pozostawia wiele do życzenia (Tabela 21). Zarówno drogi powiatowe a zwłaszcza drogi gminne są niedostosowane do nowoczesnych potrzeb przybywających gości . Może kogoś zainteresować jazda drogą gruntową, jako atrakcja turystyczna ale po paru kilometrach w kurzu i przebijania się przez doły, z pewnością turysta zateęskni za bardziej cywilizowanym sposobem podróżowania. Na szczęście w ostatnim okresie, dzięki funduszom unijnym idzie ku lepszemu. Jednak wieloletnie zaniedbania w zakresie infrastruktury drogowej nie dadzą się tak szybko wyeliminować.

Tabela 21 Drogi obszaru LGD

Jednostka administracyjna	Długość łączna dróg w km	W tym		Z tego o nawierzchni w km					
				twardej bitumicznej		twardej /pozostałe/		gruntowej	
		gminne	powiatowe	gminne	powiatowe	gminne	powiatowe	gminne	powiatowe
Gm. Dziadkowice	116,6	52,3	64,3	0	27,8	20,8	33,9	31,5	2,6
Gm. Grodzisk	212,8	114,4	98,4	2,7	31,5	25,3	44,3	86,4	22,6
Gm. Milejczyce	129,6	73,1	56,5	1,8	20,1	23,8	21,7	47,5	14,7
Gm. Nurzec-Stacja	172,5	87	85,5	0	30	57,4	37,9	29,6	17,6
Gm. Perlejewo	112	53	59	5	43,4	0	8	48	7,6

Gm. Siemiatycze	183,8	80	103,8	29	54,6	2	30	49	19,2
Gm. Drohiczyn	173	82,5	90,5	0,7	42,8	43,6	15,1	38,2	32,6
Miasto Drohiczyn	20,1	13,1	7	4,8	5	6,3	0,7	2	1,3
Gm. Jabłonna Lacka	120	40,4	79,6	15	70	10,4	9	15	0,6
Gm. Korczew	99,2	46,1	53,1	0	30,1	4,5	6,4	41,6	16,6
Gm. Repki	147,3	72,4	74,9	15	48	19	21,3	38,4	5,6
Gm. Sarnaki	171,3	93	78,3	11,5	65,2	5,3	0	76,2	13,1
Gm. Sterdyń	104,6	53,6	51	13,2	39,5	20,2	8	20,3	3,4
Razem drogi gminne			860,9		98,7		238,6		523,7
Razem drogi powiatowe	%		100		11,5		27,7		60,8
			901,9		508		236,3		157,5
	%		100		56,3		26,2		17,5

b) zaopatrzenia w energię,

Pozyskiwanie energii do ogrzewania na terenie gmin odbywa się w przeważającej mierze w sposób tradycyjny tj. przy wykorzystaniu paliw stałych (drewna i węgla). Zauważalny jest jednocześnie odwrót od wprowadzania ogrzewania olejowego. Po wcześniejszym wielkim zainteresowaniu (wygoda, czystość,) montowaniem instalacji olejowych, względy finansowe związane z wielkimi podwyżkami cen i akcyzy spowodowały zatrzymanie tego trendu. Jednocześnie unowocześnienie instalacji zasilanych drewnem pod względem wygody w użytkowaniu (nowe formy opału – brykiety, pelety) i automatyzacja technologii, spowodowało powrót do tego najtańszego choć zdawało się już przestarzałego surowca. W niektórych gminach o dużych zasobach drewna (Milejczyce, Nurzec – Stacja), jego zużycie na opał sięga nawet 80%. Trudno natomiast liczyć mieszkańcom na rychłe korzystanie z gazu w gospodarstwach domowych. Choć chęć podłączenia do sieci gazowych deklaruje większość gmin, to na razie tylko Gmina Siemiatycze i Sarnaki powoli podłączają się do gazociągów. Trzeba liczyć się z tym, że w najbliższej przyszłości nadal dominować będą w pozyskiwaniu energii węgiel i drewno. Można natomiast realnie założyć stopniowe wprowadzanie nowych form energii – z biopaliw, słonecznej. W nowym okresie programowania UE energia odnawialna jest jednym z głównych priorytetów i należy się do tego wymogu dostosować.

Dostęp do energii elektrycznej jest powszechny i nie ma z tym żadnego problemu. Według gmin wszystkie gospodarstwa domowe posiadają dostęp do tego źródła energii.

Tabela 22 Sieć gazowa

Gmina	Sieć rozdzielcza [km]	Ilość przyłączy do gosp. domowych	Ilość odbiorców gazu z sieci	zużycie gazu z sieci [hm ³]	zużycie gazu z sieci [na 1 mieszkańca w m ³]
Drohiczyn	-	-	-	-	-
Dziadkowice	-	-	-	-	-
Grodzisk	-	-	-	-	-
Milejczyce	-	-	-	-	-
Siemiatycze	3.744	54	-	Ok. 50000	
Nurzec - Stacja	-	-	-	-	-
Jabłonna Lacka	-	-	-	-	-
Perlejewo	-	-	-	-	-
Korczew	-	-	-	-	-
Repki	-	-	-	-	-
Sarnaki	32,5	480	247	b.d	
Sterdyń	-	-	-	-	-

Dane z Gmin

Tabela 23 uzyskiwanie energii z poszczególnych paliw (w %)

Gmina	paliwa stałe	gaz	olej opałowy
Drohiczyn	99	0	1
Dziadkowice	98	0	2
Grodzisk	99	0	1
Milejczyce	100	0	0
Nurzec-Stacja	98	0	2
Perlejewo	99	0	1
Siemiatycze	99	1	0
Jabłonna Lacka	97	0	3
Korczew	98	1	1
Repki	99	0	1
Sarnaki	98	0	2
Sterdyń	98	1	1

Dane z Gmin

c) gospodarka wodno-ściekowa

Coraz lepsze zaopatrzenie w wodę wodociągową sprawia, że problem z dostępem do bieżącej, zdrowej wody odchodzi szybko w przeszłość. Samo jednak zwodociągowanie terenu nie kończy sprawy gospodarki wodno – ściekowej. Bo tak się składa, że zawsze w pierwszej kolejności dostarcza się wodę do gospodarstw a potem zniemacka powstaje problem co zrobić ze zwiększoną ilością zanieczyszczeń płynnych. A tu pojawiają się dużo większe potrzeby finansowe niż wcześniej związane z odprowadzeniem i utylizacją ścieków bytowych. Sposób działania gmin jest jasno widoczny w tabeli 24 i 25. Widoczne są opóźnienia w kanalizowaniu miejscowości. Ponieważ częstokroć rozproszona zabudowa kolonijna uniemożliwia racjonalne zastosowanie tradycyjnych systemów kanalizacyjnych, tańszym rozwiązaniem coraz częściej stosowanym stają się przydomowe oczyszczalnie. Przy właściwym wykorzystaniu i konserwacji w 100% zapewniają oczyszczenie ścieków bytowych. Jest to więc interesujące i ekonomicznie opłacalne rozwiązanie problemu ścieków.

Tabela 24 Wodociągi i kanalizacja

Gmina	Sieć wodociągowa w km	Sieć kanalizacyjna w km	Zużycie wody w dm ³	Zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³	Ścieki odprowadzane w dm ³
Drohiczyn	117,1	8,2	228,7	32,8	26,2
Dziadkowice	80,2	-	87,6	28	-
Grodzisk	105,5	8,2	144,3	30,5	16,3
Milejczyce	64,2	-	39,6	17	-
Nurzec-Stacja	75,4	9,7	64,6	13,8	4,4
Perlejewo	57,8	-	83	25,6	-
Siemiatycze	122	0,6	133	20,3	5,6
Jabłonna Lacka	57,8	10,8	88,6	17,2	93,5
Korczew	43,3	1,2	65,3	21,2	4,3
Repki	100,3	7,5	140,8	23,6	36
Sarnaki	116	15,5	145,6	27,1	39,7
Sterdyń	70,3	17,7	120,3	25,8	64,9

Obszar projektu ogółem	1009,9	79,4	79,4	282,9	290,9
------------------------	--------	------	------	-------	-------

Tabela 25 Komunalne oczyszczalnie ścieków.

Wyszczególnienie	Ogółem	biologiczne	z podw. usuw. biog.	Przepustowość wg. projektu [m ³ /dobę]		ścieki oczyszczane [dam ³ /rok]	ścieki dowożone do oczysz. [dam ³ /rok]
				biologiczne	z podw. usuw. biog.		
Drohiczyn	1	1	-	330	-	21,2	1,2
Dziadkowice	0	0	0	0	0	0	0
Grodzisk	1	1	-	20	-	rozruch	-
Milejczyce	0	0	0	0	0	0	0
Nurzec-Stacja	0	0	0	0	0	0	0
Perlejewo	0	0	0	0	0	0	0
Siemiatycze	1	1	-	209	-	5	-
Jabłonna Lacka	1	1	-	200	-	47	2
Korczew	0	0	0	0	0	0	0
Repki	1	1	-	172	-	3	-
Sarnaki	1	1	-	300	-	52	5
Sterdyń	1	1	-	150	-	6548	20

Dane z Gmin

d) zagospodarowanie odpadów,

Gospodarka odpadami na terenie LGD, pomimo że jej poziom nie odbiega w sposób znaczący od poziomu zagospodarowania odpadów na innych terenach wiejskich budzi wiele zastrzeżeń.

W większości gmin nie ma zorganizowanego systemu gromadzenia odpadów komunalnych – mieszkańcy własnym transportem wywożą odpady na składowiska. Jak wynika z szacunków, większość tych odpadów trafia na tzw. „dzikie wysypiska”. Są to głównie wyrobiska żwirowe, glinianki lub też nieużytki. Składowane tam są odpady komunalne i gruz budowlany. Walka z nimi jest niestety nieskuteczna – po likwidacji jednego pojawia się zaraz kolejnych kilka. Problem jest duży gdyż śmieci stwarzają w dużej mierze problemy estetyczne dla regionu, który w zamiarze stawia na rozwój turystyki. nierozwiązanym problemem jest również brak selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, co powoduje trafiać na składowiska legalne (i dzikie) także odpadów niebezpiecznych, np. zużyte świetlówki, baterie, akumulatory, i inne. .

Wysypisko gminy Perlejewo w miejscowości Twarogi Lackie jest tymczasowe, nieurządzone i niezalegalizowane, w sensie prawnym jest to „dzikie” składowisko odpadów, przeznaczone do likwidacji.

Identyfikacja problemów:

- brak sprawnego systemu segregacji, unieszkodliwiania i zagospodarowania odpadów;
- brak wysypiska przystosowanego do składowania odpadów niebezpiecznych;
- niezgodność z wymogami ochrony środowiska w większości składowisk odpadów, w szczególności brak odpowiedniego zabezpieczenia podłoża w większości wysypisk;

Tabela 26. Wykaz wysypisk komunalnych

Lp	Lokalizacja/ Administrator	Rozpoczęcie działalności	Stan techniczny		Powierzchnia (ha)	Pojemność (m ³) / wykorzystanie (%)	Wnioski wynikające z przebiegu ekologicznego	Decyzja zatwierdzenie instrukcji eksploatacji	Przewidywana data zamknięcia
			Izolacja podłoża	Odprowadzanie odcieków					
1.	Rososze/ Przedsiębiorstwo Komunalne	1975	folia	drenaż	1,2 (2,85)	58700 /40	do zamkn.	tak	2009
2.	Drohiczyn / Urząd Miasta i Gminy	1980	folia	drenaż	2,01	20000 /18	do ekspl.	tak	2025
3.	Dziadkowice/ Urząd Gminy	1991	brak	rowy opas	2 (1)	40000 /20	do modern.	nie	2009
4.	Dołubowo/ Urząd Gminy	bd	brak	brak	1	bd / bd	do zamkn.	tak	2005
5.	Drochlin / Urząd Gminy	1986	brak	brak	0,24	19012/93	do zamkn.	tak	2009
7.	Milejczyce / Urząd Gminy	1981	brak	brak	4 (2,5)	b.d. (20030)/ bd	do zamkn.	nie	2009
8.	Żerzyce / Urząd Gminy	1984	brak	brak	0,9	20000 /50	do modern.	nie	2009
9.	Twarogi Lackie	1990	brak	brak	0,2	b.d./b.d.	nieurząd zo-ne, niezależne lizowane	nie	b.d.
10.	Słochy Ann. / Urząd Gminy	bd	folia	brak	0,84	8820 /20	zamknięte	nie	2005
11.	Krupice/ Urząd Gminy	bd	folia	brak	0,7	11218 /20	do zamkn.	tak	2009
12.	Kułygi / Urząd Gminy	bd	folia	brak	1,45	37422 /20	do zamkn.	tak	2009
13.	Czartajew / Urząd Gminy	bd	folia	brak	3,38	18900 /20	do zamkn.	tak	2009
14.	Boratyniec Lacki/Urząd Gminy	bd	folia	brak	0,49	12800 /20	do zamkn.	tak	2008
15.	Kłopoty Bańki / Urząd Gminy	bd	folia	brak	0,8	15750 /12	do zamkn.	tak	2009
16.	Szerszenie / Urząd Gminy	bd	folia	brak	2,3	97250 /20	zamknięte	nie	2005

(...) – dane z WIOŚ.

Źródło: Powiatowy Program Ochrony Środowiska - Powiat siemiatycki 2004-2011, Biuro Usług Ekologicznych „Eko-Trend” w Białymstoku, 2003 dane z Gmin

e)telekomunikacja,

W chwili obecnej, wobec szerokiego dostępu do telefonii komórkowej, znaczenie straciło posiadanie telefonu stacjonarnego, co wcześniej było wyróżnikiem statusu danej osoby (na wsi telefon montowano zwykle u sołtysa, reszta mieszkańców musiała słono płacić za luksus posiadania połączenia ze światem za pomocą TP SA). Cały praktycznie kraj jest w zasięgu telefonów komórkowych a duża liczba konkurujących ze sobą operatorów zapewnia coraz niższe ceny usług.

II.3. Uzasadnienie spójności obszaru ZSRROW

12 gmin prawobrzeżnego i lewobrzeżnego Bugu, wchodzących w skład projektu „Tygiel Doliny Bugu” jest jak mało gdzie spójnym organizmem społecznym i ekonomicznym. Choć gminy położone są w dwóch różnych województwach rozdzielonych rzeką Bug, to trudno jest zauważyć jakieś szczególne różnice, dominują za to cechy wspólne, co powoduje, że tak łatwo jest wdrażać wspólnie wypracowane ustalenia.

Wspólna dla całego terenu objętego projektem „Tygiel Doliny Bugu” jest historia w trakcie, której ziemie te przeżywały wzloty i upadki stanowiąc jednak stale jeden spójny obszar historyczny i administracyjny. Związana jest z tym bogata historia udokumentowana licznymi zabytkami archeologicznymi świadczącymi o dawnej świetności tych okolic. Najważniejszym miastem regionu był Drohiczyn - stary gród koronacyjny, jeden z czterech w Polsce, po Gnieźnie, a przed Krakowem i Warszawą. W 1253 roku w Drohiczynie na króla Rusi koronował się Daniel Romanowicz, prawnuk Bolesława Krzywoustego. Drohiczyn przez długi czas był stolicą dawnego województwa podlaskiego /lata 1520-1795/ a dzięki położeniu na skrzyżowaniu szlaków kupieckich był ważnym ośrodkiem handlu. Od XVII w. stał się znanym ośrodkiem szkolnictwa dzięki powstałemu kolegium jezuickiemu a później pijarskiemu. Kres świetności miasta i całego ówczesnego województwa podlaskiego położył „potop szwedzki” oraz rozbiory I Rzeczypospolitej.

Bug jako ważny dawny szlak komunikacyjny i handlowy, granica czy też miejsce zdobywania żywności przez okolicznych mieszkańców stanowił wspólny punkt odniesienia dla wszystkich pobliskich ziem. Cennym zasobem całego regionu jest rzeka Bug z jego naturalnym, niepowtarzalnym w skali kraju, a nawet Europy korytem rzeczonym, licznymi skarpami, mieliznami, wyspami, z przepięknymi starorzeczami zwanymi bużyskami, rozległymi łąkami i pastwiskami. Nad samym Bugiem występują wysokie krawędzie wysoczyzny morenowej, z rozległą panoramą widokową na dolinę Bugu.. Sama dolina Bugu odznacza się dużą różnorodnością siedlisk. Występują tu nadrzeczne łągi i łozowiska, wilgotne łąki, piaszczyste wydmy, suche pastwiska kserotermiczne z ciepłolubną roślinnością o charakterze stepowym. Krajobraz urozmaicają niewysokie, łagodnie zarysowane wzgórza, będące pozostałością po ostatnim zlodowaceniu.

Cały obszar projektu jest ogromnie urozmaicony krajobrazowo i przyrodniczo, przez co może jednak prezentować wspólnie kompleksową ofertę wypoczynkową dla różnego rodzaju odbiorcy. Środkowo-wschodnia Polska wzdłuż doliny rzeki Bug jest znakomitym miejscem do wypoczynku na łonie natury. Wyjątkowe jest też bogactwo fauny i flory występujące w regionie z dużym udziałem rzadkich, ginących i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Obecne są tu duże kompleksy leśne stanowiące pozostałości dawniej występujących tutaj puszczy. W lasach tych spotkać można rzadkie już gdzie indziej siedliska ptactwa oraz zwierzyny. Zasobna gatunkowo, mało przekształcona szata roślinna obfituje w gatunki chronione i rzadkie (wyróżniono tu 54 zespoły roślinne) Sposoby i możliwości wypoczynku wręcz przeciwnie grozi szybką stagnacją i degradacją ekonomiczną. Wyludniające się „w oczach” miejscowości, wyjazdy (zwykle bez w dolinie Bugu są nad wyraz bogate. Ze względu na położenie w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Bug i unikalne walory krajobrazowe są to tereny doskonałe do rekreacji i aktywnego wypoczynku. Dostępne są spływy tratwami i kajakami rzeką Bug, wędkowanie, grzybobranie, polowania, rajdy piesze i rowerowe, turystyka kwalifikowana krajoznawczo-przyrodnicza oraz historyczna.

Obszar objęty projektem stanowi nadal ogromną mieszaninę narodowości, kultur i tradycji. Przez wieki ziemie objęte były kolonizacją ze strony Polski, Rusi, Litwy. Znaczne były również wpływy Tatarskie i Ormiańskie. Wszystko to stanowi o bogatej kulturze

regionalnej powstającej na styku Wschodu i Zachodu i żywej do dnia dzisiejszego. Struktura wyznaniowa społeczności zdominowana jest przez dwie religie: katolicyzm i prawosławie. Obecnie mnogość kulturowa przejawia się w licznych uroczystościach i obchodach o charakterze folklorystycznym – religijnym, często obchodzonych wspólnie przez te grupy wyznaniowe. Region gromadzi również pokaźną liczbę zabytków architektury. Są to przede wszystkim stare kościoły, klasztory, cerkwie, zamki, małe pałace, zespoły dworskie czy nadbużańskie rezydencje szlacheckie. Liczne są również cmentarzyska słowiańskie, kurhany Jaćwingów oraz grodziska stanowiące linię obronną wschodnich rubieży Polski. Wsie zachowały starą, regionalną architekturę budowlaną. Przetrwało też wiele dziedzin sztuki ludowej. Wytworzył się nawet swoisty język, którym posługują się całe wsie. Wspólna historia, specyficzna kultura lokalna, silne więzy z rzeką Bug, okoliczną przyrodą, stanowią o wspólnocie celów gmin wchodzących w skład projektu „Tygiel Doliny Bugu”. Wspólne też są problemy: brak aktywności mieszkańców, problemy z dostępem do środków finansowych na inwestycje oraz rynków zbytu. Położenie w dolinie Bugu, będąc kolejnym „spoiwem” lokalnego obszaru działania stwarza też wspólne problemy natury ekologicznej – zanieczyszczenie wód powierzchniowych stwarza realne zagrożenie utraty możliwości rozwoju branży turystyki na obszarach wiejskich. Ciągłe też (jak i przed wiekami bywało) problemem dla gmin projektu jest ich rubieżowe położenie. Mówi się o Polsce B a niestety zakątek ten jest już może w Polsce D (tak przynajmniej wynika np. z oficjalnej atrakcyjności inwestycyjnej województwa podlaskiego a przenosi się to na znakomicie na cały obszar LGD). Podobne są też problemy ekonomiczne i społeczne tych okolic. Dominujące w gospodarce rolnictwo i leśnictwo nie stwarza obecnie szansy na rozwój a nasilające się wyjazdy (bez powrotu niestety..), „za chlebem” do większych miast a coraz częściej i za granicę to też wspólny, ogromny problem wszystkich gmin LGD „Tygiel Doliny Bugu”. Przyspiesza to ogromnie wyludnianie i tak już słabo zamieszkałego terenu.

Wspólne problemy, jak i uwarunkowania przyrodniczo-historyczno-kulturowe, każą poszukiwać też wspólnych rozwiązań i pomysłów na zintegrowany rozwój regionu. Połączone siły mieszkańców kilkunastu jednostek administracyjnych z pewnością stanowią znacznie większy potencjał, niż każdej z gmin z osobna.

Mieszkańcy tych okolic nie wstydzą się swego pochodzenia – jeszcze specjalnie używają określenia „My, znad Bugu”. Widoczna jest w tym duma ze swej, może biednej ale własnej i ukochanej Małej Ojczyzny – Podlasia Nadbużańskiego.

III. AKTUALNIE WDRAŻANE INICJATYWY NA OBSZARZE ZSROW

Dolina Bugu jest miejscem, które sprzyja organizacji imprez o charakterze kulturalno-rozrywkowym. Są one organizowane zazwyczaj przez ośrodki kultury, ich organizacja ma rzadko charakter międzygminny. Na obszarze gmin wchodzących w obręb partnerstwa odbywają się imprezy, które w swym charakterze nawiązują do lokalnej przyrody oraz do różnorodności kulturowej:

nazwa imprezy	organizator	krótki opis	termin	miejsce
Misterium Bożonarodzeniowe	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Drohiczynie	- różne formy koledowania: jasełka, szopka, chodzenie z gwiazdą, ze zwierzętami, Krakowskie Wesele, koledowanie z Herodem:- "Wigilia Podlaska", kolęda współczesna, teatry obrzędowe	8-29 stycznia	Drohiczyn
Majówka z Rodziną	Gminny Ośrodek Upowszechniania Kultury w Nurcu Stacji	Impreza plenerowa o charakterze rozrywkowym skierowana do dzieci, młodzieży i dorosłych. Celem imprezy jest promocja wartości rodziny jako podstawowej komórki społecznej poprzez integrację pokoleniową za pomocą wspólnej zabawy.	27 maja	Park Nurzec Stacja
VI Nadbużańska Noc Świętojańska	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Drohiczynie	- tradycja obchodów Nocy Świętojańskiej - połączenie obrzędu katolickiego z obrzędowością pogańską - puszczanie wianków na wodę - szukanie kwiatu paproci - utrzymanie tradycji ludowego muzykowania	23-24.06.	Drohiczyn
Promocyjny Spływ Rzeką Bug	Stowarzyszenie Gmin, Powiatów i Regionów Nadbużańskich Starostwo Powiatowe w Siemiatyczach	Impreza łącząca aktywny wypoczynek na wodzie z poznawaniem wielokulturowości terenów. Uczestnicy spływu zwiedzają Mielnik i Drohiczyn. Elementem dopełniającym jest wspólna biesiada przy ognisku z udziałem zespołów i kapel ludowych.	24-25 czerwca 2006 (dla wytrwałych + cztery kolejne dni)	Mielnik - Drohiczyn
Turniej Piłki Nożnej o Puchar Wójta Gminy Dziadkowice	Urząd Gminy Dziadkowice		okres wakacyjny	Dziadkowice
Wystawa Koni Hodowlanych Południowego Podlasia	Związek Szlachty Zaściankowej, Wojewódzki Związek Hodowców Koni w Białymstoku, Starostwo Powiatowe w Siemiatyczach	Konkursy i pokazy koni hodowlanych. Wszelkie pokazy związane z koniem pod wierzch, a także z udziałem zaprzęgów konnych. Imprezie towarzyszą występy zespołów ludowych, kiermasz wyrobów ludowych. Atmosfera wielowątkowego festynu z udziałem kilku tysięcy osób.	9 lipca	Jasienówka w Gminie Dziadkowice
XIV Dni Drohiczyna	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Drohiczynie	Skierowane do każdego turnieje sportowe, zabawy, teatr, film, koncerty. Impreza prowadzona wielowątkowo w różnych miejscach Drohiczyna, nie przykuwająca odbiorcy na cały dzień do jednego miejsca.	28-30 lipca	Drohiczyn
Dzień Nurca	Urząd Gminy w Nurcu Stacji	Prezentacja miejscowych zespołów i twórców. b) Edukacja leśna na temat ochrony środowiska. c) Koncerty zaproszonych gościnnie zespołów. d) Wystawa fotografii - pejzaże oraz ptaki i zwierzęta leśne. e) Wystawa Łowiecka. f) Stoiska wystawowe. g) Przejazdki bryczką, jazda konna w siodle. Organizatorzy za cel stawiają sobie promocję lokalnej kultury, sztuki, wyrobów i produktów regionalnych poprzez dobrą zabawę.	Lipiec	plac szkolny Nurzec Stacja
Rozgrywki w piłce nożnej "O PUCHAR WÓJTA GMINY GRODZISK"	Urząd Gminy Grodzisk	Eliminacje odbywają się przez 4 lub 6 kolejnych niedziel w zależności od ilości zgłoszonych drużyn. Później rozgrywany jest półfinał. W finale drużyny walczą o 3 pierwsze miejsca. Podczas finału odbywają się gry	lipiec - sierpień	Grodzisk

		zręcznościowe dla dzieci i młodzieży szkolnej w różnych dyscyplinach.		
Muzyczne Lato w Nurcu	Gminny Ośrodek Upowszechniania Kultury w Nurcu Stacji	Impreza w formie festynu na świeżym powietrzu. - prezentacje zespołów muzycznych (białorusko-polskich) - zjeżdźalnie i inne atrakcje dla dzieci i dorosłych - zabawa taneczna	27 sierpień	Park Nurzec Stacja
Festyn "Pożegnanie Lata"	Urząd Gminy Dziadkowice		koniec września	Dziadkowice
Regionalny Turniej Tańca Narodowego w Formie Towarzyskiej	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Drohiczynie	Uczestnikami są dzieci w wieku 7-13 lat z terenów Polski i państw przygranicznych: Białoruś, Litwa. Turniej popularyzuje zarówno wśród uczestników, jak i widzów taniec narodowy w formie towarzyskiej.	przełom października i listopada	Drohiczyn
Ogólnopolskie Zawody Wędkarskie w Wólce Nadbużnej im. Jana Frączka o Puchar Przewodniczącego NSZZ „Solidarność”	Urząd Gminy Siemiatycze, NSZZ „Solidarność”	Impreza dla miłośników ciszy, spokoju oraz spędzania wolnego czasu nad wodą w pięknej, nadbużańskiej scenarii.	druga połowa czerwca	Wólka Nadbużna
Ogólnopolski Złot Motocykli i Motorowerów „Motoriada” w Romanówce	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Siemiatyczach oraz Klub Motorowy Quercus.	Złot miłośników motoryzacji	pierwszy weekend lipca	Romanówka
Międzynarodowy Dzień Folkloru z Kaliną	Urząd Gminy Dziadkowice	Przedsięwzięcie o charakterze kulturalnym	przedostatnia sobota m-ca	Dziadkowice
Spyływy kajakowe rzeką Bug		Pełen uroku parodniowy sływ kajakowy. Możliwość wynajęcia przewodnika, który opowie o mijanych miejscowościach, podpowie gdzie zarzucić wędkę aby spotkać się z królem rzeki – sumem.	maj, czerwiec, lipiec, sierpień	Niemirów – Mielnik – Drohiczyn (dwudniowy) Niemirów – Mielnik – Drohiczyn - Osnówka (trzydniowy)
Dni Milejczyc	Urząd Gminy Milejczyce	Wydarzenie, które wpisuje się od trzech lat w kalendarz imprez masowych. Uczestniczą w nim mieszkańcy gminy Milejczyce. W programie Otwarcie przez Wójta Gminy. W programie występy zespołów ludowych z gmin sąsiednich, gry zabawy dla dzieci, zawody sportowe(mecze piłki nożnej o puchar Wójta Gminy), pokazy strażackie, pokaz produktów regionalnych i pieczenie chleba – ocena wypieków przez mieszkańców.	Ostatnia sobota sierpnia	Milejczyce
Odpusty w Perlejewie	- w Parafii Przemienienia Pańskiego w Perlejewie (6 sierpnia) - w kościele pw. Św Jana w Grannem. (24 czerwca)			
Zawody strażackie		Impreza organizowana przez OSP Perlejewo z okazji dnia Św Floriana	4 maja	Perlejewo
- turniej piłki plażowej - turniej szachowy - turniej tenisa stołowego	Imprezy organizowane przez instytucje podległe Urzędowi Gminy Perlejewo			
XI gminny przegląd piosenki przedszkolnej	Gminny Ośrodek Kultury w Jabłonce Lackiej	Występy dzieci z Samorządowego Przedszkola w Jabłonce Lackiej, Przedszkola w Dzierzbach, zerówki ze Szkoły Podstawowej w Czekanowie i Bujałach	Czerwiec 2006	Jabłonna Lacka
23 konkurs recytatorski K.Makuszyńskiego	Gminny Ośrodek Kultury Jabłonna Lacka	Występy dzieci ze szkół podstawowych klas I- VI	Maj 2006	Jabłonna Lacka

o				
Biesiada Podlaska	Gminy Ośrodek Kultury Jabłonna Lacka	Pokaz potraw regionalnych, Występy twórców ludowych, Kiermasz	Wrzesień 2006	Jabłonna Lacka
Festyn rekreacyjno-sportowy	Gminny Ośrodek Kultury Jabłonna Lacka	Gry i zabawy, konkursy dla dzieci i młodzieży	Czerwiec 2006	Jabłonna Lacka
Wyścigi Psich Zaprzęgów	Fundacja Pałac Korczew	Wyścigi zaprzęgów	luty	Korczew
Festyn Zielony Korczew	Urząd Gminy Korczew Fundacja Pałac w Korczewie	Impreza plenerowa połączona z targami rolniczymi. Wystawa rękodzieła artystycznego. Liczne konkursy i zabawy.	lipiec	Korczew
Gminny Dzień Dziecka	Publiczna Szkoła Podstawowa Nowy Bartków	Impreza plenerowa połączona z rozgrywkami sportowymi. Program artystyczny w wykonaniu dzieci i młodzieży.	czerwiec	Nowy Bartków
Dzień Strażaka	OSP Rusków	Pokazy i zawody pożarnicze powiązane z prezentacją dzieci szkolnych prowadzonych działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i przyrody	Maj 2006	Rusków
Powiatowy przegląd śpiewaków i kapel ludowych	GOK w Repkach	Coroczna impreza promująca lokalny folklor.	13.08.2005	Repki
Mazowiecki Jarmark kultury wiejskiej	GOK w Repkach i OSP w Repkach	Prezentacja sztuki i rękodzieła ludowego. Koncerty zespołów Pieśni i Tańca.	28.05.2005	Repki
„Dni Samak”	Gminny Ośrodek Kultury w Sarnakach	Impreza gminna integrująca mieszakańców.	Połowa czerwca	Sarnaki
„Festyn Nadbużański”	organizator Starostwo Powiatowe w Łosicach	Powiatowa impreza promująca region.	Połowa lipca	Serpelice
Zawody Strażackie	Zarząd Gminny Związku OSP w Sarnakach i Wójt Gminy Sarnaki,	Konkurs dla miejscowych OSP będący jednocześnie sprawdzianem ich umiejętności.	Maj/czerwiec	Sarnaki
Spławikowe Zawody Wędkarskie	Koło PZW w Sarnakach	Spotkanie z wielką rybą (w założeniu) miłośników moczenia kija	Koniec maja	Sarnaki
Wyścig Kolarski „Dookoła Podlasia”	Okręgowy Związek Kolarstwa w Siedlcach	Sprawdzenie hartu i wytrzymałości młodych kolarzy	II połowa sierpnia	
Międzynarodowy Turniej szachowy im. Bohaterów V-2	Zespole Szkół w Sarnakach	Sprawdzian taktyki i strategii szachowej w międzynarodowej obsadzie	Październik	Sarnaki
„Biegi Nadbużańskie”	Międzyszkolny Klub „Orzeł” Łosice, Łosicki Szkolny Związek Sportowy, Biuro obsługi sportu w Siedlcach.	Wycig młodych sportowców w nadbużańskim plenerze	Połowa października	Serpelice

Dotychczasowa współpraca samorządów gminnych, jakkolwiek zakorzeniła się już na przestrzeni lat, nie nabrała jeszcze charakteru właściwego dla LEADER. Partnerstwo trójsektorowe wciąż nie rozwinęło swego potencjału na tym obszarze i dopiero pilotażowy program LEADER+ dał impuls do organizacji życia publiczno-społeczno-gospodarczego w

nowe ramy. Dotychczasowe inicjatywy, jakkolwiek służące rozwojowi lokalnemu, nie wyczerpywały potencjału współpracy mieszkańców i władz samorządowych z sąsiadującymi obszarami.

Władze gminne, realizując swe zadania statutowe, podejmują starania związane z tworzeniem warunków do alternatywnych dla rolnictwa form gospodarowania na obszarach wiejskich. Biorąc pod uwagę istniejące strategie rozwoju poszczególnych gmin, kierunek rozwoju koncentrował się przede wszystkim na rozwoju różnych form turystyki na obszarach wiejskich. Dlatego organizowane były szkolenia dla osób zainteresowanych przede wszystkim prowadzeniem gospodarstw agroturystycznych. Głównym narzędziem realizacji strategii gminnych są obecnie fundusze unijne, w oparciu o które władze gminne nie tylko koncentrują się na rozbudowie infrastruktury, lecz również znajdują w nich źródła finansowania szkoleń związanych z przekwalifikowaniem i doszkalaniami rolników (np. kursy dla kierowców w kategorii C, kursy komputerowe, prowadzenie działalności gospodarczej). Jednym z takich działań była realizacja projektu „Przekwalifikowanie zawodowe rolników i domowników zamieszkałych na Podlasiu” w ramach Działania 2.3 ZPORR „Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa”. Urząd Miejski w Drohiczynie, zajmując pierwsze miejsce na liście rankingowej uzyskał dofinansowanie 293 830,00 zł. Projekt dotyczy dwóch szkoleń zawodowych „Kierowca kat. C+E” – 30 osób oraz „Specjalista ds. obsługi ruchu turystycznego” – 30 osób.

Oprócz inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i rozwojem umiejętności zawodowych, na obszarze działania podejmowane są również działania służące aktywizacji dzieci i młodzieży. Jednym z projektów, który postawił sobie powyższy cel jest inicjatywa „Taki sam, a jednak inny” Caritasu Diecezji Drohiczyńskiej, realizowana w ramach środków Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Powstały m. in. świetlica opiekuńczo-wychowawcza „PRZYSTAŃ”, przeprowadzono szkolenia dla wolontariuszy, jak również zorganizowano cztery Szkolne Koła Caritas na terenie miasta i gminy Siemiatycze. Wolontariusze przeprowadzili z dziećmi 280 godzin zajęć wyrównawczych. Udało się zorganizować ferie zimowe w Sokołowie Podlaskim dla dzieci oraz zajęcia rozwijające zainteresowania: taneczne, plastyczne i językowe.

Członkowie partnerstwa liczą jednak, że dopiero uczestnictwo w partnerstwie „Tygiel Doliny Bugu” pomoże wykorzystać pełen potencjał regionu związany z aktywizacją mieszkańców oraz wesprzeć działania sprzyjające uzyskiwaniu dodatkowych źródeł dochodu przez mieszkańców obszarów wiejskich, jak również wykorzystać efektywnie lokalne walory przyrodnicze do rozwoju przedsiębiorczości.

Władze gminne w ramach organizowanych w przyszłości szkoleń oraz kursów zamierzają wychodzić z inicjatywą do mieszkańców regionu, proponując podniesienie kwalifikacji, bądź też przekwalifikowanie w zależności od potrzeb i oczekiwań społecznych. Niestety możliwość realizacji przedsięwzięć szkoleniowych oraz realizacja projektów nieinfrastrukturalnych związanych np. z promocją regionu, czy ułatwieniem dostępu do sieci internetowej, itp. uzależniona jest od skromnych możliwości finansowych gmin. Znaczący udział środków na realizację tego typu projektów z pewnością będzie pochodził ze źródeł zewnętrznych, w tym przede wszystkim unijnych. Partnerzy największe szanse w tym względzie upatrują w ramach LEADER+.

Obecnie szkolenia na obszarze działania organizowane są zazwyczaj okresowo przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Ich tematyka dotyczy zwłaszcza:

- dostosowanie gospodarstw do standardów UE

- dopłat bezpośrednich
- Zwykłej Dobrej Praktyki Rolniczej
- stosowania chemicznych środków ochrony roślin
- kursy ochrony roślin
- agroturystyki

IV. ANALIZA SWOT OBSZARU OBJĘTEGO ZSRW

Jednym z podstawowych zadań przeprowadzonych ankiet oraz spotkań warsztatowych grup roboczych było stworzenie diagnozy i określenie perspektyw rozwoju obszaru, które zostały zogniskowane w następujących blokach tematycznych:

- Produkt tradycyjny
- Rolnictwo zrównoważone
- Turystyka i ochrona dziedzictwa kulturowego
- Przedsiębiorczość i usługi

W ramach każdego z tematów prowadzone były spotkania konsultacyjne, sporządzono dla nich również szczegółowe analizy SWOT. W wyniku zestawienia czynników determinujących rozwój regionalny przez przedstawicieli poszczególnych zespołów roboczych, stworzono obszar wspólny najważniejszych zagadnień szans i zagrożeń. Uznane za kluczowe silne, słabe strony oraz szanse i zagrożenia przedstawiają się następująco:

lp	Czynnik
Szanse	
1	Wzrastające zainteresowanie wśród konsumentów produktem lokalnym, żywnością ekologiczną, wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz wzrost cen zbytu z tym związany
2	Zmieniające się na korzyść producentów przepisy dot. bezpieczeństwa żywności
3	Możliwość wykorzystania krajowych i unijnych systemów rejestracji i ochrony produktów regionalnych, specyficznego charakteru oraz produktów tradycyjnych
4	Środki ze źródeł krajowych i europejskich na inwestycje w gospodarstwa, w przetwórstwo, różnicowanie działalności rolniczej, szkolenia przetwórców, rejestrację produktów lokalnych oraz promocję (LEADER+) i możliwość wykorzystania funduszy strukturalnych w celu przyspieszenia procesu modernizacji i restrukturyzacji gospodarstw rolnych
5	Wzrastająca liczba turystów w regionie oraz zapotrzebowanie na nowe produkty turystyczne i rekreacyjne
6	Możliwość zbytu produktów lokalnych na terenie, dużych ośrodków miejskich (Warszawa, Białystok, Lublin) oraz położenie w sąsiedztwie rynków wschodnich
7	Rozwój nowoczesnych technologii i rozwiązań organizacyjno-logistycznych w zakresie produkcji, promocji i dystrybucji
8	Poprawa samoorganizacji życia społecznego, współpraca między rolnikami (m. in. grupy producenckie), przedsiębiorcami i władzami lokalnymi
9	Rozwój kontaktów i współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej z krajami UE
10	Możliwości związane z wykorzystaniem położenia przygranicznego
11	Wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich dla wypoczynku i rekreacji, usług edukacyjnych i opieki społecznej.
12	Rozwój infrastruktury turystycznej w oparciu o posiadane walory.
Zagrożenia	
1	Odptyw jednostek przedsiębiorczych, a zwłaszcza młodzieży z regionu (duże ośrodki miejskie, zagranica) i starzenie się społeczeństwa (Mały przyrost naturalny - wyludnienie gmin)
2	Konkurencja ze strony taniej, przemysłowej żywności

3	Niedostateczna promocja regionu (lokalnego dziedzictwa kulinarnego)
4	Zanik dziedzictwa kulturowego wsi
5	Niedostateczny zbytny na tradycyjne produkty spożywcze i ekologiczne na rynku lokalnym
6	Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i związane z tym zagrożenie degradacji środowiska przyrodniczego,
7	Wysoki koszt dostosowania do standardów unijnych, mogący powodować wypadnięcie coraz większej ilości słabszych podmiotów gospodarczych z rynku
8	Rosnąca presja turystyczna na obszarach o najcenniejszych walorach przyrodniczych,
9	Utrwalanie się ubóstwa i strukturalnego bezrobocia.
10	Nadmierne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego.
11	Niewielkie zainteresowanie regionem ze strony inwestorów zewnętrznych.
12	Spadające szybko znaczenie rolnictwa i leśnictwa w gospodarce
Silne strony	
1	Bogate tradycje regionu wynikające z różnorodności kulturowej: rzemieślnicze, kulinarne, rękodzieło ludowe
2	Czyste i niezdegradowane środowisko, atrakcyjne pod względem turystycznym (zróżnicowanie i walory przyrodniczo – krajobrazowe obszarów nadrzecznych i nizinnych)
3	Duże obszary leśne, obfitujące w zwierzynę łowną oraz owoce i runo leśne (zioła, grzyby)
4	Wysokie umiejętności mieszkańców wsi w zakresie gospodarowania, wytwarzania produktów lokalnych oraz wciąż popularny model tradycyjnego, rodzinnego gospodarowania.
5	Życzliwość i wsparcie ze strony władz gminnych
6	Wysoka jakość zasobu i krajobrazu kulturowego wsi (wysoki udział wsi o charakterze tradycyjnym)
7	Wysoka atrakcyjność turystyczna regionu oraz sąsiedztwo z innymi obszarami o kluczowym znaczeniu dla turystyki (Puszcza Białowieska, Narwiański Park Narodowy)
8	Wolne i atrakcyjne tereny pod zabudowę i usługi okołoturystyczne na terenie gmin;
9	Duże zasoby taniej siły roboczej
10	Niski stopień urbanizacji i mała gęstość zaludnienia.
11	Zwarte i cenne przyrodniczo kompleksy leśne i przyrodnicze
12	Zachowane cenne i charakterystyczne dla tradycyjnego budownictwa wiejskiego obiekty
Słabe strony	
1	Brak tradycji przedsiębiorczości, niska aktywność mieszkańców
2	Brak kapitału na dostosowanie pomieszczeń do warunków przetwarzania żywności oraz innych form prowadzenia działalności gospodarczej
3	Brak wiedzy na temat zasad prowadzenia działalności gospodarczej, organizacji rynków zbytu i znajomości przepisów weterynaryjno-sanitarnych
4	Brak umiejętności współpracy pomiędzy ludźmi w celu osiągnięcia wspólnych korzyści (wysokie koszty indywidualnej działalności z tym związane)
5	Niski standard i słaby stan techniczny dróg, niedobory w zakresie odprowadzania i utylizacji odpadów oraz słaby stan techniczny sieci urządzeń elektroenergetycznych
6	Utrzymujące się duże znaczenie rolnictwa w dochodach ludności i brak znaczącej alternatywy dla produkcji rolnej jako podstawowego źródła dochodu mieszkańców.
7	Słabo rozwinięty rynek lokalny, brak wstępnego przetwarzania płodów rolnych na terenie gminy, słabo rozwinięte przetwórstwo i niska opłacalność produkcji rolnej oraz trudności w zbyciu z tym związane.

8	Niekorzystna struktura agrarna, niski wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz słabe wykształcenie właścicieli gospodarstw
9	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna, sfera usług okołoturystycznych i oferta zintegrowanych produktów turystycznych
10	Wysokie bezrobocie ukryte.
11	Rozpowszechnienie obcych dla kultury regionu wzorców architektonicznych
12	Słabo wykorzystany i nie zagospodarowany potencjał turystyczny obszarów wiejskich

Sporządzone analizy SWOT, jak również ich kompilacja wykazują potrzebę ukierunkowania regionu na rozwój zrównoważony, z zachowaniem miejscowej specyfiki kulturowej i przyrodniczej. Oprócz jak najlepszego wykorzystania lokalnych walorów przyrodniczych w kierunku rozwoju turystyki i usług w jej otoczeniu, wskazuje się na potrzebę wzmocnienia produkcji rolniczej a zwłaszcza przetwórstwa żywności, poprawiając w ten sposób opłacalność gospodarowania i sprzyjając rozwojowi miejsc pracy w otoczeniu rolnictwa. Tradycyjna struktura gospodarstw rolnych oraz umiejętności mieszkańców w połączeniu z uwarunkowaniami przyrodniczymi predestynują region w kierunku specjalizowaniu się gospodarstw rolnych w kierunku gospodarstw ekologicznych, (przy jednoczesnym wsparciu przez programy rolnośrodowiskowe i wsparciu dla gospodarstw niskotowarowych) oraz drobnego przetwórstwa spożywczego. Przeszkodą w realizacji tych założeń będzie z pewnością brak aktywności szerokiej rzeszy mieszkańców, która dopiero należy przekonać do korzyści płynących z współpracy. Rozwój regionalny, który trudno też sobie wyobrazić bez zaangażowania szerokich grup mieszkańców i podmiotów, powinien odbywać się z uwzględnieniem sąsiadujących krain, poszukując rozwiązań połączenia potencjału atrakcji z różnych regionów, dzięki czemu wspólna oferta innych zorientowanych turystycznie partnerstw poprawi ich konkurencyjność na globalnym rynku usług w tym zakresie. Stąd też pojawił się pomysł zaproponowania współpracy sąsiadom zza Buga. Uczestnicy warsztatów podkreślali też konieczność poszukiwań nowoczesnych rozwiązań związanych dystrybucją i promocją, jakie daje popularyzacja mediów elektronicznych oraz sprawdzone gdzie indziej rozwiązania w tym zakresie.

Z zebranych informacji wynika, że jednym z najważniejszych problemów związanych z regionem są postępujące, niekorzystne zjawiska demograficzne, starzenie się społeczeństwa. Wiąże się z tym pogłębiająca się bierność oraz brak wiary w polepszenie warunków egzystencji. Jak wynika z przeprowadzonych analiz SWOT, jak również ich kompilacji, na którą złożyły się kluczowe zagadnienia ze wszystkich grup tematycznych LGD „Tygła Doliny Bugu”, zadaniem, które w sposób horyzontalny sprzyjać będzie osiągnięciu założonych rezultatów będzie pobudzenie mieszkańców w kierunku zaangażowania się w życie lokalne. Jest to szczególnie ważne również ze względu na niekorzystne tendencje demograficzne, których nie sposób przezwyciężyć bez wzmocnienia i kultywowania lokalnej tożsamości i kulturowego dziedzictwa. Zostało ono uznane za jeden (obok przyrody) najważniejszych „magnesów”, który sprzyjać będzie powstawaniu nowych możliwości zarobkowania w otoczeniu turystyki na obszarze wiejskim Doliny Bugu. Dużym potencjałem dysponuje również rolnictwo ekologiczne oraz pokrewne, ekstensywne formy gospodarowania. Spore zainteresowanie tym tematem każe zaproponować rolnikom działania zwiększające ich poziom wiedzy i umiejętności w tym zakresie.

Kiepski stan wód powierzchniowych każe również poważnie zająć się problemem oczyszczania ścieków – zwłaszcza na obszarach o kolonijnej zabudowie. Przeszkodą w rozwoju regionu stać się może też słaby stan infrastruktury, zadanie poprawy tego stanu rzeczy leży jednak poza bezpośrednim zakresem kompetencji Lokalnej Grupy Działania – pozostając w sferze zadań poszczególnych gmin oraz organów władz wyższego szczebla.

Najsłabiej przedstawia się kwestia bytu /możliwość uzyskiwania dochodów/ - jednak

przeprowadzone warsztaty ukazały, że mieszkańcy słabo uświadamiają sobie zagrożenia – zwłaszcza związane z potrzebą zwiększenia zaangażowania na obszarze działania, co przyczynia się do stałych i okresowych wyjazdów mieszkańców. Pogłębianie tego problemu prowadzić może do utrwalania się niekorzystnych zjawisk demograficznych. Kolejnym problemem jest bardzo niska aktywność społeczna, która znacząco utrudnia realizację jakichkolwiek inicjatyw w regionie.

V. ZSROW – CELE I PLANOWANY BUDŻET

V.1 Tematy wiodące i cele strategiczne ZSROW

V.1.1 Tematy wiodące ZSROW

Z analizy uwarunkowań obszaru działania wynika, że Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich LGD „Tygiel Doliny Bugu” koncentrować się będzie na wiodącym temacie:

Temat: Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich.

Jakość życia została tu potraktowana w szerokim ujęciu nie ograniczając się tylko do spraw związanych z poprawą warunków bytowych ale u podstaw założeń wyboru tego tematu legło przekonanie, iż kluczem do poprawy jakości życia mieszkańców obszaru działania jest ich pełne zaangażowanie w sprawy lokalne. Staje się wszystkim jasne, że aby zatrzymać odpływ mieszkańców (a jest to problem całego obszaru LGD „Tygiel doliny Bugu”) nie wystarczy zapewnić najlepsze nawet wyposażenie infrastrukturalne – konieczne jest również wsparcie aktywizacji społeczności lokalnej i danie faktycznego poczucia odpowiedzialności za rozwój swojego terenu.

Członkowie LGD są zgodni, że perspektywa 2006-2008 służyć musi przede wszystkim przygotowaniu społeczności do jak najlepszego przygotowania się do realizacji LEADER+ w latach 2007-2013. Jednocześnie działania w tej materii, szczególnie w początkowej fazie rozwoju partnerstwa, powinny służyć zwiększeniu zainteresowania mieszkańców sprawami rozwoju regionalnego – zwiększeniu aktywizacji społeczności lokalnych.

V.1.2 Cele Strategiczne ZSROW

Wizja rozwoju regionu, która została określona przez mieszkańców zaangażowanych w tworzenie niniejszej Strategii, została zapisana w następujący sposób:

„TYGIEL DOLINY BUGU” MIEJSCEM, GDZIE GOSPODARNI MIESZKAŃCY, DZIĘKI SWEJ AKTYWNOŚCI WYKORZYSTUJĄ DZIEDZICTWO PRZYRODNICZO-KULTUROWE NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI. OBSZAR OFERUJĄCY TURYSTOM SZEROKI WACHLARZ PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH, SŁYNNY ZE SWEJ TRADYCYJNEJ KUCHNI.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania lokalne i społeczny proces kształtowania niniejszej strategii, szanse na poprawę jakości życia mieszkańców należy poszukiwać poprzez pobudzenie aktywności wsi. Jednym z najczęściej wskazywanym przez ludzi w trakcie

konsultacji problemem był: „brak perspektyw”. I to należy uznać za największy, pierwszorzędowy cel do realizacji. W sytuacji powszechnej biedy, braku pracy, utrata wiary w możliwości zmian jest czynnikiem, który likwiduje resztkę aktywności. Przywrócenie nadziei, wskazanie, że jest realna szansa na zmiany, polepszenie bytu, jest najważniejszym elementem planowanych działań. Przyjęcie ich może stać się impulsem do przemiany całego regionu. Uczestnicy LGD, zaangażowani w przygotowanie niniejszego dokumentu określili następujące cele strategiczne:

Cel 1: Poprawa samoorganizacji społecznej i zwiększenie zaangażowania mieszkańców w rozwój regionu.

Cel 2: Wspieranie alternatywnych form gospodarowania na obszarach wiejskich przy wykorzystaniu lokalnych zasobów kulturowo-przyrodniczych.

Cel 3: Ochrona lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych.

V.1.3 Cele operacyjne ZSRROW

Mając na uwadze jak najlepsze przygotowanie społeczności lokalnej do wykorzystania szansy rozwoju w oparciu o fundusze dostępne w ramach LEADER na lata 2007-2013, należy dołożyć starań, mających na celu wykorzystanie potencjału terenu „Tygla Doliny Bugu”, w tym zwiększyć aktywność mieszkańców. Wybrane cele strategiczne sprzyjać będą nabywaniu umiejętności przez mieszkańców w zakresie aktywnego poszukiwania źródeł finansowania inicjatyw oddolnych. Realizacja działań aktywizujących powinna się odbywać w powiązaniu z zasobami regionu. W trakcie konsultacji, jako najbardziej perspektywiczny kierunek rozwoju wskazano usługi i turystykę. Warunki naturalne i skromne zasoby przemysłowe w naturalny sposób ukierunkowują rozwój regionu w stronę przemysłu turystycznego. Brak dużych zakładów pracy i znikome szanse na ich powstanie w dającej się przewidzieć przyszłości (brak inwestorów zewnętrznych), zmusza do oparcia rozwoju na wspieraniu aktywności pojedynczych mieszkańców i grup branżowych. Przyjęty temat wiodący oraz przypisane mu cele strategiczne mają w perspektywie najbliższych lat zapewnić ciągłość i trwałość rozwoju regionu, powstrzymać wieloletni niekorzystny trend emigracyjny oraz przygotować mieszkańców i członków LGD do programu LEADER w latach 2007-2013. Mając jednak na uwadze konsekwencję w planowaniu długofalowych działań, jak również uwzględniając strategie wyższego rzędu – powiatowe, wojewódzkie, Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006 (oraz propozycje na lata 2007-2013), i co najważniejsze: europejskich priorytetów w rozwoju obszarów wiejskich, dołożono starań, aby zharmonizować pryncypia z oczekiwaniami społeczności lokalnych. Jednocześnie cele operacyjne powinny dać możliwość treningu mieszkańcom i członkom LGD przed „prawdziwym” LEADER. Dlatego działania podejmowane powinny do roku 2008 mieć możliwie szeroki charakter, co wpłynie na możliwość zdobywania doświadczenia przez zaangażowane osoby i instytucje. Wiadome jest, że trudno jest przewidzieć jaka sytuacja może powstać w ciągu najbliższych lat. Dlatego też przedstawione cele należy traktować jako podstawę dalszego planowania uwzględniającego ewentualne poprawki wynikające z życiowych uwarunkowań. Uważamy, że strategia powinna z samej swej natury być elastyczną i każde logiczne zmiany będą wprowadzane decyzją członków LGD „Tygiel Doliny Bugu”. Wychodząc z tego założenia określono następujący zbiór celów operacyjnych:

Cel A: Wykreowanie lokalnego znaku marketingowego oraz promocja obszaru działania.

Zagospodarowanie turystyczne obszaru działania, przy skutecznej popularyzacji bogatego i różnorodnego, szeroko rozumianego produktu lokalnego, jakim jest turystyka piesza, rowerowa, konna, spływy i inne atrakcje na wolnym powietrzu, ale także żywność lokalna i zakwaterowanie o ustalonej, kontrolowanej pojemności, wpasowane w okoliczny krajobraz, jest jednym z głównych założeń Strategii. Zadaniem Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszaru Wiejskiego „Tygiel Doliny Bugu” jest wsparcie procesu tworzenia spójnej, kompleksowej koncepcji rozwoju produktu turystycznego oraz koordynację realizacji założonych działań. Celem strategicznym jest również spowodowanie wyróżnienia ofert regionu, na tle innych konkurencyjnych propozycji w kraju.

Analizując produkt należy zauważyć, że nie ma automatycznej harmonii między takimi elementami, jak atrakcje i baza noclegowa i że rzadko znajdują się one pod kontrolą jednej organizacji. Nawet w ramach takich sektorów, jak baza noclegowa zwykle działa wiele różnych firm/organizacji, z których każda ma inne, często sprzeczne cele i interesy.

W istocie ta różnorodność, czyli rozproszenie ogólnej kontroli i stosunkowo duża swoboda producentów w podejmowaniu decyzji zgodnie z postrzeganym przez siebie interesem własnym, utrudnia krajowym, regionalnym czy nawet lokalnym organizacjom turystycznym koordynację czy to z zakresu marketingu, czy planowania. To rozproszenie odzwierciedla fakt, że większość obszarów turystycznych oferuje szeroki wybór produktów i zajmuje się wieloma segmentami. Jednak w dłuższej perspektywie sukces tych obszarów wymaga koordynacji i dostrzegania wspólnych interesów wśród wszystkich składników ogólnego produktu turystycznego.

Osiągnięcie takiej koordynacji jest jednym z głównych celów strategii obszaru „Tygla Doliny Bugu”. Warunkiem osiągnięcia sukcesu w tym względzie będzie ustanowienie wzajemnych powiązań i zakresu współpracy pomiędzy dostawcami w różnych sektorach przemysłu turystycznego, np. między usługami a bazą noclegową, czy też między firmami transportowymi, a bazą noclegową.

Podstawą jednak będzie wypracowanie, wypromowanie i zastosowania w praktyce wspólnego dla całego obszaru LGD znaku marketingowego. Stanowić on będzie w perspektywie czasu specjalny wyróżnik obszaru LGD pośród wielu innych ofert regionalnych. Znak przyznawany będzie w poszczególnych kategoriach (turystyka, rękodzieło, spożywczy produkt regionalny, impreza kulturalna, itp.), przez kapitułę znaku zapewniając w ten sposób zabezpieczenie wysokiej jakości wyróżnianego w ten sposób produktu. Nie może to być masowe nadawanie znaku, gdyż grozi to w dłuższej perspektywie obniżeniem poziomu jakości produktu i spadkiem prestiżu znaku marketingowego.

Wspieraniu realizacji tego celu służyć będą prace ekspertów od marketingu i zarządzania oraz drukowane materiały promocyjno-informacyjne, jak również emisja programów telewizyjnych, wykup powierzchni reklamowych oraz wsparcie lokalnych rolników i przedsiębiorców w uczestnictwie w targach regionalnych, krajowych i zagranicznych.

Cel B: Podniesienie jakości produktów rolnych i środków spożywczych poprzez osiągnięcie norm produkcyjnych oraz wsparcie uczestnictwa w programach żywności wysokiej jakości.

Ważnym elementem tworzenia produktu turystycznego jest regionalna kuchnia, która z pewnością będzie jedną z zasadniczych miejscowych atrakcji. Żywność zawdzięczająca swą wysoką jakość smakową i zdrowotną zachowaniu tradycyjnych receptur wymaga jednak, jak

każda wprowadzana do obrotu żywność, spełniania określonych wymagań weterynaryjno-sanitarnych. Dlatego ważnym elementem proponowanej strategii jest wsparcie drobnych przetwórców żywności w dostosowywaniu działalności do obowiązujących przepisów związanych z bezpieczeństwem żywności, jak również finansowo-księgowych. Obecnie bardzo rzadko na obszarach wiejskich można spotkać legalnie sprzedawaną żywność przetworzoną. Zauważyć należy jednak, że pojedynczy producenci często nie będą w stanie sprostać wymogom sanitarnym. Wynika to z konieczności poniesienia częstokroć dużych nakładów finansowych na dostosowanie się do norm. Wynikać z tego powinien wniosek o potrzebie wspólnych przedsięwzięć producentów w celu obniżenia kosztów. Jest to logiczna konsekwencja ogólnej tendencji do konsolidacji działań. Trudno zresztą sobie wyobrazić sens promocji jednego producenta, skoro tym samym kosztem można wypromować produkt całej rzeszy wytwórców. Dochodzi do tego jeszcze pytanie o potencjalną skalę produkcji pojedynczej osoby a grupy i związane z możliwością nawiązywania kontaktów handlowych.

Dostosowaniu tego rodzaju przetwórstwa do obowiązujących przepisów służą środki na poprawę marketingu i przetwórstwa żywności oraz różnicowania działalności rolniczej. W latach 2007-2013 ważnym elementem finansowym będą również środki na wsparcie rolników uczestniczących w krajowych programach żywności wysokiej jakości: produktów regionalnych, tradycyjnych i innych uznanych na poziomie krajowym. Osiągnięciu założonych celów służyć będzie jak najlepsze wykorzystanie tych środków, dlatego jednym z założeń ZSROW jest wsparcie mieszkańców wsi w ich pozyskiwaniu, zwłaszcza w zakresie wsparcia rejestracji produktów regionalnych i specyficznego charakteru w systemie certyfikacji europejskiej.

Cel C: Wsparcie wykorzystania technologii sprzyjających środowisku, w tym odnawialnych źródeł energii oraz racjonalizacja jej wydatkowania.

Globalne uwarunkowania energetyczne stwarzają obszarom wiejskim zadania i szanse na rozwój związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Szans tych nie można zignorować, koncentrując się na możliwości zwiększenia udziału czystej energii w lokalnym bilansie energetycznym. Wykorzystanie energii odnawialnej służyć może lokalnemu wzrostowi zatrudnienia przy dostarczaniu surowców i usług do obsługi takich urządzeń, jak np. piece na biomasę, małe rafinerie biodiesla. Cel ten ma ścisły związek z możliwością wykorzystania lokalnych surowców, w postaci dostępnych zasobów biomasy. Nie bez znaczenia będzie tu upowszechnianie możliwości upraw roślin na cele bezpośrednio energetyczne oraz przestawienie części produkcji rolnej na uprawę rzepaku.

Cel D: Wykorzystanie mediów elektronicznych oraz nowatorskich rozwiązań logistycznych do wsparcia sprzedaży produktów lokalnych.

Uwarunkowania związane z mediami elektronicznymi sprawiają, że strategia rozwoju obszarów wiejskich nie może ignorować wykorzystania form sprzedaży np. za pośrednictwem internetu. W tym celu szczególny nacisk kładziony będzie na te aspekty jego wykorzystania, które pozwolą na sprzedaż produktów lokalnych poza obszarem działania, jak również na zasadzie eksportu wewnętrznego (sprzedając produkty i usługi gościom przybywającym z „zewnątrz”). Planuje się ponadto wykorzystać media elektroniczne do promocji lokalnych walorów i oferty.

Cel E: Wsparcie wykorzystania środków pomocowych w rozwoju bazy turystycznej, drobnego przetwórstwa spożywczego i innych form różnicowania działalności rolniczej.

Rozwoju działalności pozarolniczej nie sposób sobie wyobrazić bez zaangażowania

znaczących środków finansowych na inwestycje. Możliwość ich pozyskania, jakkolwiek leżąca obecnie poza możliwościami Pilotażowego Programu LEADER+, istnieje za pośrednictwem funduszy strukturalnych – szczególnie w zakresie różnicowania działalności rolniczej oraz poprawy przetwórstwa i marketingu artykułów rolno-spożywczych. Biorąc więc pod uwagę, że skuteczne pozyskiwanie środków z ww. źródeł przez rolników służyć będzie realizacji założonego Celu 2, wsparcie w tym zakresie będzie jednym z kierunków przyjętych działań. Z uwagi jednak na wyczerpywanie się puli środków dostępnych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego – Rolniczego na lata 2004-2006, czas do uruchomienia Programu Operacyjnego – Rozwój Obszarów wiejskich 2007-2013 należy wykorzystać na przygotowanie merytoryczne do realizacji projektów i wsparcie przygotowania stosownej dokumentacji.

Informowanie i szkolenie z możliwości współfinansowania projektów w ramach PO ROW jest szczególnie istotna ze względu na nowy pakiet dostępnych działań.

Cel F: Wsparcie rozwoju oferty edukacyjnej i kulturalno-rozrywkowej.

Mając na uwadze potrzebę angażowania społeczności lokalnych w proces rozwoju obszarów wiejskich, określono cel, podczas realizacji którego mieszkańcy będą mieli szansę finansowania swych pomysłów i inicjatyw. Z uwagi jednak na potrzebę określenia budżetu do działania Pilotażowy Program LEADER+, członkowie LGD, w oparciu o diagnozę społeczną oraz własną znajomość lokalnej rzeczywistości, przewidzieli kategorię, w ramach której udzielane będzie takie właśnie wsparcie. Realizacja Celu F, z uwagi na swój horyzontalny charakter, wymagać też będzie wykorzystania innych celów operacyjnych, do osiągnięcia zamierzonych rezultatów.

Realizacja tego celu będzie jednym z kierunków przygotowania społeczności lokalnej oraz organizacji do zasady regrantingu i zasad finansowania bardziej samodzielnych inicjatyw w przyszłości.

Jednocześnie przy ustanawianiu tego celu wzięto pod uwagę potrzebę podniesienia jakości życia mieszkańców. Powstająca oferta edukacyjna, kulturalna i rozrywkowa ma służyć stworzeniu alternatywy dla „beznadziejności” i „braku perspektyw”, które podkreślają mieszkańcy regionu, jako jeden z najbardziej nurtujących problemów. Oferta rozrywkowa ma również niebagatelne znaczenie jako w zakresie podnoszenia atrakcyjności turystycznej regionu. Wreszcie działania te służyć będą popularyzacji i upowszechnianiu przyjętej Strategii oraz włączaniu kolejnych chętnych do jej realizacji.

Cel G: Inwentaryzacja i ochrona lokalnego dziedzictwa historyczno-kulturowego.

Jako, że analiza oczekiwań społecznych wykazała, iż szanse na rozwój regionu mieszkańcy upatrują w zasobach kulturowych, ich ochrona i upowszechnianie stają się żywotnym interesem społecznym mieszkańców. Ponadto przy formułowaniu Celu G, członkowie LGD podnosili problem braku uświadamiania sobie przez mieszkańców wielu faktów historycznych.

Inwentaryzacja dziedzictwa historyczno-kulturowego jest więc istotnym aspektem budowania wizerunku regionu. Aspekt czasu jest w tym momencie szczególnie palący, dlatego też należy bezwzględnie utrwalić wiedzę starszych mieszkańców regionu, którzy sami byli świadkami wielu wydarzeń historycznych, bądź też znają je z relacji rodziców i dziadków. Możliwe jest opracowanie tego w formie audycji co będzie nowoczesnym sposobem archiwizacji do późniejszego powszechnego wykorzystania.

Druga, bardzo ważna sprawa to zachowanie tradycyjnego – historycznego stylu budownictwa lokalnego. Ziemi nadbużańskie posiadają własny, oryginalny styl budownictwa wiejskiego tym cenniejszy, że zachowane są całe kompleksy architektoniczne

świadczące o żywej jeszcze tradycji. Ochrona polegać powinna na opracowaniu przy współpracy z etnografami, architektami tradycyjnego regionalnego stylu (lub wielu odrębnych – w zależności od ustaleń ekspertów) i zapewnienie jego ochrony poprzez konsekwentne i skoordynowane działania władz samorządowych. Polegać to może np. na wydawaniu zezwoleń na remont i budowę nowych obiektów tylko po uzgodnieniu projektu z ekspertami ustalającymi zgodność projektu z przyjętą koncepcją architektoniczną. Zapobiegnie to dewastacji architektonicznej regionu i zachowa jego unikalną odrębność tak oczekiwaną przez turystów.

Ochrona dziedzictwa kulturowo-historycznego ma kolosalne znaczenie z uwagi na niekorzystne zmiany demograficzne na obszarach wiejskich. Kultywowanie tradycyjnego przywiązania mieszkańców do ojcowizny przyczyni się do zahamowania migracji i emigracji mieszkańców.

Jednocześnie bogata oferta dla miłośników historii stwarza szansę na przyciągnięcie dużej rzeszy turystów co wpłynie na poziom życia ludności poprzez zwiększenie ilości miejsc pracy w usługach oraz wykreowanie nowych produktów turystycznych.

Cel H: Wsparcie zagospodarowania zasobów lokalnych, w tym obiektów na cele użyteczności publicznej oraz terenów o wyjątkowym znaczeniu przyrodniczym lub kulturowym.

Niniejszy Cel ma za zadanie jak najlepiej wykorzystać lokalne dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, aby jak najlepiej służyło poprawie jakości życia mieszkańców oraz turystom odwiedzającym ten region. Szczególny nacisk kładziony będzie na wyzwolenie potencjału mieszkańców przy zbieraniu pomysłów na najciekawsze sposoby zaaranżowania przestrzeni publicznej oraz obiektów użyteczności publicznej, bądź też zabytków na obszarze działania.

Cel ten realizowany będzie przy udziale szerokiego wachlarza funduszy pochodzenia krajowego, jak i wsparcia finansowego UE. W zakresie Pilotażowego Programu LEADER+ przewiduje się przede wszystkim stworzenie gotowych koncepcji architektonicznych oraz projektów turystycznych, produktów regionalnych itp., które posłużą jako podstawa przy poszukiwaniu środków na sfinansowanie inwestycji (np. w ramach działania „Odnowa wsi”, lub przy dofinansowaniu środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska).

Włączenie mieszkańców w proces planowania ma służyć poprawie samoorganizacji mieszkańców i zaangażowanie ich w proces realizacji ZSRÓW.

Cel I: Poprawa stanu środowiska przyrodniczego.

Biorąc pod uwagę, że realia uwarunkowań regionalnych nie wskazują, aby w najbliższym czasie obszar działania stał się zagłębiem przemysłowym, w planowanej strategii skoncentrowano się m. in. na wykorzystaniu walorów środowiska naturalnego, które zostało określone jako jeden z filarów rozwoju regionalnego. Realizacja tego celu służyć ma rozwiązaniu problemu ochrony środowiska, tak by zachować przynajmniej jego stan obecny a w perspektywie poprawić jeszcze jego wskaźniki. Chodzi przy tym o utrwalenie wizerunku regionu jako oazy czystego, nieskażonego środowiska. Jest to jednocześnie wsparcie regionalnego znaku marketingowego – jeden z bardzo ważnych, podstawowych wręcz jego elementów. Rozwiązywanie tego problemu skupić się powinno na wprowadzaniu nowych technologii służących ochronie przyrody. Należy zbadać:

- Możliwość zastosowania przydomowych oczyszczalni ścieków, które praktycznie nie są obecnie stosowane, a mogą stać się rozsądną alternatywą dla kanalizacji słabo zaludnionych obszarów – zwłaszcza w obliczu wyludniania się wsi.

- Wprowadzenia ekologicznych technologii pozyskiwania energii – piece na biomasę, energia wodna, wiatrowa, słoneczna, geotermalna.
- Wprowadzenia upraw pozwalających na pozyskiwanie biomasy, lub produktu do biopaliw.

Cel J: Adaptacja dobrych praktyk na obszarze działania.

Kraje Europy Zachodniej, mając znacznie większe od Polski doświadczenia w realizacji projektów społeczności lokalnych, zdążyły wprowadzić wiele nowatorskich rozwiązań, które mogą sprawdzić się również na obszarze działania „Tygla Doliny Bugu”. W ramach realizacji niniejszego celu planuje się zorganizowanie zagranicznych wyjazdów studialnych dla członków LGD oraz zaangażowanych partnerów. W ramach tego celu przewiduje się również zapraszanie gości, którzy przyjadą podzielić się swą wiedzą i doświadczeniami. Szczegółową tematykę i zakres wyjazdów ustalać się będzie w debacie społecznej, proponując różne warianty w oparciu o nawiązywane kontakty za granicą, jak również w kraju.

V.2 Uzasadnienie wyboru tematów wiodących, celów strategicznych i operacyjnych

Planowane cele opierają swoje założenia na szerokim włączeniu mieszkańców w realizację projektu. Cele operacyjne, które służyć będą zwiększeniu aktywności mieszkańców obszarów wiejskich są realne, uwzględniają specyfikę terenu, możliwości mieszkańców. Widoczne jest przy tym silne ukierunkowanie na rozwój turystyki. Jest to naturalne ze względu na walory terenu i istniejące już podstawy (coraz większa liczba już przybywających turystów). Jednak aktualne tempo rozwoju jest niewystarczające, zwłaszcza przy jednoczesnym braku kompleksowego planu zagospodarowania terenu. Opracowanie spójnej, wspólnej, szerokiej oferty turystyczno-usługowej pozwoli na przedstawienie interesującej propozycji skierowanej do szerokiej rzeszy turystów. Wzrastający ruch turystyczny sprzyjać będzie możliwościom uzyskiwaniu dochodów na obszarach wiejskich, co przekłada się na poprawę jakości życia mieszkańców.

Proponowane cele strategiczne mają charakter długofalowy – ich realizacja ze względu na złożoność planowanych działań musi być rozciągnięta na przestrzeni szeregu lat, zwłaszcza z uwzględnieniem perspektywy lat 2007-2013 i możliwością wykorzystania środków z Programu Operacyjnego – Rozwój Obszarów Wiejskich.

Realizacji założonych celów strategicznych nie sposób sobie wyobrazić bez zwiększenia zaangażowania się w ten proces społeczności lokalnych. Zaplanowane działania są tak pomyślane, aby w jak największym stopniu angażowały mieszkańców oraz lokalne instytucje i organizacje, służąc właśnie zachęceniu ich do większego zaangażowania w sprawy społeczności. Dla osiągnięcia tego celu wszystkim działaniom należy nadać charakter otwarty, umożliwiający społecznościom lokalnym nadanie ostatecznego kształtu realizowanym projektom. Jest to szczególnie istotne z uwagi na kształt LEADER w przyszłym okresie programowania, gdzie to właśnie społeczności lokalne będą projektodawcą. Specyfika pilotażowego działania LEADER+, pomimo ograniczeń, daje możliwości stworzenia systemu pseudo-regrantingu, który będzie ćwiczeniem praktycznym przed rokiem 2007, kiedy LGD będą ciałem opiniującym a być może zatwierdzającym spływające wnioski. Tak więc harmonogram działań będzie narzędziem wspierania inicjatyw oddolnych: czyli np. powinna zostać przewidziana pula środków na ekspertów, lecz samym zainteresowanym należy pozwolić na zgłaszanie pomysłów na szkolenia i wybierać do

realizacji tylko te najciekawsze i najbardziej potrzebne z punktu widzenia regionu.

Jak wskazują przeprowadzone konsultacje społeczne, zdecydowana większość zainteresowanych postrzega lokalne walory przyrodniczo-kulturowe, jako podstawę do rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza w oparciu o turystykę. Podobnie na zasobach naturalnych bazować będzie możliwość wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

W trakcie realizacji projektu „Tygiel Doliny Bugu”, w celu właściwego ustalenia tematów wiodących, kierunków rozwoju regionu oraz celów strategicznych przeprowadzono szereg działań konsultacyjnych. Polegały one na:

1. badaniu ankietowym przeprowadzonym na całym obszarze projektu,
2. konsultacjach społecznych podczas konferencji podsumowującej badania ankietowe,
3. pracy grup roboczych nad wytypowanymi kierunkami rozwoju regionu,
4. opracowaniu katalogu celów strategicznych podczas wspólnego warsztatu dla wszystkich grup tematycznych,
5. prezentacji opracowanych założeń na konferencji podsumowującej I etap projektu.

Dokonane w trakcie realizacji projektu badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców wszystkich gmin „Tygla Doliny Bugu” pozwoliły na ustalenie wyjściowej sytuacji społeczno - gospodarczej jak również wybór przyszłych kierunków rozwoju regionu. W trakcie konsultacji zebrano informacje dotyczące:

1. postrzegania gminy przez samych mieszkańców, jej walorów, atrakcyjności turystycznej oraz emocjonalnego związku z nią badanej populacji.
2. identyfikacji problemów gminy i określenia kierunków jej rozwoju.
3. walorów gminy, określenie tożsamości kulturowej z regionem oraz dbałości o tradycję w kontekście określenia rozwoju regionu

Zebrane materiały posłużyły następnie wyborowi potencjalnych kierunków rozwoju regionu postrzeganych przez mieszkańców jako najbardziej perspektywicznych do dalszych opracowań podczas prac grup tematycznych. Ankietowane osoby jako najbardziej oczekiwane kierunki rozwoju swego terenu wybrały następujące tematy:

1. „Przedsiębiorczość i usługi na terenie obszaru objętego projektem „Tygiel Doliny Bugu”.
2. „Rolnictwo ekologiczne”.
3. „Produkt regionalny”.
4. „Turystyka i ochrona dziedzictwa kulturowego”.

Należy zauważyć, że ustalone w trakcie konsultacji społecznych kierunki stanowią zwartą całość – w logiczny sposób uzupełniają się i wspierają wzajemnie. Brak jednego tematu osłabiłby oddziaływanie pozostałych lub wręcz spowodowałby brak pozytywnych efektów działań. Jednocześnie nie mogłaby powstać kompleksowa strategia rozwoju regionu uwzględniająca ich wzajemne korelacje.

Wytypowane wstępnie podczas ankietyzacji kierunki rozwoju zaprezentowane zostały społeczności zaangażowanej w projekt podczas konferencji podsumowującej przeprowadzone dotychczas badania. W trakcie tego spotkania odbyła się dyskusja nad przedstawionymi tematami, a po ich akceptacji przez uczestników spotkania został dokonany podział prac w ramach grup tematycznych.

Wybrane kierunki rozwoju poddane zostały konsultacji społecznej w trakcie prac tematycznych grup roboczych. Na warsztatach nastąpiło dokładne doprecyzowanie kierunków rozwoju obszaru działania przy wykorzystaniu pogłębionej analizy SWOT tych tematów przygotowanej przez ekspertów oraz przygotowanie propozycji działań i rozwiązań dla poszczególnych wytypowanych kierunków.

Zebrane propozycje działań i rozwiązań dla poszczególnych kierunków zaprezentowane zostały na wspólnym spotkaniu przedstawicieli wszystkich czterech grup tematycznych. Podczas tego spotkania opracowany został zbiorczy katalog konkretnych celów strategicznych do przeprowadzenia na terenie projektu „Tygiel Doliny Bugu”. Zebrane propozycje celów strategicznych dla regionu stanowiące wynik prac grup tematycznych oraz ekspertów zostały przedstawione do konsultacji podczas konferencji podsumowującej I etap projektu a następnie włączone do ZSRROW.

V.3 Partnerstwo

W skład partnerstwa – LGD „Tygiel Doliny Bugu”, które zostało zarejestrowane jako stowarzyszenie, weszli reprezentanci różnych środowisk z całego obszaru działania. Powstanie LGD realizowane było zgodnie z przewidzianym harmonogramem, który zakładał też stworzenie uspołecznionej strategii rozwoju regionalnego ZSRROW. Planując działania w ramach I schematu „Pilotażowego programu LEADER+” inicjatorzy projektu nie zakładali z góry wyboru określonych priorytetów partnerstwa. Mając na uwadze jak najszerze zawarcie oczekiwań miejscowej ludności, jak również organizacji i przedsiębiorców z obszaru działania przeprowadzono ankietyzację terenu pod kątem problemów i oczekiwań oraz szereg spotkań o charakterze roboczym, podczas których wyłoniono cztery zespoły robocze, o których była mowa w poprzednim paragrafie.

Działaniem otwierającym proces konsultacji społecznych było przeprowadzenie ankiety, która objęła swym zasięgiem przeszło osiemset osób. Wyniki ankiety opracowane przez ekspertów, pomogły wskazać najważniejsze kierunki strategiczne, wokół których zbudowano zespoły robocze. Mając na uwadze potrzebę dotarcia do szerokich gremiów mieszkańców zorganizowano szereg otwartych konferencji, podczas których były omawiane aktualne kierunki działań. Oficjalne otwarcie projektu nastąpiło właśnie podczas pierwszej konferencji, która odbyła się we wrześniu 2005 r. w Drohiczynie. Na spotkanie, oprócz szeregu mieszkańców, organizacji, instytucji oraz firm zaproszono również lokalne media, dzięki którym udało się uzyskać odpowiedni rozgłos podejmowanych działań, przygotowano również plakaty i rozesłano zaproszenia. W ślad za konferencją odbyły się warsztaty grupy inicjatywnej. Uczestnicy w ramach warsztatów grupy inicjatywnej projektu „Tygiel Doliny Bugu” określili swoje oczekiwania co do projektu oraz wprowadzeni zostali szczegółowo w zakres prac planowanych w ramach projektu. Przekazano również informacje na temat aktualnego stanu realizacji projektu, dostępnymi wynikami prowadzonych sukcesywnie badań ankietarskich. Wstępne wyniki ankiety stały się punktem wyjścia do dalszej dyskusji na temat rozwoju regionu. Przeprowadzona „burza mózgów” pozwoliła zebrać zasób danych wyjściowych – aby jednak zebrani lepiej zrozumieli zasady rozwoju regionalnego wyjaśniono podstawowe mechanizmy działania LEADER+ oraz zasad oddolnych inicjatyw społecznych. Zebrane informacje w dużej mierze były zgodne z wynikami przeprowadzonych badań ankietarskich – na ich podstawie wyłonione zostały cztery kluczowe obszary tematyczne:

- rolnictwo ekologiczne,
- przedsiębiorczości i usługi,
- produkt regionalny,
- turystyka i ochrona dziedzictwa kulturowego.

W opiniach uczestników spotkania głównym problemem lokalnym jest niewystarczająca możliwość uzyskiwania dochodów przez mieszkańców. Sposobem na poprawę tego stanu rzeczy mają być przede wszystkim wykorzystanie istniejących uwarunkowań przyrodniczo-kulturowych, możliwość wytwarzania żywności wysokiej jakości i rozwój usług z tym związanych.

Z uwagi na potrzebę jak najszerszego upowszechnienia procesu konsultacji społecznych, zaplanowano specjalną konferencję, która również była zwieńczeniem pierwszego, z dwóch etapów projektu. Podczas konferencji zaprezentowano wyniki opracowania badań ankietarskich, jak również ustalenia poczynione podczas warsztatów grupy inicjatywnej. Po raz kolejny zachęcono uczestników do włączenia się w proces kształtowania koncepcji rozwoju. Celowi temu służyło upowszechnianie projektu przy pomocy materiałów informacyjnych na każdym z etapów działania. Dzięki pierwszemu etapowi procesu konsultacyjnego określono cztery kluczowe bloki tematyczne, w oparciu o które organizowano dalsze spotkania osób zaangażowanych w rozwój regionu. W ramach każdego z zespołów tematycznych zorganizowano po dwa spotkania warsztatowe, gdzie zajmowano się już szczegółowym określaniem potencjału oraz kierunków rozwoju. Uczestnicy warsztatów mieli również możliwość korzystania z wyników analiz, opracowanych przez zespół ekspertów. Zwieńczeniem spotkań tematycznych było wspólne spotkanie przedstawicieli wszystkich zespołów roboczych, gdzie dokonano podsumowania i syntezy pomysłów, dokonując projekcji silnych i słabych stron z punktu widzenia analiz poszczególnych bloków tematycznych, tworząc wypadkową analizę SWOT dla regionu. Informacje uzyskane z omówionego procesu posłużyły jako podstawa do zbudowania niniejszego dokumentu, który w końcowym etapie poddano konsultacjom społecznym, aby w jak najwierniejszy sposób sprostał oczekiwaniom osób zaangażowanych w jego przygotowanie. Zredagowana przez zespół ekspertów Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich została przedstawiona członkom Stowarzyszenia i zaakceptowana jako oficjalna Strategia LGD „Tygiel Doliny Bugu”. Po rozszerzeniu Stowarzyszenia o kolejnych członków, ZSROW została uzupełniona o nowe informacje i elementy uwzględniające specyfikę nowych obszarów LGD.

V.4 Sposób finansowania ZSROW

Realizacja założonych zadań będzie możliwa dzięki wsparciu finansowym gmin, wchodzących w obszar działania. Biorąc pod uwagę ograniczone możliwości podmiotów innych niż samorządy gminne oraz brak działalności o charakterze komercyjnym LGD nie będą zaangażowane środki prywatne. Dla realizacji założonych celów strategicznych przewiduje się następujące rodzaje działań:

Koszty operacyjne:

Projekt: Obsługa administracyjna projektu

Termin: I-XII 2007

W ramach tej pozycji przewidziano zatrudnienie personelu, zakupu sprzętu oraz ponoszenie kosztów związanych z funkcjonowaniem biura projektu

Projekt: Szkolenia mieszkańców

Termin: II-IX 2007

Przewiduje się, że w trakcie trwania projektu konieczne będzie przeprowadzenie szeregu szkoleń w zakresie przewidzianym przez niniejszy dokument strategiczny. W celu jak najlepszego dopasowania szkoleń do zgłaszanych potrzeb, na tym etapie nie narzuca się ich tematyki i charakteru. Działanie to ma charakter regrantingu, a jego realizacja służyć będzie

przygotowaniu partnerstwa do LEADER w latach 2007-2013, gdzie LGD pełnić będzie funkcje organu dokonującego selekcji wpływających projektów.

Pod względem merytorycznym przewiduje się największą potrzebę organizacji szkoleń z zakresu rolnictwa ekologicznego, agroturystyki, weterynaryjno-sanitarnych, marketingowych oraz z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Lista ta nie jest zamknięta, a o statecznym wyborze napływających projektów szkoleniowych decydować będzie zarząd LGD „Tygla Doliny Bugu”.

Projekt: Konferencje, seminaria i kursy

Termin: I-XI 2007

Organizacja konferencji i przedsięwzięć szkoleniowych w trakcie trwania projektu jest niezbędnym elementem informacji i upowszechniania zdobytych doświadczeń. Przewiduje się, że należy przygotować konferencje wprowadzającą i podsumowującą, lecz ostateczny termin jej przygotowania i tematykę pozostawia się w kompetencji zarządu LGD.

Projekt: Kwerenda historyczna

Termin: VII-XII 2007

Jako, że obszar działania „Tygla Doliny Bugu” ma bardzo bujną historię, ochrona dziedzictwa kulturowego jest jednym z zasadniczych elementów rozwoju regionu. W celu wydobycia i opracowania jak największej ilości ciekawostek i faktów historycznych planuje się zorganizować kwerendę biblioteczną, połączoną z badaniami terenowymi, które pomogą zachować od zapomnienia ginące obrzędy, zwyczaje tradycje oraz upowszechnić mało znane fakty historyczne, które mogą stać się istotnym elementem promocji regionu. Uzyskane materiały posłużą do wydania albumu promocyjnego, wzbogacenia strony internetowej partnerstwa, jak również będą udostępniane wszystkim zainteresowanym mieszkańcom, co ma szczególnie istotne znaczenie ze względu na ochronę tradycji.

Projekt: Konkurs fotograficzny

Termin: III-IX 2007

Realizacja I schematu pilotażowego programu LEADER+ ujawniła żenująco niską jakość zdjęć dostępnych dla samorządów gminnych oraz innych instytucji zainteresowanych promocją lokalnych walorów przyrodniczych. Jednocześnie, z uwagi na potrzebę promocji obszarów wiejskich jako atrakcyjnego miejsca do życia, należy połączyć pozyskiwanie wysokiej jakości zdjęć z szeroką akcją wśród mieszkańców. Dlatego przygotowany zostanie konkurs na najciekawsze fotografie z obszaru działania. Od zwycięzcy/ów zakupione zostaną prawa autorskie do wykorzystywania zdjęć przez LGD. Zdjęcia te posłużą do wydania albumu, wzbogacenia strony internetowej oraz zostaną udostępnione wszystkim zainteresowanym instytucjom zaangażowanych w rozwój i promocję regionu.

O wyborze zdjęć zadecyduje komisja powołana przez zarząd LGD.

Projekt: Konkurs na znak promocyjny

Termin: I-VI 2007

Walory kuchni regionalnej, rękodzieła ludowego, usług, produktów turystycznych, imprez, powinny być wyróżnialne na tle innych, dostępnych w obrocie. Dlatego planuje się opracować księgę tożsamości, która pozwoli utrzymać jednolitą szatę graficzną oraz znak promocyjny dla najlepszych produktów z tego regionu. Znak ten powiązany będzie z wszelkimi publikacjami drukowanymi i elektronicznymi, jak również spotami filmowymi oraz produktami lokalnymi. Konsekwentne promowanie znaku za pośrednictwem wszelkich dostępnych metod pozwoli z czasem uzyskać wysoką rozpoznawalność najpierw w

najbliższych regionach a docelowo w całym kraju.

Projekt: Album promocyjno-informacyjny

Termin: VIII-XI2007

Album zawierać będzie kwintesencję badań historyczno-kulturowych oraz zdjęcia pochodzące z konkursu fotograficznego. Jego eleganckie wydanie i wielojęzyczny charakter ma służyć wszechstronnej promocji regionu. Album eksponujący najważniejsze walory przyrodniczo-kulturowe oraz ofertę regionu będzie miał charakter prestiżowej pamiątki, dzięki której osoby spoza regionu mogą zechcieć spędzić tu wolny czas, natomiast lokalni mieszkańcy docenią lokalne uwarunkowania i uwierzą w bogactwa, będące w zasięgu ręki.

Projekt: Strona internetowa

Termin: II-XII 2007

Trudno wyobrazić dziś sobie promocję regionu bez stworzenia atrakcyjnej, bogatej w treść i piękne zdjęcia strony internetowej. Oprócz walorów promocyjnych strona ma mieć w założeniu bardzo praktyczny charakter dla mieszkańców – pełniąc jednocześnie rolę serwisu, sprzyjającego zbytowi lokalnych produktów turystycznych. Wbudowana funkcja sklepu internetowego sprzyjać ma rozwojowi produktów regionalnych. Ponadto strona zawierać będzie moderowane forum dyskusyjne, gdzie mieszkańcy mający dostęp do internetu będą mogli wymieniać między sobą uwagi i spostrzeżenia, dzięki czemu LGD zyska nową możliwość konsultacji społecznych.

Strona internetowa, spajająca ze sobą strony wszystkich instytucji zaangażowanych w LGD oraz jej sympatyków (starostwa powiatowe, instytucje kultury itp.) stanie się ważnym elementem informacyjno-promocyjnym. Stale aktualizowane treści i informacje o lokalnym życiu kulturalnym, sprzyjać będą jej popularyzacji. Istotne jest, że opracowana księga tożsamości regionalnej i szata graficzna powiązane będą z dostępnymi lokalnie produktami.

Projekt: Mapa atrakcji

Termin: VIII 2007

Działanie to sprzyjać ma promocji lokalnych atrakcji turystycznych. Stworzenie profesjonalnej mapy w formie elektronicznej pozwoli na łatwą aktualizację treści w ramach strony internetowej. Mapa będzie uwzględniać pełną ofertę turystyczną, włączając w to bazę noclegową oraz miejsca związane z możliwością zakupu produktów lokalnych jak również możliwość spędzenia wolnego czasu. .

Projekt: Broszury

Termin: V-X 2007

W miarę zdobywania kolejnych materiałów (zdjęcia, opracowania, mapy itd.) przewiduje się potrzebę ich upowszechniania za pomocą broszur. Mając jednak na uwadze konieczność włączania się szerokim gremiom społecznym w proces rozwoju regionalnego, nie narzuca się na tym etapie szczegółów, zawartości i terminów edycji. Członkowie LGD będą mieli możliwość zastanowienia się czy w danej chwili wydrukować mapę atrakcji turystycznych, listę kwater agroturystycznych i innych istotnych z punktu widzenia regionu informacji.

Projekt: Wykup powierzchni reklamowych

Termin: IV-VI 2007

Podobnie jak w przypadku broszur, dostępne w tym punkcie środki służyć będą promocji obszaru działania. To członkowie LGD i zainteresowani mieszkańcy będą mieli możliwość zadecydowania, czy w danej chwili lepsze będzie wykupienie powierzchni

reklamowej w ogólnopolskiej gazecie, czy też może wynajmu billboardu przy trasie wylotowej z Białegostoku, czy też Warszawy. Oczywiście wykorzystane zostaną zdjęcia i logo promocyjne, utrwalając wizerunek regionu oparty na tradycji i walorach przyrodniczych.

Projekt: Promocyjne spoty reklamowe

Termin: VI 2007

Podobnie jak ma to miejsce w przypadku krajów o wybitnych walorach turystycznych (np. Turcja, Tunezja) istnieje potrzeba konkurowania w tym zakresie na rynku usług turystycznych. Profesjonalne spoty reklamowe służyć będą promocji oferty regionu oraz utrwalaniu wybranego znaku /marki regionalnej/. Przewiduje się, że emisje przeprowadzone zostaną w sezonie wakacyjnym. Również w tym punkcie ostatnie zdanie co do treści i formy należy do członków LGD.

Projekt: Materiały promocyjne

Termin: II 2007

Druk koszulek i innych gadżetów z wizerunkiem logo promocyjnym regionu sprzyjać będzie wzrostowi jego rozpoznawalności – ze względu na ograniczone środki finansowe w tym zakresie zwłaszcza wśród miejscowej ludności oraz podczas organizowanych imprez lokalnych i wyjazdowych.

Projekt: Wsparcie uczestnictwa w targach i kiermaszach

Termin: V-IX 2007

Lato jest okresem obfitującym w imprezy o charakterze folklorystyczno-ekologicznym. Środki przewidziane w tej kategorii służyć będą promocji obszaru działania „na zewnątrz”. LGD ogłosi możliwość dofinansowania tego typu przedsięwzięć wśród mieszkańców. Istotą działania jest, oprócz oczywistych względów promocyjnych, jest zaangażowanie wytwórców produktów lokalnych, rolników w sprawy lokalne. Środki finansowe będą rozdysponowywane przez LGD na zasadzie przypominającą regranting, jednak formalnym organizatorem przedsięwzięcia będzie oczywiście LGD, która określi kryteria wyboru ofert (np. największy udział własny, najciekawszą propozycję, skala przedsięwzięcia). Możliwość samodzielnego wyboru imprezy przez mieszkańców służyć będzie również ich aktywizacji.

Projekt: Wsparcie eksperckie

Koordinator: Biuro LGD

Termin: I-XII 2007

Działanie to pozwoli organizować przez LGD wsparcie eksperckiego w zakresie przewidzianym niniejszą strategią. To zarząd LGD podejmie decyzję o wynajęciu konkretnego eksperta w miarę spływających wniosków w tym zakresie, co niewątpliwie pozwoli lepiej przygotować się do funkcji, jakie pełnić będzie po roku 2007. Z drugiej strony działanie pozwoli uzyskać realne wsparcie w procesie inwestycyjnym dla mieszkańców. Przewiduje się pomoc ekspertów przy rejestrowaniu produktów regionalnych, robieniu analiz wykonalności inwestycji drobnego przetwórstwa, pomoc przy realizacji poszczególnych projektów LGD, itp.

Projekt: Konkurs pomysłów na aranżację przestrzeni i zabudowań wiejskich

Termin: X 2007

Konkurs ten będzie ściśle powiązany z działaniem „Odnowa wsi”. LGD oceni pomysły mieszkańców na zagospodarowanie terenu, zabudowań pozostających w dyspozycji

gminy lub ośrodków kultury, dla których gmina jest organem założycielskim. Najlepsze projekty uzyskają dostęp do bezpłatnego opracowania dokumentacji budowlanej i/lub architektonicznej. Dzięki temu konkursowi powstaną gotowe dokumenty, które w znacznym stopniu ułatwią możliwość korzystania ze środków dostępnych w ramach PO – ROW na lata 2007-2013.

Dodatkową zaletą takiego podejścia będzie aktywizacja mieszkańców oraz kolejna możliwość sprawdzenia się LGD jako organu decyzyjnego. Wybrane kryteria oceny pomysłów, oprócz oczywistego zastosowania dla społeczności wsi, powinny uwzględniać możliwości ponadgminnego wzbogacenia oferty turystycznej.

Projekt: Koncepcje tras turystycznych

Termin: V 2007

Podobnie jak w powyższym zadaniu, również tu LGD dysponować będzie pulą środków na profesjonalne wytyczenie szlaków turystycznych. Tylko od inicjatywy mieszkańców (ale również i istniejących atrakcji lokalnych) będzie zależało, czy wytyczony zostanie szlak pieszy, rowerowy, konny, tematyczny, a może wodny...

Projekt: Konkurs na regionalną imprezę.

Termin: VII-VIII 2007

Zadanie to służyć będzie uatrakcyjnieniu najciekawszych imprez kulturalno-rozrywkowych, które odbywać się będą na obszarze działania. Również w tym punkcie nie narzucano mieszkańcom obszaru działania, jaką imprezę chcieliby wesprzeć. LGD oceni wpływające propozycje pod kątem zgodności z proponowaną strategią ZSROW i wyłoni najciekawszą lub o największym znaczeniu dla regionu. Być może zostanie podjęta decyzja, aby w ramach dostępnych środków finansowych wesprzeć dwie imprezy... LGD „Tygiel Doliny Bugu” automatycznie wejdzie w skład komitetu organizacyjnego danej imprezy, ponosząc wydatki jako współorganizator. Planowanym terminem realizacji zadania będzie lato 2007 roku. Możliwe jest również, że powstanie całkiem nowa impreza, która będzie miała szansę stać się magnesem ściągającym tłumy turystów.

Projekt: Szkolenia członków LGD

Termin: II 2007

Przewiduje się, że w okresie realizacji projektu pojawi się konieczność podnoszenia kwalifikacji członków LGD oraz sposobności do wymiany doświadczeń z członkami innych partnerstw na terenie województwa, kraju oraz zagranicą. Podnoszenie kwalifikacji członków LGD jest szczególnie istotne z uwagi na perspektywę 2007-2013, kiedy zostanie zwiększona odpowiedzialność i kompetencje partnerstw lokalnych.

Projekt: Wyjazdy studialne oraz obsługa gości LGD

Termin: IV-VII 2007

Biorąc pod uwagę, że jednym z najskuteczniejszych sposobów na zmianę mentalności wielu osób są poznawcze wyjazdy studialne, planuje się przeznaczyć środki na zorganizowanie wyjazdów zagranicznych i krajowych. Wyjazdy organizowane będą pod kątem możliwości naocznych obserwacji rozwiązań stosowanych z powodzeniem w krajach tzw. „piętnastki”, które mogłyby zostać z powodzeniem przetransponowane na grunt obszaru działania. Wyjazdy organizowane będą zwłaszcza do miejsc, w których mieszkańcom udało się zorganizować wspólną organizację rynków zbytu, zwłaszcza w oparciu o grupy producentów lub europejski system certyfikacji produktów regionalnych i specyficznego charakteru. Doświadczenia, nabyte na tych wyjazdach mają służyć trudnemu zadaniu

przewycięzania oporów mentalnych w zrzeszaniu się i podejmowaniu wspólnych inicjatyw, zmierzających do poprawy jakości oferowanych produktów rolnych i środków spożywczych.

Jednocześnie działania tego typu służyć będą budowaniu potencjału administracyjnego LGD, którzy na podstawie zdobytych doświadczeń będą mogli lepiej zarządzać Partnerstwem. W tym działaniu przewiduje się również konieczność wygospodarowania środków na przyjęcie gości z kraju i zagranicy, którzy na miejscu podzielą się swymi doświadczeniami we wdrażaniu LEADER+ i najciekawszymi pomysłami na rozwój regionu.

VI. WPLYW REALIZACJI ZSROW NA ROZWÓJ REGIONU

Działania zaplanowane w ramach ZSROW będą przyczyniać się do rozwoju regionu na zasadzie działań oddolnych. Strategia rozwoju zakłada rozwój potencjału ludzkiego, poprzez „stymulowanie aktywnych postaw społeczeństwa obywatelskiego oraz wspieranie oddolnych inicjatyw lokalnych. Wyzwalaniu naturalnej aktywności społecznej sprzyjać będzie Inicjatywa Wspólnotowa LEADER+ oraz „Odnowa wsi”, które pozwolą małym społecznościom lokalnym współdecydować o kierunkach rozwoju ich najbliższego otoczenia – przyjmując tym samym na siebie część odpowiedzialności. W przypadku LEADER+, najważniejszym elementem odpowiedzialnego rozwoju regionalnego i budowanie lokalnego rynku pracy jest połączenie działań sektora społecznego i samorządowego oraz środowiska przedsiębiorców w celu identyfikacji i rozwiązywania lokalnych problemów.” Biorąc pod uwagę, że obszar Doliny Bugu jest jednym z najwartościowszych zakątków tego regionu, naturalną konsekwencją w planowaniu stało się wykorzystanie tych zasobów.

Strategie gminne zwykle koncentrują się one na działaniach o charakterze infrastrukturalnym, stąd też projekty drogowe wygrywają konkurencję w rozdziale środków gminnych z wspieraniem inicjatyw lokalnych. Niski poziom dochodów samorządów gminnych powoduje też konieczność przeznaczania dużych sum na szkolnictwo, czy też pomoc społeczną. Praktycznie rzecz biorąc, poza sporadycznymi remontami obiektów użyteczności publicznej (świetlice), nie są dostępne środki na finansowanie inicjatyw mieszkańców. W połączeniu tych uwarunkowań z dziedzictwem socjalizmu, który wypaczył ideę działań o charakterze kolektywnym, na przestrzeni lat spowodowało to sytuację, w której aktywność mieszkańców została znacznie stłumiona, jeśli wręcz nie całkowicie wyeliminowana.

Realizacja działań typu LEADER jest na tym obszarze w zasadzie ostatnią szansą na obudzenie tradycyjnej aktywności społecznej, właściwej obszarom wiejskim. Oprócz samych kierunków podejmowanych działań, ważnym elementem projektowania strategii jest sposób jej realizacji. Wszędzie, gdzie jest to tylko możliwe planowane są konkursy, które mają za zadanie zachęcić mieszkańców do zainteresowania się swym najbliższym otoczeniem, dzięki czemu jest szansa na wyrwanie ich z marazmu i stanu obojętności. Przykładem tego typu działań będzie konkurs na pomysł na najciekawszą imprezę letnią/zimową. Takie podejście sprzyja wyzwalaniu kreatywności wśród społeczności, w przeciwieństwie do zwykłego zorganizowania mieszkańcom imprezy (którą mogliby później krytykować). Otwarte podejście może prowadzić do zebrania szeregu koncepcji: być może ludzie zechcą zorganizować imprezę ze znanym sportowcem, zaprosić oryginalny zespół ludowy, czy też połączyć uroczystości z obchodami lokalnego święta, czy też targów lub wystaw o charakterze rolniczym. LGD oceniać będzie poziom oferty, efekt dodany w postaci wkładu własnego i znaczenie ponadgminne dla regionu. Realizacja projektu daje szansę uzyskania kapitału dla realizacji długofalowych działań. Stworzenie lokalnej marki promocyjnej, zebranie zaplecza w postaci funkcjonalnej strony internetowej oraz bogatej kolekcji zdjęć, jak również szczegółowa inwentaryzacja` dziedzictwa historycznego pozwoli na budowę reputacji i atrakcyjności turystycznej regionu. Ważnym aspektem proponowanych działań jest zaangażowanie siły roboczej na wsi w oparciu o mikroprzedsiębiorstwa i wielopokoleniowy model rodziny.

Realizowana strategia będzie miała szczególnie istotny wpływ na rozwój regionu w kontekście zbliżającej się perspektywy finansowej 2007-2013. Możliwość przećwiczenia przez mieszkańców możliwości metod finansowania własnych inicjatyw daje szansę na właściwe wykorzystanie znaczących środków finansowych kierowanych na rozwój obszarów wiejskich. Co prawda pilotażowy program LEADER+ nakłada pewne ograniczenia ramowe (brak pełnej możliwości regrantingu), jednak na tym etapie jest to nawet wskazane, gdyż

zogniskowanie na starcie uwagi mieszkańców na największych społecznych problemach daje im szansę na przyzwyczajenie się do myślenia projektowego i wejście w rok 2007 z własnymi pomysłami i inicjatywami. Nie bez znaczenia będzie też budowanie kapitału ludzkiego związanego z LGD, na którym spocznie znaczna odpowiedzialność za przepływy finansowe.

Oprócz aspektu społecznego, ważnym efektem realizacji projektu będzie stworzenie przykładów – puli dobrych wzorców, (które w najlepszy sposób trafiają do mentalności rolnika) w oparciu o które rozwijać się może przedsiębiorczość na obszarach wiejskich, zwłaszcza na bazie produktów lokalnych. Właściwe wykorzystanie potencjału związanego z rozwojem ekologii na obszarze działania i promocja zrównoważonego rozwoju również wpłynie na możliwości uzyskiwania dochodów przez mieszkańców wsi.

Ważnym elementem realizacji ZSROW będzie jeszcze większa integracja potencjału gmin, w celu osiągnięcia wspólnych korzyści i osiągnięcia wartości dodanej dla podejmowanych działań. Stworzenie wspólnej koncepcji marketingowej przyczyni się do rozwoju regionu, dzięki wypromowaniu nowych produktów, kompleksowej oferty obszaru, nowym możliwościom zbytu produktów. Wypromowaniu lokalnej marki towarzyszyć będą działania wspierające i ułatwiające zbytu producentom – m. in. za sprawą sprzedaży internetowej oraz włączeniu producentów w cykl imprez promocyjnych organizowanych przez gminy wchodzące w obszar działania. Profesjonalna witryna internetowa da też szansę na promocję lokalnych atrakcji turystycznych wszystkim tym, których nie stać na prowadzenie własnego serwisu internetowego. Wspólna oferta turystyczna pozwoli wreszcie na osiągnięcie znacznie większych korzyści dla regionu, niż każdy jest w stanie zapewnić z osobna.

VII. POWIĄZANIE ZSROW ZE STRATEGIĄ NPR (2004-2006)

Projekt „Tygiel Doliny Bugu” poprzez swoje działania przyczynia się do osiągnięcia 5-go celu częściowego NPR 2004-2006: „Wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce” jak również sprzyjać będą zwiększeniu poziomu zatrudnienia i wykształcenia (cel częściowy 2). Osiągnięcie tych założeń będzie zwłaszcza możliwe dzięki powiązaniu ze sobą takich działań jak podnoszenie wiedzy na temat pozyskiwania środków finansowych na inwestycje w rolnictwie oraz drobnej przedsiębiorczości, wymiana doświadczeń i zaszczepianiu nowatorskich rozwiązań. Rozwój gospodarczy oraz promocja regionu służyć będzie zwiększaniu możliwości znalezienia pozarolniczych źródeł zarobkowania, dzięki czemu zaktywizowane zostaną środowiska, które podlegają wykluczeniu społecznemu.

Ponadto, mając na uwadze zapisy Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006, realizacja Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich LGD „Tygiel Doliny Bugu”, zakłada politykę równych szans wobec kobiet i mężczyzn, co znajduje odzwierciedlenie w składzie LGD. Przy realizacji ZSROW należy mieć również na uwadze Politykę Konkurencji oraz Ochrony Środowiska (która ma szczególnie istotne znaczenie dla obszaru działania).

Strategia ZSROW „Tygla Doliny Bugu”, w celu osiągnięcia optymalnej skuteczności powinna być wdrażana przy wykorzystaniu środków strukturalnych UE, opracowywana była pod kątem możliwości zaangażowania środków dostępnych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” (w perspektywie zaś również osi 4 Programu Operacyjnego Rozwój Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013). ZSROW jest więc zgodna z celami SPO – ROL zawartymi w tym programie operacyjnym a które służą w konsekwencji realizacji celów wyższego rzędu, jakim są cele strategiczne określone w Narodowym Planie Rozwoju. W związku z powyższym ZSROW realizuje założenia NPR 2004-2006, w zakresie

przewidzianym przez SPO - ROL.

VIII. PROMOCJA I INFORMOWANIE O PROJEKCIE I ZSROW

Biorąc pod uwagę, że warunkiem koniecznym do odniesienia sukcesu przy realizacji założonych celów jest szerokie zaangażowanie społeczności lokalnych, niezbędnym elementem prowadzonych działań jest przygotowanie kampanii informacyjno-promocyjnej. Będzie ona polegać przede wszystkim na powszechnym dostępie mieszkańców do inicjatyw, jak również wyczerpująca współpraca z lokalnymi mediami w tym zakresie. Zgodnie z wymogami Programu działaniom prowadzonym w jego ramach towarzyszyć będzie właściwe oznakowanie, związane z promocją programu: logo UE, FAPA, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz LEADER+. Dotyczy to również publikacji wydanych w ramach projektu.

Szczególnie istotną platformą informującą o projekcie i ZSROW będzie serwis internetowy, dzięki któremu wszyscy zainteresowani będą mogli na bieżąco zdobyć informacje o aktualnych imprezach i innych ciekawych inicjatywach dziejących się w regionie. Portal ten będzie miał szersze zadanie, promowania lokalnych walorów przyrodniczo-kulturowych. Biorąc pod uwagę, że przewidziane działania zakładają organizowanie również szeregu konkursów angażujących mieszkańców w proces rozwoju lokalnego, planuje się prowadzenie kampanii informacyjnej przy udziale poszczególnych partnerów, wchodzących w skład LGD. Szczególną rolę w tym względzie odegrają urzędy gmin, wchodzące o obręb realizacji projektu. Podległe im ośrodki kultury, jak również placówki edukacyjne stanowić będą jeden z filarów informacyjnych.

Dużą rolę w promocji projektu oraz ZSROW odegrają również imprezy plenerowe. Z jednej strony zostanie położony nacisk na jak największe zaangażowanie mieszkańców w ich organizację, z drugiej duża liczba odwiedzających stanie się okazją do promocji podejmowanych zadań oraz osiągnięć, już dokonanych w czasie trwania projektu. Innowacyjnym podejściem w tym zakresie będzie organizacja plebiscytu na najlepszy pomysł na letnią i zimową imprezę plenerową.

Upowszechnianiu informacji i promocji ZSROW służyć będą również organizowane konferencje, szkolenia i warsztaty. Nagłośnienie tych działań przewidziane jest przy wsparciu regionalnych mediów – prasy, radio, telewizji. Przy każdej relacji pojawiać się będą wzmianki o wsparciu Unii Europejskiej w finansowaniu projektu. Oprawa graficzna konferencji również będzie informowała o źródłach finansowania – planowany jest zakup specjalnych banerów, które będą każdorazowo umieszczone w widocznym miejscu.

Najważniejszym sposobem promocji ZSROW będzie jej powszechność, jawność i otwartość na pomysły mieszkańców. Dotychczasowe doświadczenia członków LGD wskazują, że w wielu przypadkach powszechne jest przekonanie, że „nic nie można zrobić, ponieważ nie ma pieniędzy”. Otwartość strategii na inicjatywy oddolne służyć ma zmianie tego typu poglądów. Dlatego też w Strategii zawarto tak szeroki wachlarz celów strategicznych, aby żadna z sensownych inicjatyw społeczności lokalnych, które pojawią się w czasie trwania okresu programowania działań (do połowy roku 2008), została uwzględniona. Ponieważ nie sposób jest sobie wyobrazić osiągnięcia konkretnych celów operacyjnych, bez szerokiego zaangażowania mieszkańców, ważnym elementem przewidzianych działań będzie upowszechnianie przekonania, że aktywność i zaangażowanie w sprawy lokalne jest niezbędnym elementem rozwoju regionu. Narzędzie w postaci pilotażowego programu LEADER+ jest więc nadzieją na właściwe przygotowanie społeczności do okresu programowania 2007-2013, gdzie zostaną zweryfikowane i uszczegółowione cele strategiczne, nakierowane już na osiągnięcie bardzo konkretnych celów.